

ПАПИТИКИН

Немачка 5.00 DEM, Швајцарска 5.00 CHF, Шведска 25.00 SEK, Аустрија 40.00 ATS, Словенија 250 SLT, Македонија 70 ДЕН.

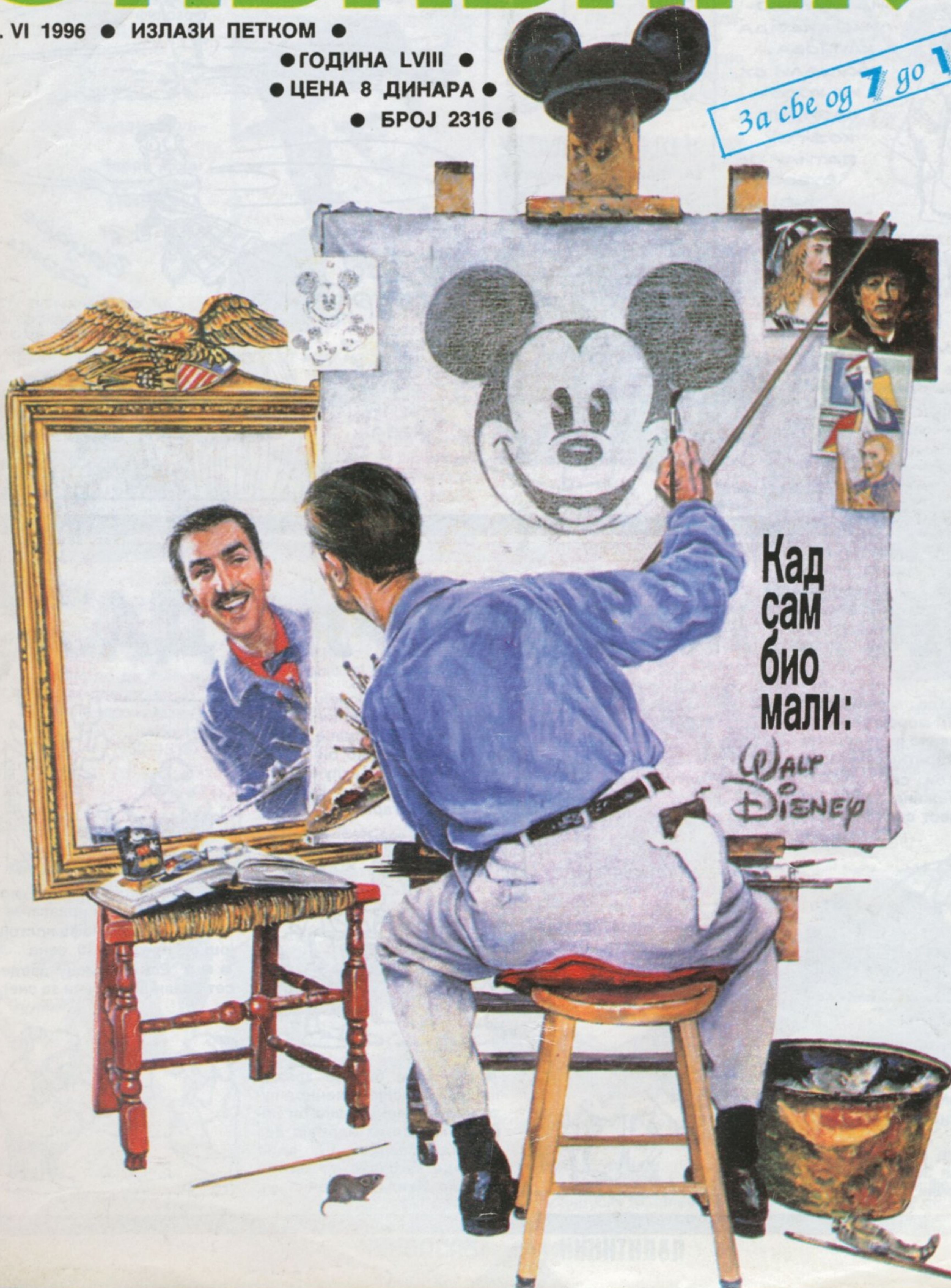
ЗАБАВНИК

28. VI 1996 • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ •

• ГОДИНА LVIII •
• ЦЕНА 8 ДИНАРА •
• БРОЈ 2316 •

За све од 7 до 107

СВЕТИЛИШТЕ

ИКХА НАРАЈАН,
БОЖАНСТВА ЗУБОВО-
МЕ У НЕПАЛУ, ПОТИ-
ЧЕ ИЗ II ВЕКА И
ИМА ПОСЕБАН
ЗИД СА НЕКО-
ЛИКО ХИЉАДА
КЛИНОВА.
УКУЏАЛИ СУ
ИХ ХОДО-
ЧАСНИЦИ
КОЈИ СУ
ПАТИЛИ ОД
ЗУБОВО-
МЕ!

У ЦИНОПОЛИСУ

ДРЕВНОМ ЕГИПТ-
СКОМ ГРАДУ, ЖИТЕ-
ЉИ СУ ЗАКОНОМ БИ-
ЛИ ДУЖНИ ДА ПРИХ-
ВАТЕ СВЕ ПСЕ ЛУТА-
ЛИКЕ.

ВЕЧНЕ СОБНЕ БИЉКЕ

ПРОИЗВОДИ ЈЕДНА
ФИРМА ИЗ ВАШИН-
ГТОНА ТАКО ШТО
ИХ БАЛСАМУЈЕ
НЕШКОДЉИВИМ
ХЕМИЈСКИМ
СУПСТАНЦИМА.

МУЗЕЈ ТОСТЕРА

НАЛАЗИ СЕ У
СИЕЛУ
У ДРЖАВИ
ВАШИНГТОН
(САД).

Бацање сарми

ОД ОБЧИЈЕ ИЗ-
НУТРИЈЕ ЈЕ ПО-
ПУЛАРАН СПОРТ
У ШКОЛСКОЈ.
ТАКМИЧАРИ
СТОЈЕ НА БУРЕ-
ТУ И САРМУ ОД
ПОЛА КИЛОГРА-
МА ТРЕБА ДА
БАКЕ 20 МЕТА-
РА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● ● ● најезда скакаваца
над Црвеним морем 1889. го-
дине покривала је површину
од 5200 квадратних метара.

● ● ● да би се изгубило
500 грама тежине, треба хо-
дати дванаест сати без пре-
кида.

● ● ● када би човек био у
стању да лети као птица, мо-
рао би да има грудну кост
дугачку два метра да држи
снажне мишиће неопходне
за узлетање.

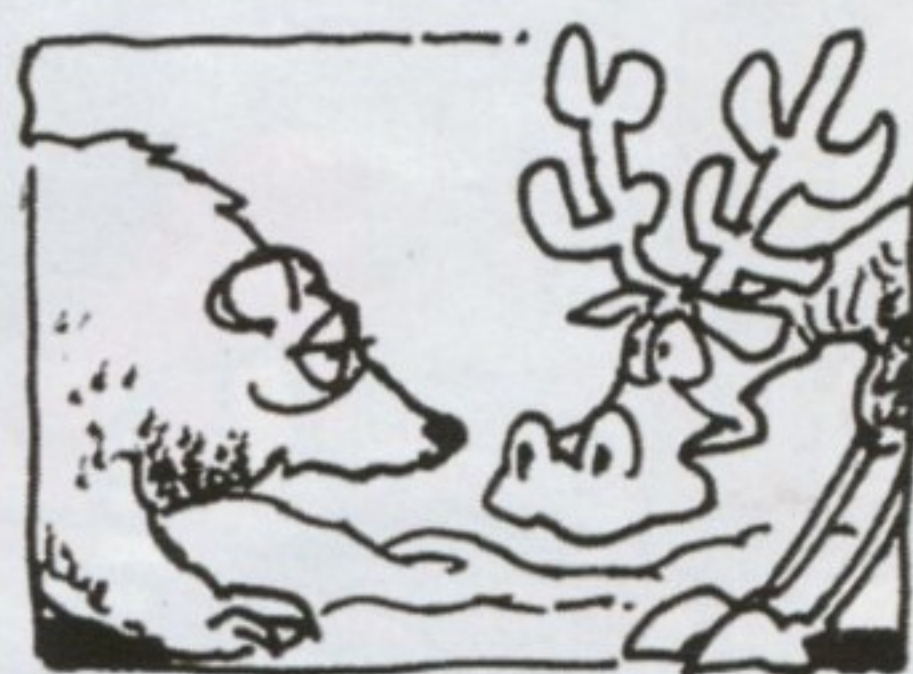
● ● ● коњи спавају и стоје-
ћи.

● ● ● при повратку у Зем-
љину атмосферу свемирска
капсула производи топлоту
равну температури на по-
вршини Сунца.

● ● ● сова може да окре-
не главу за 360°, то јест да
њоме направи пун круг.

● ● ● ако би човек, сраз-
мерно својој величини, мо-
гао да сагради здање какво
је термитњак, био би у ста-
њу и да изгради кулу високу
до половине Маунт Еверес-
та – 4570 метара.

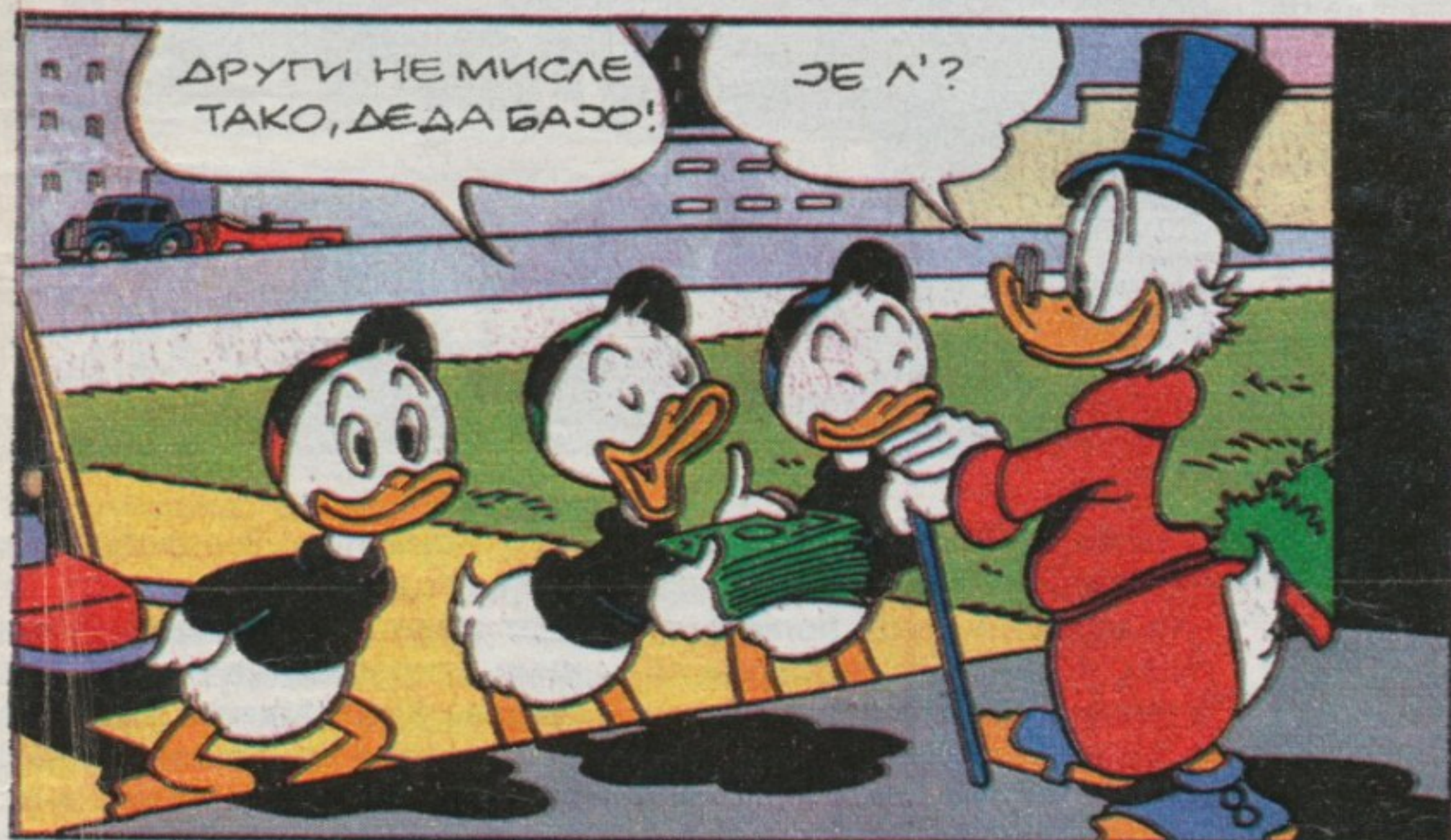
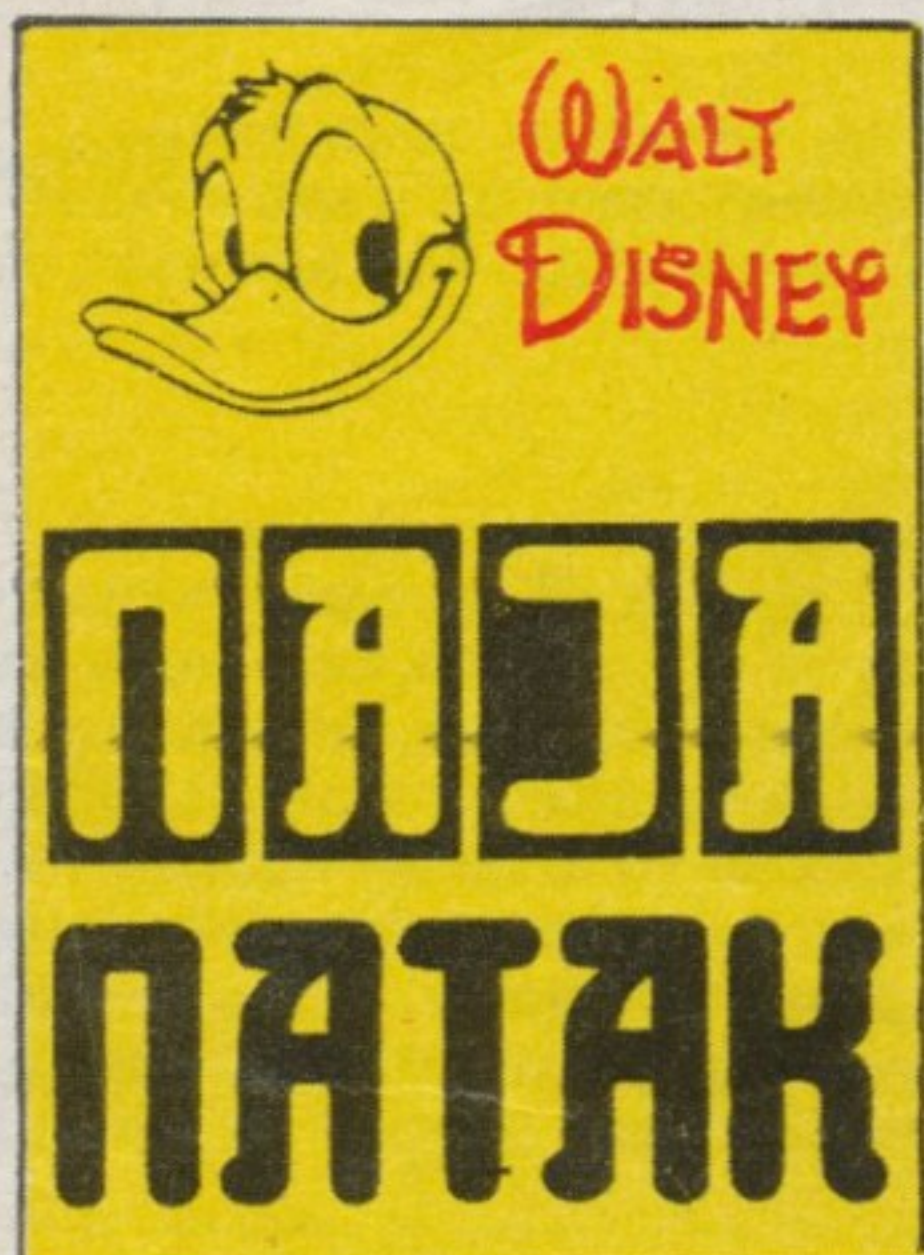

● ● ● поларни медвед мо-
же да престигне ирваса.

● ● ● инстант кафа постоји
још од средине 18. века.

● ● ● Ескимима имају двана-
сет различитих речи за снег.

Београд кога **ВИШЕ** нема

НАРОДУ ШТАМПАРИЈА – КНЕЗУ ШЛОГ

Милош Обреновић одобрио је куповину преса за „печатирање“ књига и новина, али су трошкови вртоглаво расли. Додуше, новац је издвајан из државне касе, само што између ње и његовог џепа није било разлике

Све што је везано за духовни живот Срба у време тегобног уласка у европско друштво носило је и печат цркве.

Штампарија, на пример.

Срби је нису имали и митрополит београдско-карловачки Мојсије Петровић обратио се 1730. године властима у Бечу да се народу српском дозволи „труковање обзиром на потребитост црквених књига“ које су докле преписиване руком. Поменуо је пречасни Мојсије штампање и других ствари, опет „потребних“. Београд је по политичкој подели од 1717. године припадао Срему, односно потпадао под власт Аустро-Угарске.

Али, ни власт није била наивна. Јасно је било Бечу да ће Срби штампати књиге којима ће народу будити свест и зато је глатко одбио митрополитову молбу.

Добро, де!

Тако је питање штампарије у Војводини завршено.

Узгред, митрополит Мојсије умро је исте године кад је поднео захтев.

У самој Србији на штампању нико није ни помишљао, што због присуства Турака, што због неписмености.

Низале су се године, дошла је и преломна 1830. када је на ташмајданској ледини у Београду прочитан Хатишериф, султанов указ којим се Србији даје потпуна аутономија а Милош Обреновић признаје за наследног владара.

Јесте, кнез-Милошева кеса постала је и државна каса, али знао је кнез шта је за Србију добро. Ако је он неписмен, не морају да буду и остали. Додуше, нудили су му да га науче читању и писању, он ни да чује. Онда су кнезу објаснили, нарочито Вук Караџић, да нема државе без државне штампарије. Питао је колико то кошта. Рекоше му да и није баш јефтино. Размишљао је, премишљао, па рекао „Добро, де!“. Увек је затезао, нарочито када је трошак у питању. Ипак, Вук Караџић и кнежев пријатељ просвећени Михајло Герман кренуше у Беч да се распитају о цени штампарије. Затим су се због исте ствари запутили у Русију.

Лако би Вук и Герман нашли „пресу за труковање“, али требало је извући што повољнију цену. Штампане се тада називало још и печатња и типографија.

Мука је била и наћи раднике. У Срба таквих није било. Пре свега, словорезаца и словоливаца. А штампање се

обављало тако што су се слова појединачно изливала, пошто их претходно, попут матрице, изрежу словоресци. А једном изрезано слово могло је да се излива у олову више пута. Разуме се, изливено слово служило је све док се не „излиже“ од притискивања на папир. Слова су се ручно слагала у речи, речи у редове, а редови у странице. Да се не би измешала, слова су била разврстана у плитком сандуку са преградама. Словоливци су називани – ливчани, ливчикеристи, ливчики.

Да не дангуби цабе

Обилазили Вук и Герман штампарије и разгледали углавном половне пресе. Отегло се њихово „шетање“. Држава Србија почела је да се уређује, па су установљене и књиге о државним трошковима или Протокол расхо-

да. Коначно, 9. фебруара 1831. године у Протокол је унет први износ у вези куповине типографије – 75.792 гроша. Кнез Милош пребледео је када је чуо. Назад се није могло, а за даље боље је било дати меницу него готов новац. Меница је одлагала плаћање мада је теретила Србију каматом, али за гаранцију менице морало је да се плати 1.861 динара.

Нађени су стручњаци. Почело се од шефа штампарије. Упослен је Аустријанац Адолф Берман, штампарски зналац. Иако је штампарска амашина тек била на путу за Србију, Берман је одмах по доласку, у марту 1831, примио прву тромесечну плату, укупно 864 гроша. Да не дангуби цабе, тако је рекао. Следећег месеца дато му је још 360 гроша на име „новчане хране“. Нешто као данас новац за топли оброк. Да не жи-

*Државна
штампарија,
прва
штампарија
у Србији,
најдуже
се задржала
у кући
бравара
Штајнленера
(прва
зграда десно)
у Поп-Лукиној
улици.
Срушена
је приликом
градње
моста
у Бранковој
улици.
Зграда
у прочељу
улице,
сасвим
при крају,
и данас
постоји.
У овој
штампарији
једно
време
био је
запослен
као
коректор
књижевник
Ђура Јакшић
који би
често
у току
радног
времена
скокнуо
преко
пута
у кафану
„Славина“
на
„љуту“
ракијицу.
(Снимак из
1930. године)*

реме. Једанпут му је за труд исплаћено 13.000 а други пут 17.000 гроша!

Коначно код бравара

После свих мука око набавке опреме и упошљавања мајстора прва српска штампарија започела је са радом 17. марта 1832. у кући Николе Брзака коју је кнез Милош купио. Налазила се до данашње кафане „Знак питања“ у Улици Краља Петра. Управник је био Адолф Берман.

Крајем 1833. кнез је пресељено штампарију у Крагујевац. Понашање Турака било му је сумњиво, а за штампарију је дато много новца. Током 1835. године вратио је штампарију у Београд. Смештена је у Поп-Лукину улицу, у зграду са бројем 14, власништво Немца Штајнленера. Власнику је плаћена кирија, али је зграда од њега откупљена после десет година. Београђанима је остала у сећању као Државна штампарија. Кућа је била од тврде грађе и дуго се држала. Срушена је приликом градње моста у Бранковој улици јер се налазила на месту садашње петље испод моста, према савској падини.

Државна штампарија у Поп-Лукиној улици нарочито је позната по првим српским новинама, „Новинама сербским“ које су ту штампане. Истина, почеле су да излазе у Крагујевцу 1834, али су после годину и по дана пресељене у Београд. Пуних 80 година обавештавале су Србе о најважнијим догађајима.

Када је почела да ради, штампарија је имала само неколико типографа. Следеће, 1832. године, већ су запослена 22 словоливца и 13 „типографчика“ који су руком обављали штампање. Ту су и словоресци, ученици на занату, физички радници. Готвалд Шрепл био је шеф словорезаца, док је извесни Тешл надзирао рад словоливаца. Шрепл је имао сина Косту који је био архитекта и, између осталог, радио на пројектовању Старог здања у Аранђеловцу. Презиме је променио у Шрепловић.

Кнежев писар Димитрије Исаиловић брзо је постао управник штампарије, док се Адолф Берман „померио“ на место техничког управника.

Број особља штампарије повећавао се из године у годину. Остало је забележено да је после само две године од њеног отварања, 1834. године, словослагач, на пример, имао месечну плату од 36 гроша.

Миленко Тодоровић

ви празна стомака, опет је рекао.

У јуну је Берману дата нова тромесечна плата. Овог пута износила је 1.080 гроша! Велике паре.

Берман је седео и уживао. Ни брига га није било што су делови за типографију пристизали само делимично.

Из иностранства, углавном из Аустрије, долазе током лета и први словоливци. За пут до Земуна плаћено им је 227 гроша. Било их је само неколико.

Али, по Србији и Аустро-Угарској треба да се шири вест да Србија добија штампарију! Није то мала ствар за државу. И то је морало да се плати.

За сандуке за слова дато је 3.694 гроша.

Трошак је вртоглаво растао. Кнеза Милоша умало није „стрефио шлог“ када су му

рекли да је на име набавке типографије само у 1831. години утрошено 109.702 гроша.

— Луди ли сте?! — дрекнуо је.

А када је већ почело да се расипа, о типографију се „огребао“ и Алекса Симић, конзул преко кога су ишле исплате за набавку типографске оп-

ГАЂЕ, ГУЊ И КУЋА

У време куповине преса и осталог прибора за штампарију новац је био веома стабилан, однос робе и новца споро се мењао. Тако је 1833, када је штампарија већ увелико радила један гуњ стајао 13 гроша а дугачке гађе, које су у ствари замењивале панталоне само 5 гроша. Четири године раније, тачније 1827. године сасвим пристојна кућа у вароши могла је да се купи од Турака за 2.000 гроша. Тада је ока кафе стајала једва три гроша (једна ока тежи 1 килограм и 280 грама).

Није то био неки посебан дан. Намерно сам решио да испитивање обавим једног недељка. Дакле, те недељне вечери легао сам у уобичајено време, негде око поноћи.

Угасио сам светло и увукао се у чаршаве дрхтећи од зебње. Грдно се варате ако мислите да је кревет уточиште од свих невоља. Знате ли да се годишње 130 Американаца, или један на два милиона, преселе на онај свет тако што се претходно стрпоштају из кревета? За исто толико времена сваки четиристоти такође ће бити, лакше или теже,

повређен у том истом кревету, наизглед из чистог мира. Пашће му на главу, рецимо, слика у масивном раму, лежајће се раставити на саставне делове и прогутати власника, сручиће му се дигитални (или обични будилник), лампа или ко зна шта стоји при руци, на ноћном сточићу.

Ја вам ово не причам напомет, тек да бих вас уплашио. Лери Лодан, наш угледни суграђанин, иначе професор филозофије на Хавајском универзитету, педантно је сакупио гомилу статистичких података. Тако је настала „Књига ризика“, поучно штиво које вас упозорава на разне опас-

ности које вребају непрестано, 24 сата, сваког дана и ноћи, током читаве године, па оне наредне, па тако читавог живота.

Баук новог дана

Трудећи се да не мислим до каквих још сцена с непријатним последицама може да дође ако постељу делите с особом супротног пола, једва сам успео да заспим. Понедељак ме је „пробудио“ уз помоћ савременог будилника који ми је, тачно у седам нула нула, металним гласом (па тако више пута) пожелео добро јутро.

Самим тим што сам, строго водећи рачуна коју ћу ногу прву спустити на под, устао из кревета, већ сам био изложен бауку новог дана. Један од 350.000 Американаца повреди се, замислите, у сопственом дому. А списак несрећа је, јасно вам је, несagleдив.

Једна од могућности. Таман кад хватате непријатељски будилник не би ли га свом снагом треснули о под, продрма вас струја. Или, се на онај свилени тепишчић који сте баснословно платили на Далеком истоку, оклизнете, испружите на под као свећа и... Па, последице су разне.

Све те ужасне замке успео сам да избегнем па сам, звиждућући, кренуо према купатилу. Тек на вратима дубоко сам удахнуо сетивши се да ме баш у купатилу чекају нове невоље.

Шта ако се баш мени догоди да је количина воде којом се умивам и перем зубе недовољно хлорисана, па мале животињце уместо у течности, почну да пливају мојим телом ширећи свакакве болештине? И за тако нешто, као и за могућност да су циви дограјале па ме „почасте“ превеликом дозом гвожђа или неког другог метала који почне изнутра да ме нагриза, постоји могућност од 20 одсто.

У нади да нећу бити зле среће, стао сам под туш. Без обзира на ружичасте пластичне паткице излепљене по дну каде, сетио сам се професора Лодана. Он упозорава да се сваки седамхиљадити Американац оклизне под тушем и то тако жестоко да сместа морају да га превезу у болницу.

На ред је дошло бријање. Био сам у недоумици да ли да употребим стари или нови бријач. Ни са једним ни са другим нема шале. Први је туп, можда и загађен ко зна каквим зверима које лете ваздухом, други тако оштар да можете гадно да се посечете. И у једном и у другом случају не гине вам помоћ лекара.

Последње што сам морао да обавим у тој, сада већ загушљивој просторији, пуној паре, било је везано са потребама за које је неопходна WC шоља. Мада углађени професор филозофије не наводи шта све може да вам уради та керамичка посуда, опасност се своди на једно. Због

ОПАСНА ПОЈАВА

**Легао сам у кревет са
страхом, а освануо у паници,
требало је да устанем. Да не
причам каква ме је језа
спопала и од саме помисли
да се обријем, истуширам и
кренем у нови дан...**

своје грађе мушкарци су, и то један од 6500, непосредно угрожени у тоалету. Како нас то „угризе“ та бела шоља с пластичном или дрвеном даском, знају само они који су имали несрећу да то осете.

Возач или пешак, питање је сад!

Свестан да не могу да останем у бадемантилу, приступио сам облачењу. Мислите да претерујем? Навлачећи све оно што је неопходно да би човек изашао на улицу, можда и не слутите да сте опет у опасности. Иако се ретко догоди да дође до озбиљних повреда, свака 2600. особа огребе се или раксрвари на патент затварач, дугме које штрчи огољено, копчу...

Права драма почела је оног часа кад сам изашао напоље. На улици је свако од вас изложен опасностима. У просеку сваког четрнаестог неко опљачка, сваки 32. жртва је препада и насиља, а један од 11.000 оконча, нажалост, на тротоару.

Трудио сам се да самог себе умирим. Ипак је то био један понедељак у јуну, а тешки злочини се, у највећем броју, по некој чудној законитости велике врућине и велике раздражљивости, најчешће догађају у августу, најмање у фебруару. Полиција је готово без посла само 1. јануара, оног дана кад нам Нова година (лажно) обећава да ће све кренути набоље.

Криминалци и даље, и у 66 одсто случајева, најчешће потежу ватрено оружје.

Стојећи пред гаражом, размишљао сам да ли да седнем за волан аутомобила или да, први пут у животу, на посао кренем пешице. С обзиром да живим и радим на њујоршком Менхетну, пустоловина звана „три дана јахања“ није ме баш много одушевила. Ићи на посао пешице? Па сви би мислили да сам у међувремену полудео. Нико не би хтео да стигао да објасним (кад бих тек око једанаест дошао у канцеларију) да су пешаци у предности. Један од 40.000 грађана страда у уличној несрећи кад хода, а један од 11.000 ако је у аутомобилу.

Колеге које сам срео у лифту зачуђено су ме питале шта је узрок мог доброг расположења. Па понедељак је, питали су ме, зар постоји иједан разлог да се толико смејуљиш? Мрзело ме је да им објашњавам да сам срећан што сам жив стигао до посла.

Нови изазов спремао се већ око пола један, кад сам изашао на ручак. Шта да презалогам а да се не изложим опасностима које скрива храна? Сетио сам се Лодана који тврди да сваки просечан Американац годишње „сатре“ 32 килограма масноћа, у разним видовима и близу 35 килограма шећера. Иако себе не сматрам попуњеним, осим у пределу стомака, не бих баш љубио да будем један од 200.000 оних који оду без повратка само зато што су претерано гојазни.

Одлучивши се за не тако безазлену јабуку (ко би знао које су прскане неким опасним хемикалијама?) и дво-

пек, вратио сам се на посао у нади да ћу преживети до краја радног времена.

Знате, није неуобичајено да човек страда на послу. Ако су службеници, то се догађа једном од 37.000. Ако путују – једном од 24.000, код возача камиона и аутобуса тај однос је 1 према 4500. Пилоти су ипак најугроженији. На 1100 капетана догоди се једна несрећа. А то не значи да је исти постотак кад се говори о путницима у авионима. Пилоти, наравно, проводе више у ваздуху, тако да је опасност да настрадају у авионској несрећи један према 250.000.

Иако су ме пријатељи позвали да с посла свратим на пиће, занемарио сам понуду. Без обзира на све опасности које вребају у кући, чинило ми се да је то ипак најсигурније место.

Избегавајући све послове који би значили и најмању опасност, једва сам чекао да дође време спавања. Немојте мислити да сам био сасвим спокојан.

Шта ако се баш мени догоди да будем један од 21 милион Американаца који страдају од уједа змије или паука – црне удовице? Можда баш мој град и кућу погоди ужасни торнадо и ја будем један од два милиона мојих суграђана који су настрадали на тај начин? Тешећи се да је мало вероватно да ми се било шта од тога деси, опет сам помислио на професора Лодана. Не бих баш да доживим напад слепог црева. Зашто да баш ја будем један од 700 Американаца који због тога заврше у болници?

Опит се ближио крају, сат је откуцавао поноћ. Иако не сасвим опуштен, легао сам у кревет. Ни те ноћи нисам могао да заспим. Шта ако будем један од 25 милиона несрећника који се преселе на онај свет зато што је баш на њихову кућу пао авион?

Обичан грађанин

ТИХИ РАТ
ЕНГЛЕЗА И
НЕМАЦА

ДОМОВИНА СЕ БРАНИ РАДАРОМ

Група људи напрегнуто је гледала у екран катодне цеви. Мук је био такав да им је тихо зујање електронских цеви просто парало уши. Екран се полако загревао и најзад се појавио сигнал — оштар врх који је из водоравне линије при дну екрана „штрчао“ нагоре. Био је 26. фебруар 1935. године. Ни је дан од четворице Енглеза није ни слутео да ће пет година касније овај уређај одиграти пресудну улогу у одбрани њихове домовине.

Прича о настанку радара, или радио-локатора, како су га у почетку називали, почела је — протестима. Наиме, двадесетих година новоосноване авио-компаније за превоз поште биле су затрпане жалбама власника радио-станица, државних или приватних, свеједно, како им авиони који лете у њиховој близини ометају пријем и слање порука. С друге стране, исте те компаније, лупале су главу како да реше питање прецизне навигације и слични уређаји већ су били у употреби, али, имали су доста ограничења.

Мрља на катодној цеви

Први који је схватио да се решење друге невоље крије у првој био је доктор Рудолф Кунолд, шеф истраживачког одељења за поморску сигнализацију при немачкој морнарици. Истина, његов земљак Хулсмајер Кристијан патентирао је у Великој Британији још 22. септембра 1904. године, под бројем 13170, „Уређај за примање и одбијање Херцових таласа који упозоравају на присуство неког металног предмета, на пример брода или воза“, али то је био само опис начина рада. Кунолд је први успео да обједини катодну цев коју је 1897. године пронашао његов земљак Фердинанд Браун и откриће Попова из исте године да се радио-таласи одбијају од чврстих предмета. Свој уређај испитао је 20. марта 1934. године када је код Кила „открио“ бојни брод „Хесен“ на даљини од 500 метара.

У жељи да обезбеди средства за развој тог уређаја, Кунолд је основао компанију ГЕМА и октобра 1934. у Пелцерхакену, крај Либека, успео да немачким званичницима (читај: високим официрима) прикаже рад свог уређаја.

Док су званице усхићено гледале у мрљу на катодној цеви која је била електронски одраз брода „Хесен“, изнад брода случајно је прелетео хидроавион. На катодној цеви јасно се видео његов траг!

Званичници су показали зајимљивост за овај уређај и одобрили средства за његово даље усавађање. Захваљујући томе, ГЕМА је до краја 1936. године за морнарицу и ваздухопловство развила радар домета 80 километара под називом „Фреја“, а „Телефункен“ је 1938. развио нишански радар за противавионску артиљерију „Вирибург“.

И то је било све. Немачка Виша команда није схватила значај и улогу радара, тим пре што је он био више одбрамбено него нападачко оружје. Решење једначине блицкрига било је „штуке“ и „тенкови“ и ту за радар није било места.

Енглези нису мислили тако. Још 1909. године после исто-

ријског лета Луја Блериоа постали су свесни да Енглеска више није острво, а немачке бомбе бачене на енглеско тло у Првом светском рату увериле су их да прва линија њихове одбране више није на мору већ у — ваздуху.

Најстроже поверљиво

Два човека у Енглеској веровала су да је спас у електромагнетним таласима: доктор Епелтон и Роберт Вотсон Ват. Епелтону је пошло за руком да помоћу одбијених радио-сигнала измери висину јоносфере, а Ват је 1932. године поднео извештај број 233 британској Поштанској служби наводећи да авиони пресецају и одбијају радио-таласе. Када је од Министарства ваздухопловства затражио десет хиљада фунти да би развио уређај назван „ра-

Немачка Виша команда није схватила значај новог уређаја, тим пре што је он био више одбрамбено него нападачко оружје. Решење једначине блицкрига било је „штуке“ и „тенкови“ и ту за радар није остајало места

диолокатор“, чланови Тизардове комисије хтели су да се најпре увере да „то“ ради. Приказивање рада уређаја заказано је за 26. фебруар 1935. године. Као одашиљач, требало је да послужи краткоталасни предајник Би-Би-Сија у Девентрију, а „циљ“ је био бомбардер „Хејфорд“ одређен да пролети на даљини од 13 километара.

Уређај је радио „без грешке“, али поред главног сигнала појавио се још један мањи. Колико усхићен, Ват је исто толико био и забринут све док Команда ваздухопловства није потврдила да је у заказано време туда случајно пролетео и један ловац „булдог“. Роберт Ват је одахнуо!

Пошто је опет успео, средства су обезбеђена, али све што се од тог тренутка деша-

Илустровао Брана Јовановић

вало око радара имало је ознаку „најстроже поверљиво“. Или су бар тако Енглези мислили...

Октобра 1937. године немачки ваздухопловни генерал Милх био је у званичној посети енглеском Ратном ваздухопловству. На свечаном ручку у ловачкој Команди све је било у реду до тренутка када се Милх изненада обратио Енглезима:

— Господо, а како напредују ваши покушаји откривања авиона помоћу радио-тала-са?

У муклој тишини која је тог тренутка настала једино се чуо тресак чаше која је једном енглеском генералу испала из руке. Док су енглески официри, видно бледи, зурили у Милха, овај је уз смешак наставио:

— Господо, будимо искрени! И ми радимо на том уређају и мислим да смо за корак испред вас!

Ипак, Милх се преварио. Енглески радарска већ тада су могли да открију авион који лети на висини од 3.000 метара и даљини од 160 километара. Поред тога, да би навели свој ловачки авион на противнички, Енглези су користили један радар јер је код пресретања неважно где се авиони стварно налазе. Важан је само њихов тачан међусобни положај. Немци се тога нису сетили, тако да су за исту операцију користили два радара!

Черчил је оклевао

Али, Енглези су у још нечему били испред Немаца: у организацији радарске службе за осматрање. Сви подаци из радарских станица дуж обале Канала, а било их је 21, сливали су се у један оперативни центар одакле се давао знак за узбуну ловачким јединицама. Управо ово омогућило је Енглезима да током ваздушне битке за Британију 1940. године штедљиво користе своје малобројне ловце и да их шаљу тачно тамо где су најпотребнији. С друге стране, Немци су потценили значај радара мислећи да су они повезани са локалним аеродромима. Штавише, немачки пуковник Паул Дајхман наредио је својим пилотима пред напад на Острво да не уништавају енглеске радарске станице:

— Радар ће Енглезима омогућити да лакше нађу наше формације, па тако ми нећемо губити време тражећи их!

Без обзира на победу у бици за Британију, Енглези су морали да се обрате за помоћ Американцима. Ови су пристали да им помогну,

сходно Програму о зајму и најму, али заузврат су тражили, и добили, нешто за себе: радио-локатор!

Са Својетима је ишло мало теже. Иако је Стаљин више пута тражио од Черчила радио-локатор за Црвену армију, овај је то питање вешто избегавао, али не задуго. Током сукоба у Северној Африци Енглези су уочили да њихове противоклопне ракете нису успешне против немачких тенкова. С друге стране, руски градитељи развили су почетком рата малу али убитачну противоклопну ракету „РС 82“ коју су без тешкоћа могли да носе и ловци. Када су Енглези затражили од Совјета да им дају планове за „РС 82“, ови су одмах одговорили:

— Може, али онда ви нама дајте радио-локатор!

Енглези више нису имали куд и Црвена армија добила је 1942. године радар.

Што се Јапанаца тиче, они су се касно укључили у трку и то их је скупо коштало у бици за Мидвеј. Звучи невероватно, али данашњи џин у електронској индустрији тада није имао одговарајућу технолошку основу за развој радара. На пример, нису имали уређај за подешавање фреквенције осцилатора, већ су упослили студенте музичке академије (јер имају истанчан слух) и дали им звучне виљушке од 1000 херца — тачно колика је радна фреквенција осцилатора. Они су буквално „на уво“ подешавали осцилатор!

Код нас су прве радаре донели Немци током окупације да би организовали противваздушну одбрану Плоештија. Остало је забележено да су октобра 1944. године јединице наше војске заробиле неколико исправних радара у околини аеродрома на Бежанијској коси. Како нико није знао какве су то радио-станице, склонили су их у хангар. Ипак, било је и горих случајева: пошто је на Звездари био центар немачке противавионске артиљерије, и ту је било неколико радара. После ослобођења ту су први стигли момци са Звездаре који су из њих вадиле електронске цеви и разбијали их о бетонске стубове. Кажу да су лепо пуцале, готово као ручне бомбе!

Током ратних година све зарађене стране увериле су се у значај радио-локатора. Уз стална техничка усавања, Американци су му јануара 1944. дали ново име под којим је остао познат до данашњих дана (RADio Detection And Renging — радио-уређај за откривање и мерење удаљености). **Д. М.**

МА ШТА КАЖЕШ

ТО ЈЕ НАПОЈНИЦА!

Један посетилац бара „Ол Мек“ у предграђу Торонта није имао код себе довољно новца, а било му је жао да своју омиљену келнерицу остави без напојнице. Зато јој је, уместо уобичајених пет долара, пружио срећку канадске лутрије. Она је бакшиш уредно сложила у новчаник и није заборавила да погледа резултате извлачења. Кад је установила да њена срећка вреди 250.000 долара, узела је слободан дан и кренула у потрагу за дародавцем. Брзо су се споразумели: добитак су поделили на два једнака дела, те су тако били награђени и поштење и великодушност. ■

ТРКА СА СМРЋУ

Један радник запослен у прехранбеној индустрији у кинеској провинцији Шандонг дословно је побегао смрти. Кад је по истеку радног времена ушао у хладњачу да још нешто провери, тешка врата одмах су се залупила за њим. Схватио је да помоћ може да очекује тек сутрадан ујутру и одмах стао да трчи у месту не би ли одржао телесну топлоту. Пред зору се сручио од исцрпљености. Кад су га колеге нашле, имао је тешке промрзине, али му живот није био у опасности. ■

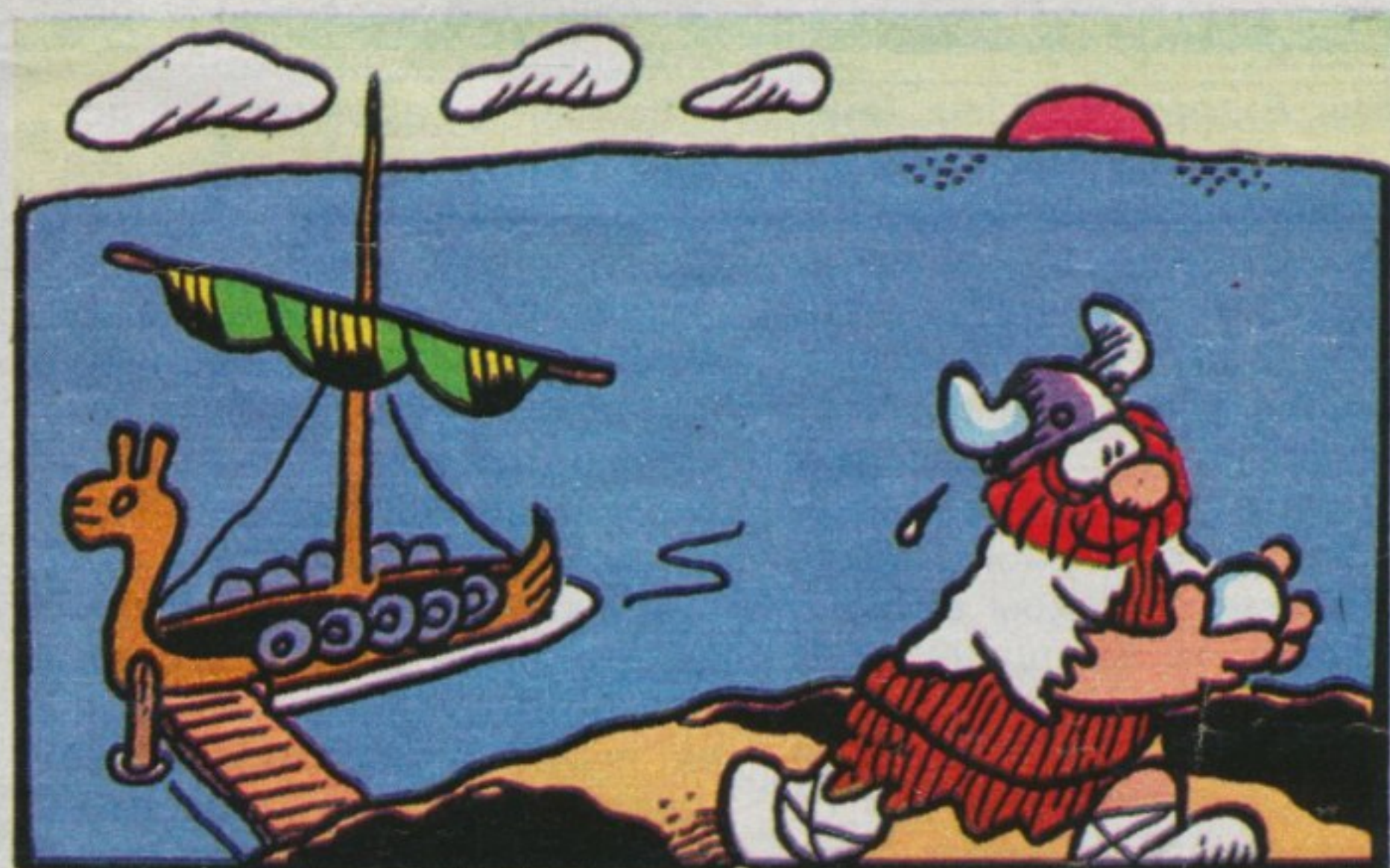
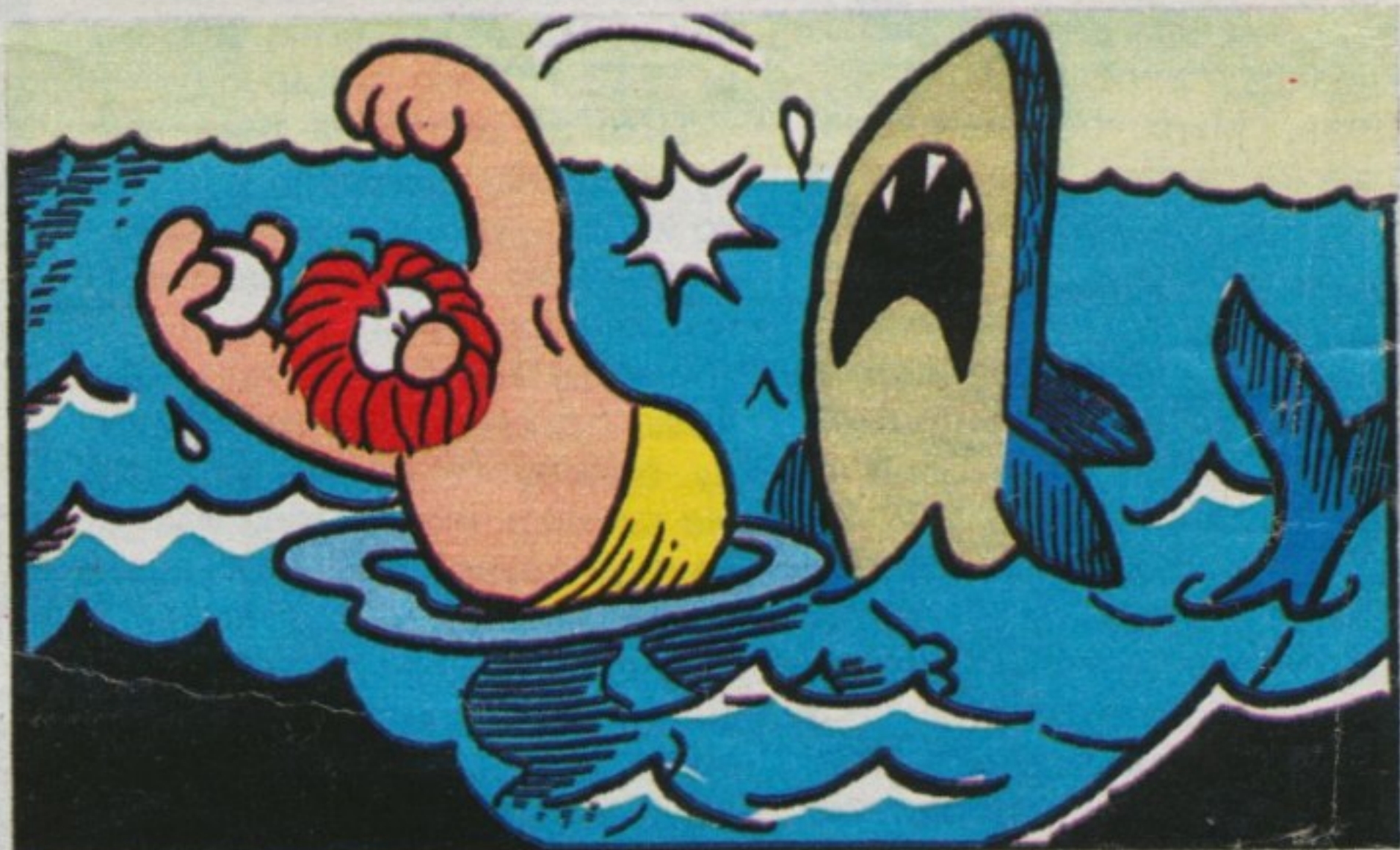
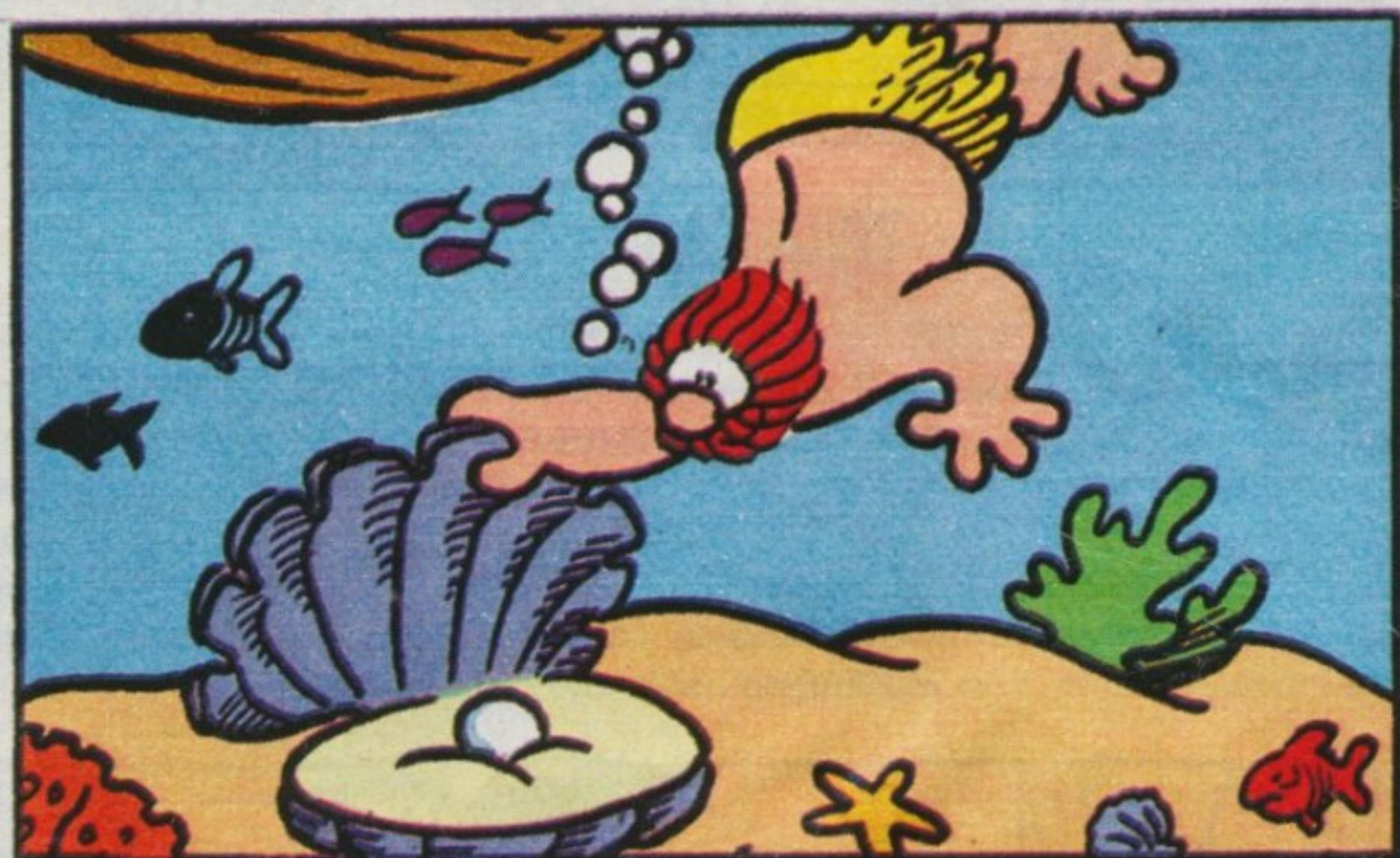
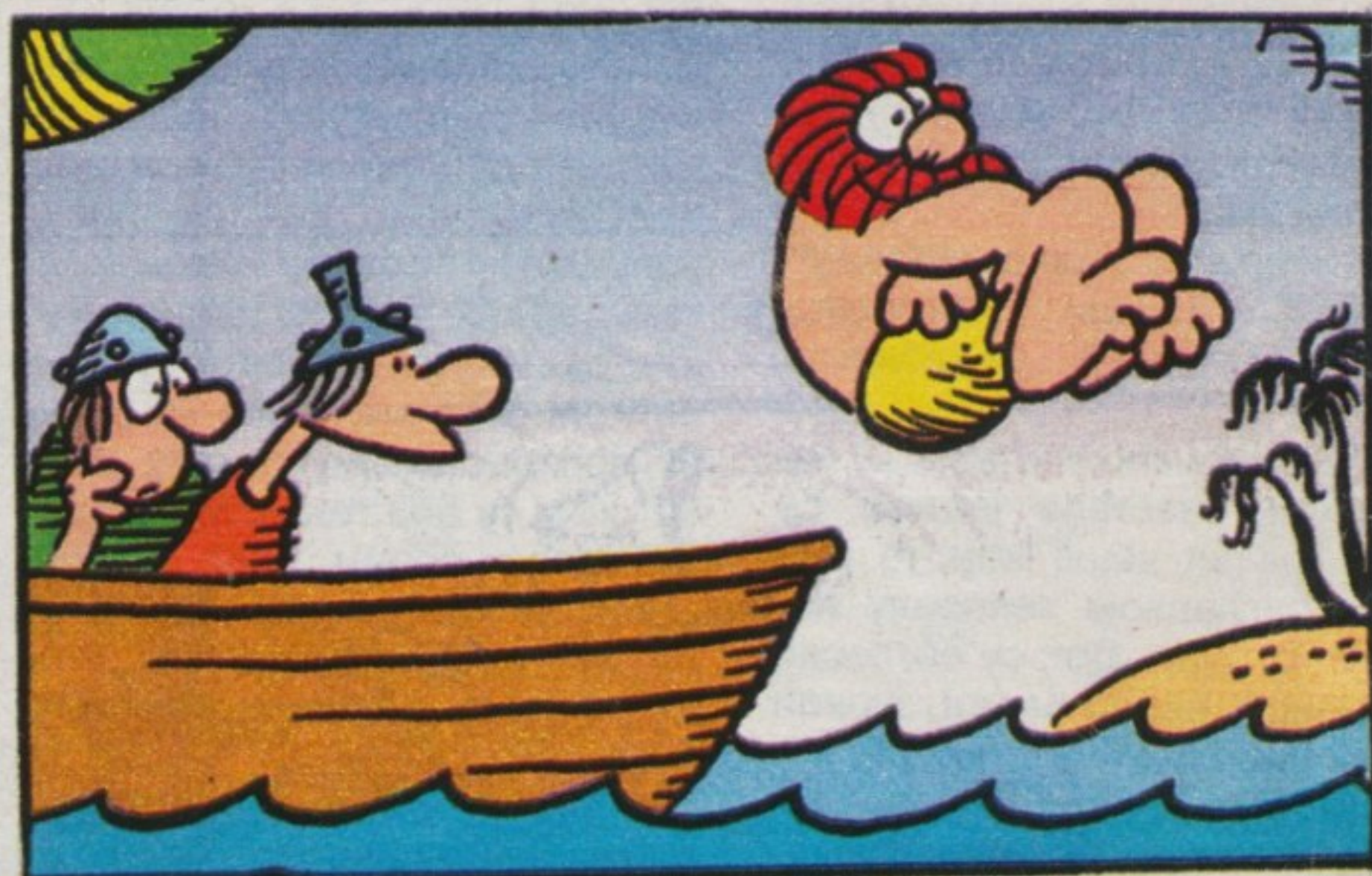
КРИСТОФФЕРЕ, КРИСТОФФЕРЕ...

Према недавној одлуци месног суда, једна Данкиња мораће да плаћа око 400 динара недељно (према 20.000 годишње) ако и даље буде захтевала да се њен осмогодишњи син зове Кристофер (у оригиналу: Crhistophpher). Одмах по Кристофферовом рођењу власти су одбиле да у књиге рођених упишу име које му је наменила мајка, оцењујући да би његова необичност могла бити извор многих неспоразума и невоља. Мајка је, међутим, била упорна, што ју је до сада коштало неких двадесетак хиљада динара. Она сматра да име њеног сина „не ствара невоље никоме осим властима. Остаје да се види да ли је спремна да плати и нову, знатно увећану, цену за једно ф (ph) које власти сматрају сувишним, а које њој, очигледно, много значи. ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

ОВО НЕ ПИШЕ У ЕНЦИКЛОПЕДИЈИ ШТА ЈЕ МОДЕМ?

Модем је мали електронски уређај који омогућава да два рачунара размењују информације користећи телефонску линију. Помоћу њега можете слати и примати факсове, укључити се у неку од многобројних локалних мрежа (Сезам NET, Сезам PRO, BBS, Политика, Fenix 3. канала, ETF, FON...), а одскора и у такву банку података као што је светска мрежа Интернет. Међутим, употреба модема не ограничава се само на компјутере већ и на све уређаје у којима постоје процесори, односно процесорски чипови, а за пренос сигнала не мора да служи само телефонска линија већ и инфрацрвени зраци, оптичка влакна код савремених телефонских централа, радио-сигнали...

При емитовању дигитални сигнали уграђују се у другу врсту сигнала погодних за преношење и то се зове МОДУЛАЦИЈА, а код пријема се одиграва супротан процес: дигитални сигнали „ваде“ се из носећег и то је ДЕМОДУЛАЦИЈА. Од почетних слогова ове две речи настала је скраћеница МОДЕМ, име за апарат без кога се данас не може замислити пренос информација најразличитијих врста – текст, звук, слика.

ЗАГРЕВАЊЕ МАЊЕ ИСПАРАВАЊЕ ВЕЋЕ?

Вода у лонцу на шпорету врри и испарава. Искључите ринглу, а паре је још више. Како је то могуће?

И није могуће: у ствари, испаравање није јаче него слабије, али је видљивије. Другим речима, само је привидно. Наиме, док вода врри топ-

лота која долази са дна суда ствара узлазне ваздушне струје (мехуриће) које се распршују изнад површине као измаглица. Кад загревање престане, и ваздух изнад суда постаје хладнији, па се водена пара кондензује, остаје на истом месту и постаје видљивија.

Ова необична појава упадљивија је код плинских штедњака где загревање престаје истог часа чим се горионик угаси него на електричним ринглама које по законима термичке инерције настављају да исијавају топлоту и пошто се прекидач окрене на нулу.

Сличан пример може да се примети и код млазних авиона: кад лете на мањим висинама, једва да се виде издувни гасови из мотора, али на 10.000 метара средина је

хладнија и гасови се одмах скупљају у јасно видљив бели „реп“.

МОЖЕ ЛИ СЕ ПОЦРНЕТИ КРОЗ ПРОЗОР?

Ако је отворен, може. Иначе, кроз стакло дебљине прозорског у нашим становима или затворено аутомобилско окно – не може. Ево и зашто: обично стакло пропушта само мали део ултраљубичастих зрака, оних од којих на мору,

планини или на базену тако лепо поцрнимо. Али, ако се иза затвореног прозора слабо или никако не може „набаци-ти“ бронзана боја, сасвим је могуће добити солидан топлотни удар, сунчаницу. Јер, док стакло зауставља ултраљубичасте зраке, оно и те како пропушта инфрацрвене. То су они што у почетку изазивају пријатан осећај топлоте на кожи, али од којих ћете, ако им будете дуже изложени, „прокључати“. Поготову у аутомобилу у коме неки од учесника у саобраћају не дозвољава да се отворе прозори јер га „уби промаја“. А по Марфијевом закону, увек се нађе бар један такав.

БИЗНИС НА КИНЕСКОМ

КО НИЈЕ ЧУО ЗА „чин-чин“, реч коју изговарају људи кад пију заједно. Али, мало ко зна да је овај израз рођен средином прошлог века, на југу Кине и да припада такозваном пиџн енглесу (пиџн је искривљен изговор енглеске речи „бизнис“). Овај помоћни хибридни језик настао је при трговачким сусретима од енглеског и језика Далеког истока и нема све особине једног правог језика. Тако је пиџн енглиш састављен од енглеских речи а на основама кинеске граматике, за разлику од малезијског пиџна који садржи мешавину енглеског и малезијског.

Овакви мешани језици јављали су се иначе нарочито у време великих колонијалних освајања: шпанског, португалског, енглеског, француског, холандског, који су помешани с језиком домородаца или досељеника (Антили) постајали чак и матерњи језици појединих заједница. Тако креолским, који у основи има француски, говоре на Хаити-ма, у Гваделупи, Мартинику, на острву Реинион, или „сабир“, мешавина арапског и француског, шпанског и италијанског којим се говори у Северној Африци и Леванту.

Е, на том пиџн енглесу, који се одомаћио у Јужној Кини, „tsing tsing“ је био израз учтивости и добродошлице. Усвојили су га енглески морнари почетком 20. века да би затим освојили многе земље где данас има сасвим одређено значење: изговара се уз подигнуте чаше и у нечије здравље. „Живели“, што би се рекло код нас.

В. М.

Илустровао Душан Павлин

РУЧАК ЗА КЊАЗА

У „Српским новинама“ 1852. године објављен је текст Вука Караџића „Долазак књаза Данила Петровића у Црну Гору“. У которској луци је, на долазак пароброда, у „суботу уочи Илин-дне“ чекало много људи. Књаз се најпре поздравио са старешинама и виђеним Црногорцима, а онда је сишао међу народ. Они га „стану љубити који у руку који у скут, где је ко могао дохватити“ тако да је једва успео да дође до куће која је за њега била одређена. Сутрадан у седам ујутро пошао је књаз Данило са поворком „пут Црне Горе уз брдо: он и Перо (председник Сената – примедба аутора) и Новица (Церовић из Дробњака који је 1840. године помогао ускоцима да убију Смаил-агу Ченгића – примедба аутора) и још некспина били су на коњима, а остало све пешице; коњаници су ишли путем који је начињен на врло честе завојнице, а пешаци понајвише напречац преко камења као и козе. Пут је овај уз брдо трајао готово два сата, и први су били већ у по брда, а задњи су тек полазили из Котора, и целим путем једнако су пушке грмљеле. Где се већ излази на брдо, чекала је књаза једна гомила Црногораца, и кад су га близу опазили сви су пушке избацили. Пошавши одатле мало ђрдом, множина отиде управо путем / Његуше, а књаз са главарима окрене налево кући капетана његушкога Проковаћа на обед. Кад гости уђу у једну велику собу без пећи, одмах их почасте хладном водом, кафом и ракијом.“

Вук даље описује да су домаћини пред госте поставили „дугачку трпезу од дасака и по њој трпежњак (ова је трпеза готово у пола нижа од овдашњих столова или астала); и поред ње с обе стране метну се клупе за сеђење.“ Вуково место је било поред књаза, али је њему због болесне ноге било згодније да седи у дну софре уз зид. „Прво се јело донесе у чорби од меса овчијега погуст скуван пиринач. Пред књазом били су судови доста господски или варошки, било је и тањира и ножева и виљушака, а где сам ја седио, само су мени донели нож и виљушке; и овај се пиринач донесе у великоме дрвеном чанку, који се онамо зове ваган, и сви смо га амо од књаза даље јели великим дрвеним кашикама, какове су у Србији по селима. После пиринча донесе се кувано овчије месо у великим комадима (готово у четвртинама), које је један од гостију после секао на мање; иза овога меса донесе се јагњеће месо печено, исто онако у великим комадима, које је опет један од гостију секао у какав суд пред собом, а они, који су седели иза мене на крају, немајући суда никаквога, један од њих узгрне трпежњак па исече месо на

трпези; иза овога печења донесе се шунка, која се онамо зове прштут, а после ње сир. Где је књаз седео, било је и чаша подоста, али ми овамо даље пили смо вино стаклетом од оке редом наздрављајући један другоме, као н.п. што се у Србији кадшто пије чутуром.“

Вук на крају каже да му је овакав обед био милији него сви други по европским обичајима, јер га је подсетио на детињство. Излазећи из куће, многи су припуцали из пушке говорећи „да захвалимо домаћину на части“ зато што би се у противном мислило да није био задовољан обедом.

ДРАГИ ИЗ СНОВА

У старом приручнику за врачање записано је неколико савета девојкама шта да ураде ако желе да сањају суђеника.

Уочи младог петка и недеље, ухвати паука, стави га у калем, калем са обе стране затвори хлебом, па кад пођеш на спавање, кажи: „Пауче, ти се пењеш високо и по земљи, потражи мога суђеника па га доведеш, ја ћу те опет ујутро пустити да милиш по свету; ал' ако га не доведеш, ја ћу те удавити.“

Кад видиш млад Месец, али само ако га случајно видиш, стани, прекрсти се, и три пута прочитај било коју молитву. Затим кажи Месецу: „О, сјајни Месече на небу, ти видиш сву Земљу и на Земљи оног који је мени суђен, учини да га и ја у сну видим, ма где да је у свету, опет он стоји на оној Земљи коју ти видиш, а ја те земље

узимама ево да метнем под главу." Узми мало земље испод десне ноге. Кад легнеш, стави је под главу, окрени се на десну страну и – чекај.

ГАРАНЦИЈА ЗА ЛОПОВА

Кад се у Будиму изгубила пашина јабука, паша је објавио да ће погубити онога ко не нађе јемца. Сиромаси су гарантовали за сиромаше, богати за богате, само је јунак мајстор Манојло остао без јемца.

Овако је у епској песми: „Мајстор Манојло“ описан обичај јемца у време турске власти. Вук Караџић у „Рјечнику“ објашњава: ако је, на пример, нешто украдено, онда се „село или сељаци ујамчују један за другог, а за кога се не нађе јемац, или му се унапредак не може веровати“. У Протоколу Шабачког магистрата од 15. фебруара 1810. године забележено је да је Павле Чаркачић тужио Анђелију, кћер Јевте терзије, да му је украла женску каницу и подбрадник. Сви сељани јемчили су један за другог, само се за Анђелију није нашао јемац. Онда се њен

отац закleo да она није украла и тако је спасао.

Слично је било и дејство сеоске молбе. „Кад кога Турци затворе“ каже Вук „крива или права, кметови, то јест старешине сеоске, иду, те се моле за њега и молба им се понајвише прима: да је ко најкривљи, кад они са селом скоче, избавиће га (плативши штогођ према кривици и према кривцу); али кога они одаду, говорећи паши или кадији: – Ми га међу се нећемо: твој севап, наш џевап, погуби га – онога већ нема.“

Ако се деси неки злочин, а не зна се ко га је починио, онда је поступак био следећи: сељаци би се скупили на једној раскрсници и донели пуно камења, клата и дрвећа, сваки од њих би, бацајући на раскрсницу по камен или дрво говорио: „Ко је учинио ово, анатема га било!“ Тако би набацали велику гомилу. Сваки путник, који би прошао поред те гомиле, бацио би на њу камен или било шта друго што му је при руци, и такође би анатемисао злочинца. Сматрало се да ће на тај начин казна свакако стићи.

ГОЛУБАЧКЕ МУВЕ

На Дунаву, близу Пожаревца, налазе се зидине старог градића Голупца. Некада су оданде у пролеће полетале некакве муве, погубне по стоку. Дешавало се да преко Мораве пређу у Шумадију – тамо су их звали муве браничевке. Мувe су улазиле коњима и кравама у уши и уста, па животиње и угину од њих. Народ мисли да се те муве роје у једној пећини према Голупцу, а да су настале од некакве але коју је некад давно гонио неко из Србије, па је она, рањена, утекла у ту пећину. Прича се и да су Немци зазиђивали ту пећину, али кад дође време да се муве роје – зид се провали сам од себе.

СТЕФАНОВА ЉУБАВ

После Косовске битке српски престо био је празан, готово да су остале само жене: кнегиња Милица, пет њених кћери, њихова рођака деспотица Јефимија. Из такве ситуације, из рушевина, из ничега, Србију је подигао деспот Стефан Лазаревић. После Косова било му је двадесет година. Кад је уредио земљу и државу, деспот Стефан направио је од Србије културни центар. Мисли се да је то урадио себи за душу. Јер, деспот је и сам био писац.

Зна се за два његова мања списа, „Слово љубве“ и „Мудрост и пророчанство“, а могуће је да их има још. У Карловачком родослову пише да је он „много списе превео из грчких списа“. Један непознати монах записао је 1428. године да деспот „с усрдношћу и љубављу читаше“ књиге, „врло их љубљаше, као нико други који је у царству и слави световној“. Био

је „мудар, најслађи и славан“ тврде светогорски калуђери Венедикт и Јаков у запису 1426. године, док су преводили „Шестоднев“. Преводац „Четири књиге царства“ (1416. године) сматра да је по вредноћи испитивања старих и нових списа сличан Птоломеју, оном који је владао Египтом после Александра Филипова и који је превео Стари завет. Писац „Паралипомена“ тврди да је Стефан значајнији од Птоломеја зато што не скупља књиге да би га људи хвалили, већ зато што жели да књигама украси нарави и да просвети душу.

Стефан је заиста имао библиотеку. Сачуване су две књиге – „Тумачење јеванђеља“ охридског архиепископа Теофилактаса и „Лествица“ синајског аскета Јована Лествичника – на којима пише „Ово је књига благодативог господина деспота Стефана.“ По његовој наредби преписане су, преведене или наручене многе тада важне књиге. У једном родослову пише да је и „граматика грчка на српски језик преписана“. Тражио је писце и преписиваче по Светој гори и доводио их у манастире Манасију и Љубостињу. У његовој Србији развила се чувена Ресавска школа, преводилачка и преписивачка. Направио је од Србије место развијене просвете и културе. Зато су се у њу тада доселили Григорије Цамблак, Бугарин, и Константин Филозоф непознатог порекла, два писца из врха српске средњовековне књижевности.

МОБА

Лети, кад је неки светац па не сме да се ради у својој кући, одлазило би се газдама на мобу. Обичај је био да се за тај рад не тражи плата, већ само јело и пиће. На мобу се најчешће ишло због жетве. Ишли су момци, девојке и тек удате младе. Сви би се лепо обукли и накитили, као кад иду у цркву на неки велики празник. Док жању, певају, шале се и веселе. И тако до вечере. А после играју и певају до неко доба ноћи.

КРИЈЕ К'О ЗМИЈА НОГЕ

Приповеда се да је змија некада имала ноге. Онога дана када је преварила Еву и дала јој јабуку Бог ју је казнио. Проклео ју је да се до краја живота мора вући на трбуху и да је нико не воли. Код нас се још приповеда да змија још има ноге, али их крије. Мисли се да би их, у близини јаке ватре, она показала, али ко би видео змјине ноге, одмах би умро.

Припремила
Соња Ћирић

Илустровао Јован Прокопљевић

XX ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ МИНХЕН, 26. 8 - 11. 9. 1972.

Учествовало је 7303 такмичара из 122 земље. Они су се надметали у: атлетици, бициклизму, боксу, дизању тегова, џуду, гимнастици, хокеју на трави, једрењу, кајакаштву, коњичком спорту, кошарци, мачевању, модерном петобоју, фудбалу, одбојци, пливању, рукомету, рвању грчко-римским и слободним стилем, скоковима у воду, стреличарству, стрељаштву, ватерполу и веслању. Проглашено је 195 олимпијских победника.

„ПЛАВИМА” ПЕТ МЕДАЉА

Југословенски репрезентативци били су у Минхену нешто мање успешни него четири године раније у Мексику. Њихови најбољи резултати исказани су кроз две златне, једну сребрну и две бронзане медаље.

Наше љубитеље спорта највише су обрадовали боксер Мате Парлов и рукометна екипа. Парлов је у полутешкој категорији освојио „злато” убедљивом победом против Кубанца Кариља, а рукометаши су изванредном игром током читавог турнира постали први олимпијски шампиони у том спорту.

„Плави” су пре финала нанизали пет победа, а најважнију, која им је донела златну медаљу, остварили су у сусрету са екипом ЧССР (21:16).

Једину сребрну медаљу за Југославију, на овим Играма, извојевао је рвач грчко-римског стила Јосип Чорак који се борио у полутешкој категорији. Његов колега из репрезентације Милан Ненадић освојио је у средњој категорији „бронзу”. Одличје истог сјаја припало је и боксеру Звонимиру Вујину кога је у полуфиналу полувелтер категорије победио Американац Силс.

ЗЛОЧИН „ЦРНОГ СЕПТЕМБРА”

Минхенска олимпијада упамћена је, нажалост, и по злочину који су 5. септембра починили чланови палестинске екстремистичке организације „Црни септембар”. У зору тог дана напали су израелски павиљон у олимпијском селу. Убили су двојицу Израелаца, а деветорицу спортиста и њихових тренера узели су за таоце.

После преговора са полицијом, који су трајали читав дан, и захтева терориста да им се да авион којим би одлетели у неку од арапских земаља, командоси су, са својим таоцима, хеликоптерима пребачени на војни аеродром Фирстенфелбрук. Ту је, када је већ увелико била ноћ, дошло до оружаног окршаја између немачких специјалаца и терориста.

Погинули су сви таоци и петорица командоса (тројица су заробљена). Сутрадан је на олимпијском стадиону одржана комеморација, а такмичења су настављена после једнодневне паузе.

СПИЦОВА ЗЛАТНА НИСКА

**Освајањем седам
златних медаља аме-
рички пливач Марк
Спиц остварио је ре-
корд који још није
достигнут**

Јубиларна, двадесета, олимпијада одржана је пре 24 године у Минхену. Биле су то, по мишљењу многих, најбоље припремљене Игре са рекордним бројем учесника из више од 120 земаља.

Свечаност отварања одржана је 26. августа, на новосаграђеном олимпијском стадиону који је за ту прилику у своје, плексигласом наткривено гледалиште, примио више од 80.000 посматрача.

Минхенска олимпијада највише се памти по изузетном учинку једног наочитог репрезентативца САД у пливању. Био је то двадесетдвогодишњи Марк Спиц који је четири године раније, у Мексику, успео да освоји „само” две златне медаље и то као члан штафета.

Ређао је победе док на крају није сакупио чак седам златних медаља, као нико пре ни после њега на једној олимпијади. Спиц је сам тријумфовао на 100 и 200 m слободно и 4 x 100 m мешовито. И све те победе биле су уз светске рекорде.

На атлетским теренима олимпијског стадиона у Минхену виђено је доста занимљивих борби. При том су, у мушкој конкуренцији, двоструке победе успели да остваре само један спринтер и један тркач на дуге пруге. Били су то совјетски представник Валериј Борзов и фински репрезентативац Ласе Вирен.

Борзов је тријумфовао на најкраћим деоницама, од 100 и 200 метара, а Вирен је био најбољи у трчању на пет и 10 километара. Посебно је занимљиво да се на оба подвига чекало пуних 16 година јер су последњи пут, пре тога, две победе у истим дисциплинама на Играма у Мелбурну остварили амерички спринтер Боб Мороу и совјетски дугопругаш Владимир Куц.

У спортским играма најужбудљивије је било финално надметање кошаркаша. Састале су се екипа САД, која је од уво-

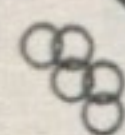
Нико као он: Марк Спиц на рукама својих противника после проглашења победника

ђења кошарке у олимпијски програм 1936. године надмоћно освајала прва места, и екипа Совјетског Савеза. У овом финалу, три секунде пре краја меча, при вођству САД од 50:49, совјетски тренер затражио је минут одмора, али судије су то превиделе.

Најбољи стрелац наше рукометне репрезентације Милан Лазаревић

Време је истекло и Американци су већ почели да славе када је секретар FIBA Вилијем Џонс затражио да се казаљка на званичном сату врати за три секунде. Совјети су тај трачак наде зналачки искористили. Преко Александра Белова погодили су противнички кош и постали олимпијски победници.

ГИМНАСТИЧКО САВРШЕНСТВО

За вежбе на двовисинском разбоју и греди млада Румунка Нађа Команечи добила је чисте десетке

Канадски град Монреал угостио је најбоље спортисте света пре две деценије. Свечано отварање одржано је 17. јула на новом олимпијском стадиону.

Многи изванредни резултати са ове Олимпијаде још се памте. Можда пре свих то може да се каже за оно што је на справама показала петнаестогодишња румунска гимнастичарка Нађа Команечи. Њено вежбање на двовисинском разбоју и греди судије су прогласиле савршеним и, први пут у историји олимпијских игара, оцилиле највишом могућом оценом – 10.

На овим Играма Нађа је освојила укупно пет медаља (три златне и једну сребрну и бронзану) и добила највише аплауза у дворани за гимнастичка надметања. У томе је превазишла не само своју највећу противницу Нели Ким (СССР), која је од ње била мање успешна само за ону једну „бронзу“, него и победника у мушкој конкуренцији Руса Николаја Андријанова који је по броју освојених медаља (4,2,1) био несумњиво најбољи на овим Играма.

У монреалском олимпијском базену није се појавио пливач који би, по броју победа, угрозио резултат Марка Спица постигнут четири године раније у Минхену. Међутим, овога пута било је толико добрих такмичара да од седам Спицових светских рекорда није достигнут само један – на 100 метара делфин стилем.

Амерички колос обријане главе Џон Нејбер био је, са четири златне и једном сребрном медаљом, најуспешнији у мушкој конкуренцији. Посебно је упамћена његова изванредна победа на 200 метара леђним стилем (1:59,19).

На атлетским бориштима тркачи су били у средишту пажње. Један од најуспешнијих био је до тада потпуно непознати кубански такмичар Алберто Хуанторена. Најпре је све задивио сјајном победом и светским рекордом (1:43,5) на 800 метара, а затим тријумфовао и на двоструко краћој стази.

За разлику од Хуанторене, Финац Ласе Вирен свима је одраније био добро познат. Славни дугопругаш стигао је у Монреал чврсто решен да одбрани оба „злата“ изборена на претходној Олимпијади и

Отишао незапажен, вратио се славан: Матија Љубек

тај план у потпуности оствари. Вирен је поново био најбољи на 5.000 и 10.000 метара и тако ушао у историју олимпијских игара као први узастопни победник у овим дисциплинама.

XXI ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ МОНТРЕАЛ, 17. 7 – 1. 8. 1976.

Учествовало је 7290 такмичара (од тога 984 жене) из 90 земаља. Они су се надметали у: атлетици, бициклизму, боксу, дизању тегова, џуду, гимнастици, хокеју на трави, једрењу, кајаку, коњичком спорту, кошарци, мачевању, модерном петобоју, фудбалу, одбојци, пливању, рукомету, рвању грчко-римским и слободним стилем, скоковима у воду, стреличарству, стрељаштву, ватерполу и веслању. Проглашено је 198 победника.

УСПЕШНИ „ПЛАВИ“

Југословенски репрезентативци довели су из Монреала осам медаља – две златне, три сребрне и три бронзане – што је било равно највећем успеху оствареном 1968. године у Мексику.

Наш најуспешнији представник био је кануиста Матија Љубек који се вратио са две медаље: златном, освојеном у трци кануа на 1000 m, и бронзаном, стеченом на двоструко краћој стази.

Другу златну медаљу за Југославију изборио је рвач грчко-римског стила Момир Петковић који је био најбољи у полутешкој категорији. Мало је недостајало да се „позлати“ и Петковићев друг из репрезентације Ивица Фргић. Овај борац бантам категорије је, непун минут пре краја борбе са Финцем Уколлом, прокоцкао малу предност па је морао да се задовољи сребрном медаљом.

Сребрну медаљу освојио је и боксер Тадија Качар. Њега је у финалној борби полусредње категорије, по многим незаслужено, победио Пољак Рибицки.

„Сребро“ су извојевали наши кошаркаши. „Плави“ су на путу до финала савладали све препреке и на крају поклекли пред извршним тимом САД који их је победио са 95:74.

Бронзане медаље освојили су, уз Љубека, и боксер Аце Русевски, у лакој категорији, и џудиста Славко Обадов који се борио у средњој категорији.

ХРКАЧИ ДОСТА

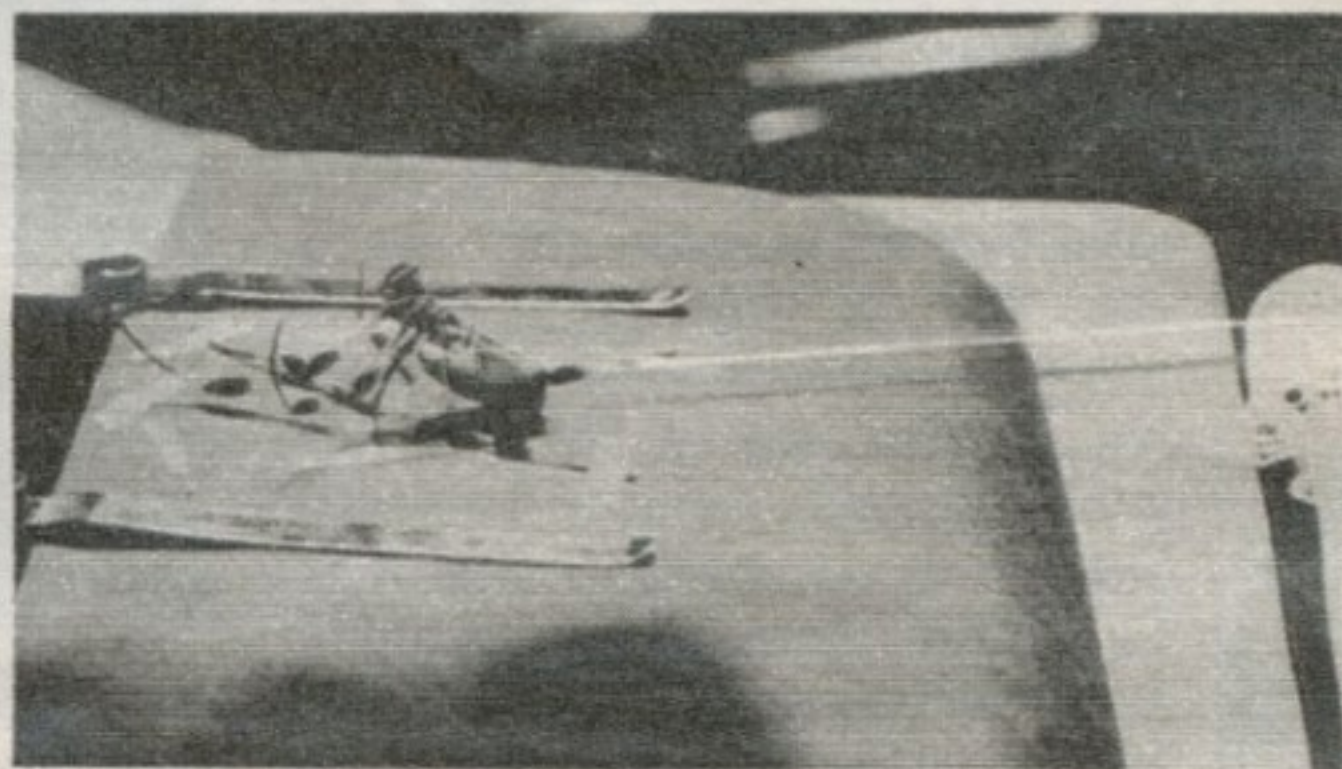
Мала пластична полука за оне који хрчу изум је Бјорна Петрусона са Универзитета Гетеборг у Шведској. После пет година испитивања и примене показао се успешним чак и код највећих хркача и омогућио им да поново имају миран сан. Апарат се зове „новозент“ без штетних је дејстава, лако шири ноздрве олакшавајући дисање.

Изум је прихваћен без примедби чак и код строге америчке комисије за патенте, никоме не смета, потпуно је нешкодљив и не штети ноздрвама. Може да се нађе у апотекама по цени од 14 DEM (2 комада) траје 3 месеца и пере се свако јутро водом и сапуном.

СВЕМОЋНА ПАУЧИНА

Влакно од кога паук плете своју мрежу еластичније је и десет пута отпорније од свиленог. Осим тога, људско ткиво га не одбацује и због тога је, како сматрају на Универзитету у Вајомингу, идеалан материјал од кога би требало правити конац за

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

УЗБУНА ЗБОГ СВИЊА

Чувеном Лох Несу, једној од највећих туристичких за-
нимљивости Шкотске, прети
озбиљна опасност: да у нај-
скоријој будућности остане
без посетилаца. Разлог тако
црне будућности је намера
Удружења свињара да баш
поред њега изгради највећу

фарму у Европи. Овоме се
подједнако противе еколози
који сматрају да ће фарма за-
гадити језеро и тако убити Не-
си, ако постоји, а месно ста-
новништво не сме ни да мис-
ли шта ће бити ако туристи
престану да их посећују. Из-
глед да добију посао на фар-
ми не делују им нимало при-
влично.

ДОСТА С ТИМ РОБИНОМ!

Једна, и то поприлична, гру-
па пословних људи из енглес-
ког града Нотингема одлучи-
ла је да се коначно и заувек
огради од личности коју већ
осам векова везују за њихов
град. У питању је, наравно,
Робин Худ коме они, додуше,
признају да је део историје
њиховог града и да су многи
дошли у Нотингем и ту оста-
вили новац управо због њега,
али да он није једино што
имају и могу да понуде гости-
ма. Доста нам је Робина, ка-
жу и улажу паре у пројекат
који до 2001. треба да их при-
каже у сасвим другачијем
светлу. Међутим, нису баш
сви против Робина Худа. За
неговање легенде о њему
гласа и шеф полиције Нотин-
гема који каже да је овај
средњовековни јунак био чо-
век са душом и високом
друштвеном свести и да је

отимао богатима да би давао
сиромашнима, што је, додаје
он, потпуно у реду. Осим тога,
не треба сметнути с ума да
само због Робина Худа Но-
тингем сваке године посети
бар милион и по туриста. Шта
би више хтели ти пословни
људи? Зашто мењати нешто
што је очигледно од користи?

БРЖИ ОД БРЖЕГ

Нови светски првак у испи-
јању пива је фински инжењер
Мати Пустинен. За један ми-
нут, десет секунди, шест де-
сетинки и једну стотинку сру-
чио је у себе 8 боца овог пи-
ћа. Ипак, има и бржих, и жед-

нијих од њега. То је његов су-
народник, тридесетчетворо-
годишњи студент Сајконен
који је искапио флашу пива за
једну секунду шест десетинки
и једну стотинку. Пустинен је
поставио рекорд зато што је
био бољи на „дуже стазе“.

БИЉКЕ - БОРЦИ

Биљке, познато је, на неки посебан начин успевају међу-
собно да разговарају, а поједине воде и одређене видове
борбе против непријатеља.

Када инсект, трагајући за храном нападне неки лист, биљ-
ка испушта посебну врсту хемијског средства од кога злотвор
или поквари стомак или добије лажни осећај ситости и напусти

жртву. Ако инсект ипак успе да изгрицка лист, биљка испушта
киселину којом поручује сабраћи да се спреме јер им прети
опасност од лоших момака.

Лишће кукуруза или пасуља зове чак најамнике у помоћ.
Када поједине врсте гусеница почну да их жваћу, биљке ис-
пуштају хемијска средства која привлаче осе. И, осе-најамни-
це полажу јаја у гусенице, а ларве које се развију поједу дома-
ћина.

ПРОЈЕКАТ ВОЊ

Чим Сан Франциском ветар пронесе неки јачи, не баш
пријатан мирис, градски одбор сместа позива грађане добро-
вољце, и то оне веома осетљивог носа и отпорног стомака.
Разлог? Изнад неког сумњивог канализационог отвора добро-
вољци треба да стоје, или чуче, и помно њушкају. Да, истина је,
екипе од пет-шест особа заиста имају задатак да намиришу
квар или загушења до којих често долази у старој, готово 1400
километара дугачкој, канализационој мрежи.

— Грађани се не стиде што их популарно зову псима-трага-
чима — објашњава Сем Мареј, један од шефова у Одбору за
јавне радове (на фотографији: чучи здесна). — Већ обучене
„трагаче“ молимо да и друге добровољце уведу у тајну свог
посла. На тај начин није нам потребна војска инспектора која
би крстарила градом.

„Пројекат воњ“, добровољна организација, има камионете
опремљене најсавршенијим уређајима. Кад се неко јави на те-
лефон ове организације и пријави сумњив мирис, позивају се
грађани и превозе до места где се претпоставља да је дошло
до загушења.

ДЕТЕ ЈЕ ОТАЦ ЧОВЕКА

Све до своје шесте године нисам знала чиме се бави мој отац. Тада ми је једна другарица у школи рекла.

Кад се те ноћи отац вратио, завалио се у своју наслоњачу. Пришла сам му с поштовањем. Није ми изгледао славан.

Запитала сам:

— Јеси ли ти Волт Дизни?

— Знаш добро да јесам — одговори он.

— Прави Волт Дизни? — наваљивала сам.

Изгледао је збуњен; затим се насмејао и потврдио. На то ја изрекох две речи, за које је вероватно сматрао да их неће чути у крилу своје породице:

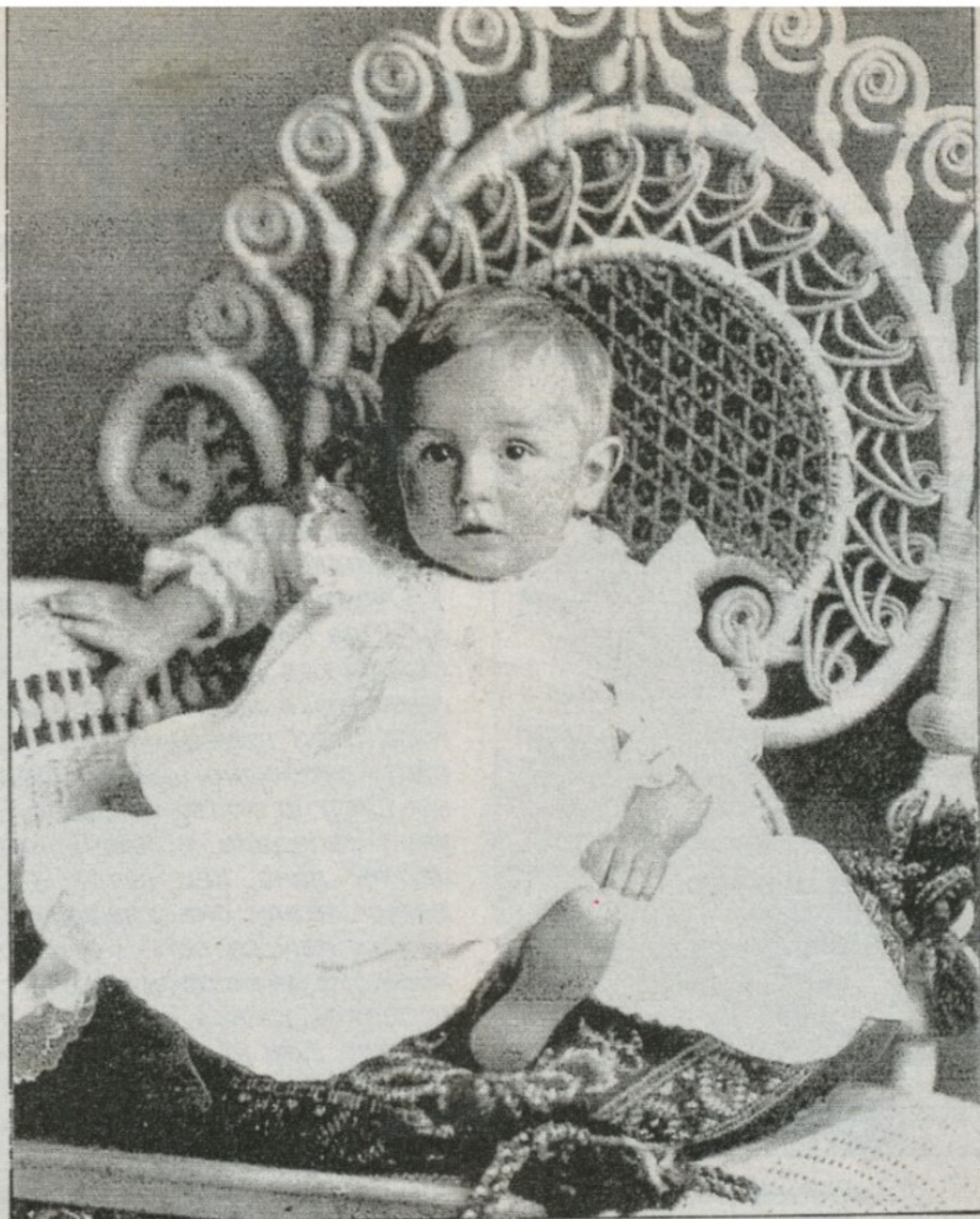
— Молим аутограм!

„Од тог часа су живот и бескрајно разноврсне личности и делатности Волта Дизнија били за мене извор непрекидног чуђења. Видела сам га, наравно, скоро у свим његовим видовима — као доброг и дарежљивог оца, као нежног супруга, као савршено стваралачку личност, као човека истрзаног завидљивцима и такмацима на његовом пољу рада. Заједно смо

он и ја прошли кроз појединости његовог детињства, младог мужевног доба и зрелости. Испричао ми је све што је могао о утицајима који су га образовали, те сам, поступно, склопила повет коју сматрам врло узбудљивом и поучном.“

Из те повести ми смо, опет, издвојили неке делове, забавне, смешне и важне за његово одрастање и стварање његовог карактера. А главне особине Волта Дизнија изгледа да су биле: маштовитост и упорност

Кад
сам
био
мали:

Волт, деветомесечна беба

Према
књизи
његове
кћерке
Дајане
Дизни
Милер
„Мој
отац
Волт
Дизни“

дину Пару, али је деда без сумње неизмерно волео своје име јер је уз Волтер додао и Илаја, тако да је очево пуно име: Волтер Илаја Дизни.

Чика Рој се такође родио у Чикагу, 1892, осам и по година пре мога оца. Њихова два старија брата Херберт и Рејмон, родили су се у Флориди. Од свих у породици чика Рој је оцу увек био најближи. Једна од домаћих дужности чика Роја била је да воза оца у колицима док је био беба. „Од тада се непрекидно стара о мени“, каже отац.

Године 1906. цела породица преселила се из Чикага у Мисури. Био је то велики догађај у очевом животу. Сећа се како се возио трамвајем који су вукли коњи до железничке станице (и данас има трамваја у Дизнијевој земљи); сећа се делимично и пута до Марселине, у Мисурију.

Деда је сматрао да би за његове синове било боље да одрасту на селу уместо у граду, па се после разгледања многих места одлучио за Марселину. Тамо је купио пољско имање од 48 јутара и узео под закуп још 40 јутара у близини. Отац ми је причао да је Дизнијева фарма у Марселини била најлепше место које је икада видео. Имала је див-

дем имао сина, даћу му твоје име.

Свештениково дете извукло је дебљи крај у овој трампи. Деда се звао Илаја, па је тако и Парово дете крштено Илаја. Кад се отац родио, назвали су га Волтер по госпо-

пријатељ са њеним свештеником Волтером Паром. Парова супруга очекивала је бебу истовремено када је и бакино дете било на путу, па су се тако будући очеви састали и договорили:

— Ако будеш имао сина, даћеш му моје име. Ако ја бу-

WALT DISNEY

Волт се родио децембра 1901. у Чикагу где је његов отац радио као столар на Колумбијском Светском сајму. Деда је био члан Чикашке конгрегацијске цркве Св. Павла и блиски

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

Walt Disney Cartoonist

Дизнијева родна кућа у Чикагу

ну зелену ливаду, жалосне врбе и два воћњака; један од њих звао се Стари воћњак, други Нови воћњак.

Одлазак у Марселину у време када му је било четири године, а то је доба када су утисци врло снажни, отац сматра врло значајним. Био је страховито узбуђен преласком из пренатрпаног, задимљеног града на пољско имање где је било крава, коња, пилића, воћњака. Још је у стању да нацрта мапу целе околине тачно као што је некад била. Дедине фармерске куће више нема, али свака даска и сваки ексер још постоје у очевом сећању.

Многе животиње које су биле на дедином имању отац памти боље него људе које је упознао. Посебна љубав коју гаји према животињама тада је зачета. Тамо је било стадо млечних крава; било је сијасет пилића који су кљуцали и пијукали. Док свињац није саграђен, крмаче су слободно пасле, па је један од првих очевих послова био да их чува. Онако мали растом, какав је био, научио је да јаше на крмачи, па кад би комшије навратиле у посету, деда би поносито изјавио:

— А сад ћу да вам покажем како Волтер јаше на крмачи.

— Кад би се гледаоци окупили, отац би се успузао свињи на леђа и дограбио је за уши. Кад би она пошла према бари, као што је увек чинила, отац би заједно с њом ујахао у блатњаву воду.

Очева баба по оцу долазила је да посети фарму у Марселини кад год би могла. Док није стасао за школу, он и његова баба проводили су све своје слободно време заједно. Он ју је волео зато што је увек западала у неприлике. Једног дана, кад су се њих двоје шетали, она угледа комшијску леју са репом и наговори оца да се провуче испод оградe и донесе јој неколико комада. Кад је деда дочуо за то, ишамарао је оца. Поука: не кради. Моја прабаба се смејала.

— Читава узбуна око две-три никакве репе — рекла је оцу. — Само Илаја може да буде толико ускогруд и да се разјари због такве ситнице.

Када би је отац нешто послушао, она би отворила округлу кутију и као награду пружила му по коју пилулу. Отац је сматрао да су то бомбоне све док његова мајка није открила да је то познато средство за чишћење звано каскарет те је забранила овај начин награђивања. Када је бака ово забранила, прабаба је мирно рекла:

— Знам да је то средство за чишћење, али ако Волтер не узима премного пилула, то му неће шкодити, чак му може мало и користити.

Очева стрина Маргарета, жена његовог стрица Роберта, била је такође његова љубимица. Једино је њу звао: стринице. Била је из Бостона, олако узимала живот и имала могућности да доста путује. Срећом по оца, волела је децу, па би му увек доносила неки поклон када би долазила у Марселину. Једном му је купила велики блок и кутију оловака како би могао да слика за њу. Стрина Маргарета би говорила да су те слике дивне.

— Мало сам превазишао уобичајени начин цртања човечијег тела који имају деца у то доба — рекао ми је отац. — Увек сам покушавао да унесем више облина.

Као и код свих фармера, благостање деде Дизнија зависило је од жетве. Али обилна жетва још увек није довољна да би фармер срећно прошао. Цене по којима се принос може

● ВОЛТ ИЛАЈА ДИЗНИ ●

(5. 12. 1901. — 15. 12. 1966)

Реченица „Уопште, када то човек престаје да буде дете?“ коју је Дизни изговорио приликом отварања Дизниленда 1955. године као да садржи идеју целокупног његовог дела.

Овај чудотворац, за кога је један од највећих британских карикатуриста Дејвид Лоу рекао да је најзначајнија личност у графичкој уметности после Леонарда, улепшао је детињство генерацијама деце са Тајланда, Гватемале, Гренланда, Мађарске, Боливије, Индонезије, Замбије, Португала, Јапана, Индије... и тако их учинио срећнијим, радоснијим људима који ће и у старости умети да се смеју и радују пратећи авантуре најславнијег миша на свету, храброг Микија, затим комичног занесењака Шиље, окрутног Хромог Дабе, лукавог Џестреба, прзнице Паје, Мини, Белке, Хорација, Дамба, Бамбија... уједињени тако у велику људску заједницу љубитеља цртаног филма.

Зато ћемо, од безброј награда које је Дизни добио (у пребогатој документацији овог пребогатог живота наводе се 29, 31 и 36 Оскара (!?), четири награде Еми, затим француска Легија части, мексички Астешки орао и више од 700 разних других међународних награда и почасних доктората које је добио овај човек без дипломе средњошколског образовања) истаћи ону коју му је 1935. доделило Друштво народа, одликујући миша Мортимера, познатијег као Мики Маус, и називајући га „симболом међународне добре воље“.

Његов поносни отац упитао се том приликом зашто се Мики свиђа целом свету и сам одговорио: „Можда зато што је пријатан момак који никада никоме не чини зло, који упада у незгоде без сопствене кривице, али који остаје оптимиста“.

продати подједнако су важне. Амбари препуни жита могу значити пропаст ако истовремено дође до великог пада цена. Баш таква несрећа окончала је постојање фарме у Марселини.

Још тежи дани су наступили кад се деда разболео и кад је бака најзад увидела да је то последица бриге око фарме, па га је најзад убедила да фарму прода и стоку изнесе на лицитацију.

Била је чича зима и мада је отац тада имао тек 9 година, ишао је са чика Ројем у оближње градове и дуж улица и друмова прибијао по дрвећу и телефонским стубовима позиве на лицитацију. Сећа се како је бака грејала цигле на огњишту и стављала их на под чеза, а затим деци обмотала колена својом сукњом кад су полазили да истичу објаве којим признају пропаст. После лицитације деда се преселио у једну кућицу у Марселини да би деца могла ту да остану до краја школске године.

Упркос немаштини и бригама претрпљеним због имања у Марселини, већина очевих успомена са фарме је весела.

— Имао сам тамо незаборавног пријатеља Шервуда — причао ми је. — Био је лекар, а сви су га звали „чика доктор“. Чика доктор је имао дивног пастува Руперта, па би ме, кад би обилазио болеснике, водио чезама које је Руперт вукао. Зими би доктор корис-

тио саонице; упрегао би старог Руперта у санке, па бисмо се заувекли под велики покривач од медвеђе коже и славно се проводили. Кад бисмо одлазили у град, чика доктор би редовно свраћао у кафану да поприча с пријатељима, а мене би увек вукао са собом.

Кад је оцу било 7 или 8 година, доктор Шервуд га је позвао кући рекавши му да понесе оловке и велики блок да наслика Руперта. Обећао је оцу да ће му поклонити пет центи уколико му се цртеж буде свидео. Зауларео је Руперта како би стајао у одређеном положају, али је Руперт био немиран. Отац сматра да је томе морала бити узрок мала кобила која је пасла на оближњој ливади. Никад дотад није видео Руперта да се тако чудно понаша.

Отац је почео да слика Руперта с лица, али би се он померио и показао профил, те је отац, спретно као мајмунче, морао да оптрчава око коња како би заузео место са кога би могао да настави започети портрет с лица. Чика доктор је рекао да му се свиђа слика коју му је отац нацртао и платио му је; то је први новац који је отац зарадио сликањем.

Породица се крајем 1910. преселила у Канзас Сити у државу Мисури. Новцем који му је преостало да продаје фарме деда је откупио од листа

„Стар“ право разношења новина у једном делу града. Отац и чика Рој били су први дедини разносачи новина. Они су имали задатак да испоручују два листа дневно: „Морнинг тајмс“ и „Ивнинг енд сандеј стар“. Недељна цена за оба листа заједно износила је 45 центи. Две хиљаде претплатника налазило се у том делу града. Цена коју је деда платио за уступ права разношења новина износила је три долара по муштерији.

Деда је толико много желео да код управе „Стара“ начини утисак како он савршено обавља преузети посао да није дозвољавао да разносачи замотају новине у трубу и да их баце у двориште или на тремове кућа, као што обично разносачи новина чине. Да би ово спречио, забранио је дечацима да возе бицикле. Уколико је дувао ветар, захтевао је да сваки примерак новина буде притиснут циглом. Ако је била зима и дрвени капци на вратима затворени, отац и чика Рој морали су да се попну степеницама и протуре новине испод врата. Отац се сећа како се пео уз залеђене степенице да то обави, клизајући се и падајући, док су му сузе цуриле из очију јер је било толико хладно. На несрећу, пошто би отац отишао кући, неки људи би погледали кроз прозор испред капије тражећи новине, али не би загледали простор између врата и спољних капака, тако да их не би видели. На то би узимали телефон, звали деду и жалили се:

– Јутрос сте нас заборавили.

Тада би деда обесио слушалицу и запитало:

– Волтере, да ли си заборавио да тој и тој муштерији испоручиш новине?

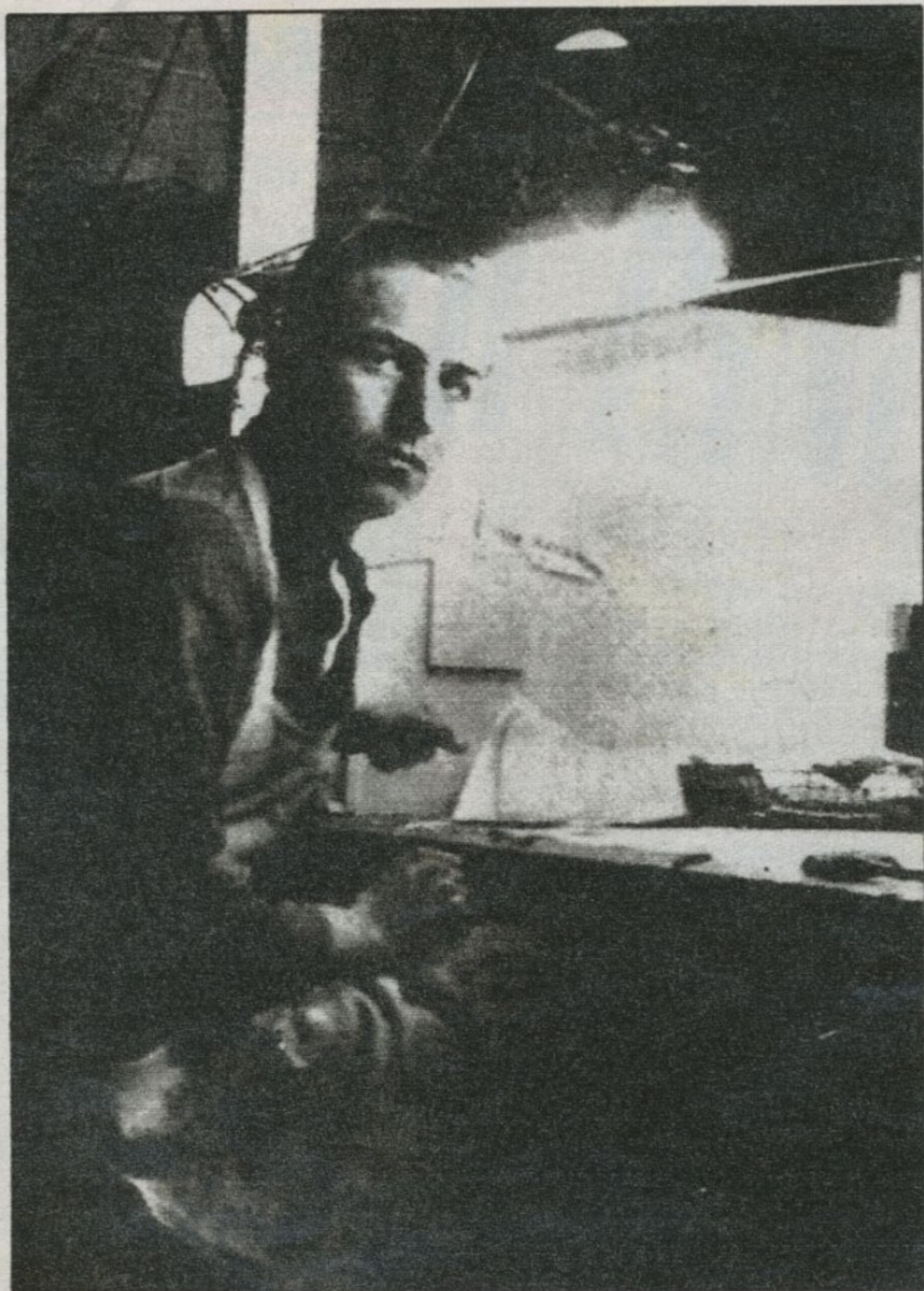
– Не – одговорио би отац – ставио сам их тамо где си ми ти рекао.

– Нису могли да их нађу – рекао би деда строго. – Ево ти други примерак, врати се и испоручи их.

Уколико се то догађало, отац је морао цео пут да превали изнова до куће где су ти људи живели и да зазвони на њихова врата. Када би они отворили спољне капке, новине би испале пред њихове ноге па би рекли:

– Опрости, овде нисмо гледали. – Отац се и данас сећа беса због излишног посла који им је причињавао њихов нехат.

Отац је почео да снабдева новинама 50 кућа. Тада још није имао пуних 10 година, а морао је да устаје у 3 и 30 изјутра и да, обучен и спреман, сачека камион „Стара“ који је доносио свеже новине. Тај посао отац и чика Рој

Осамнаестогодишњи Дизни у свом студију у Канзас Ситију 1919. године

обављали су непрекидно годинама, па су морали да изиђу на улицу у то време без обзира да ли је беснела снежна мећава или пљуштала киша.

У 3 и 30 ујутро оцу се увек спавало. Деда би га позвао и он би сео покушавајући да завеже пертле, па би понекад опет заспао. Када би деда још једном дрекнуо: – Волтере! – он би се расанио и завршио везивање чворова.

Међу претплатницима новина било је неких који су становали у кућама са централним грејањем; отац је зими био понекад толико сањив да би, ушавши у топле ходнике тих кућа, рекао самом себи: „Одлежаћу унутра само пет минута“. Испружио би се на степеницама, а кад би се пробудио, сунце се већ рађало и он не би могао да се присети је ли испоручио новине људима који су живели у тим кућама или не. Морао је да отрчи до највишег спрата да провери, а затим да јури како би посао благовремено обавио.

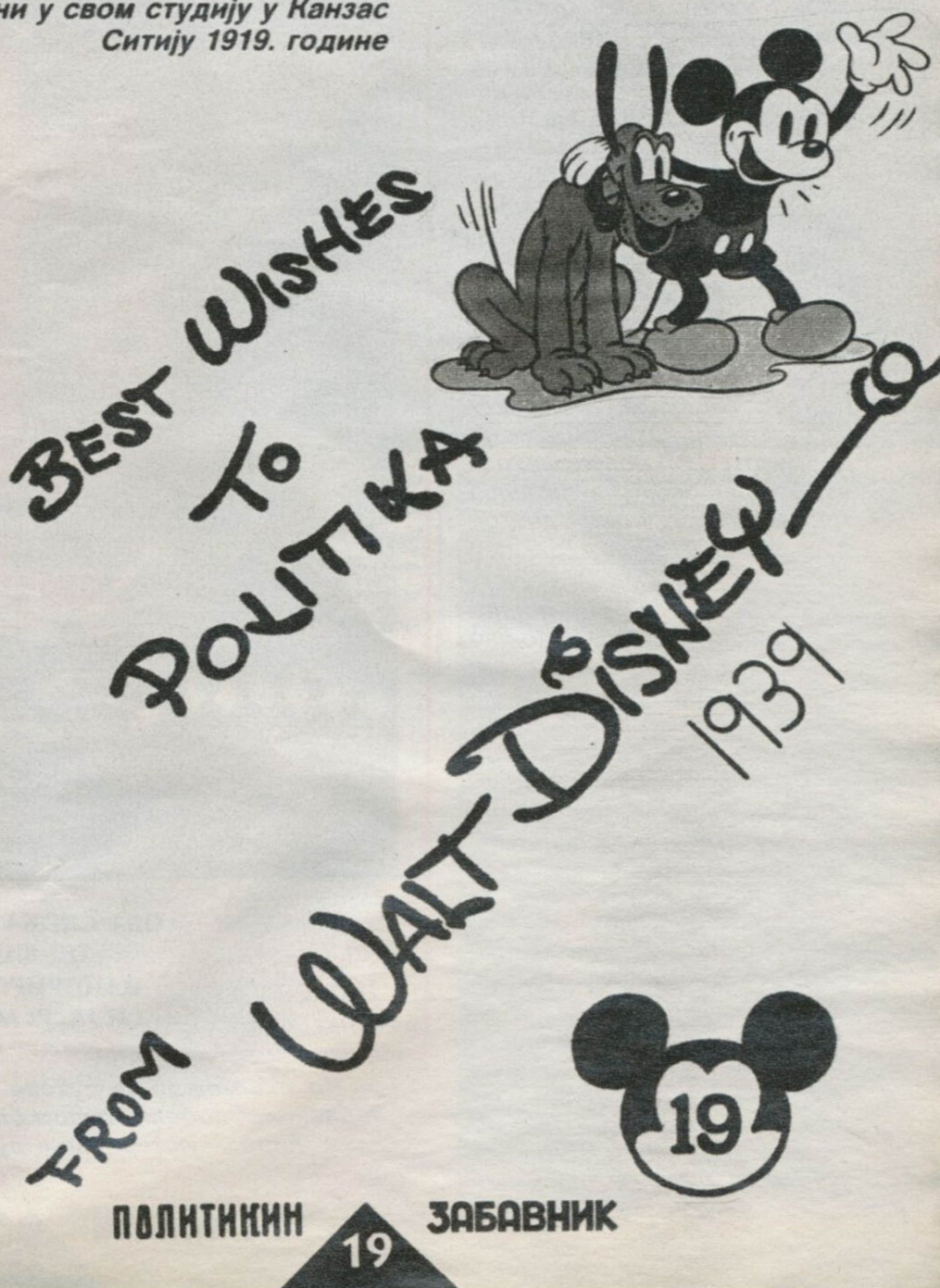
Неки од дечака из породица којима је отац доносио но-

вине имали су дивне играчке, па су их неки од њих често остављали пред вратима на трему. Кад је отац у зору разносио новине и угледао нечији воз или ауто на навијање, оставио би новине и мало се поиграо. При том би пазио да играчке увек остави на исто место одакле их је и узео, како нико не би приметио да их је дирао.

Разношење вечерњих новина одузимало је оцу толико много времена после школе да није успевао да се игра са осталом децом. Али, кад би угледао неке школске другове да се играју на улици, остављао би свој свежањ новина и трчао са њима по дворишту. Затим је остатак пута морао да претрчи како би стигао на време.

Отац и дан-данас сања како је разносач новина. У тим кошмарима обично изоставља неку муштерију, па се буди сав ознојен мислећи: „Мораћу да пожурим, вратим се и оставим новине пре него што отац сазна“.

ПРИПРЕМА
И
УРЕЂУЈЕ
СВЕТЛАНА НЕНАДОВИЋ

Занимање – ПРОГОНИТЕЉ ДУХОВА

КОМЕ ЋИРА НЕ ДА МИРА

Први пут сам постао свестан да сам посебан још кад сам имао осам година. Болесног на плућима, моји ме пошаљу на Голију код сестре која је била учитељица у селу Миланци. Дође у посету нека баба и, кад ме је видела, одмах каже: „Ју, па ово дете је видовито!“ Даде ми огледалце и рече да седнем на прозор тако да видим Месец у њему.

Уплашеног и збуњеног, натера ме да позовем неког Маринка. Не смем да питам ко је сад тај, баба много озбиљна. Шта ћу, ловим Месец у огледалу и, кад га ухватим, гледам у њему човека у униформи како с неког моста пада у воду и то јој и рекнем. Она само хукну, узме огледало и оде. После ми рекли да јој се муж звао Маринко и да се није вратио из Првог светског рата.

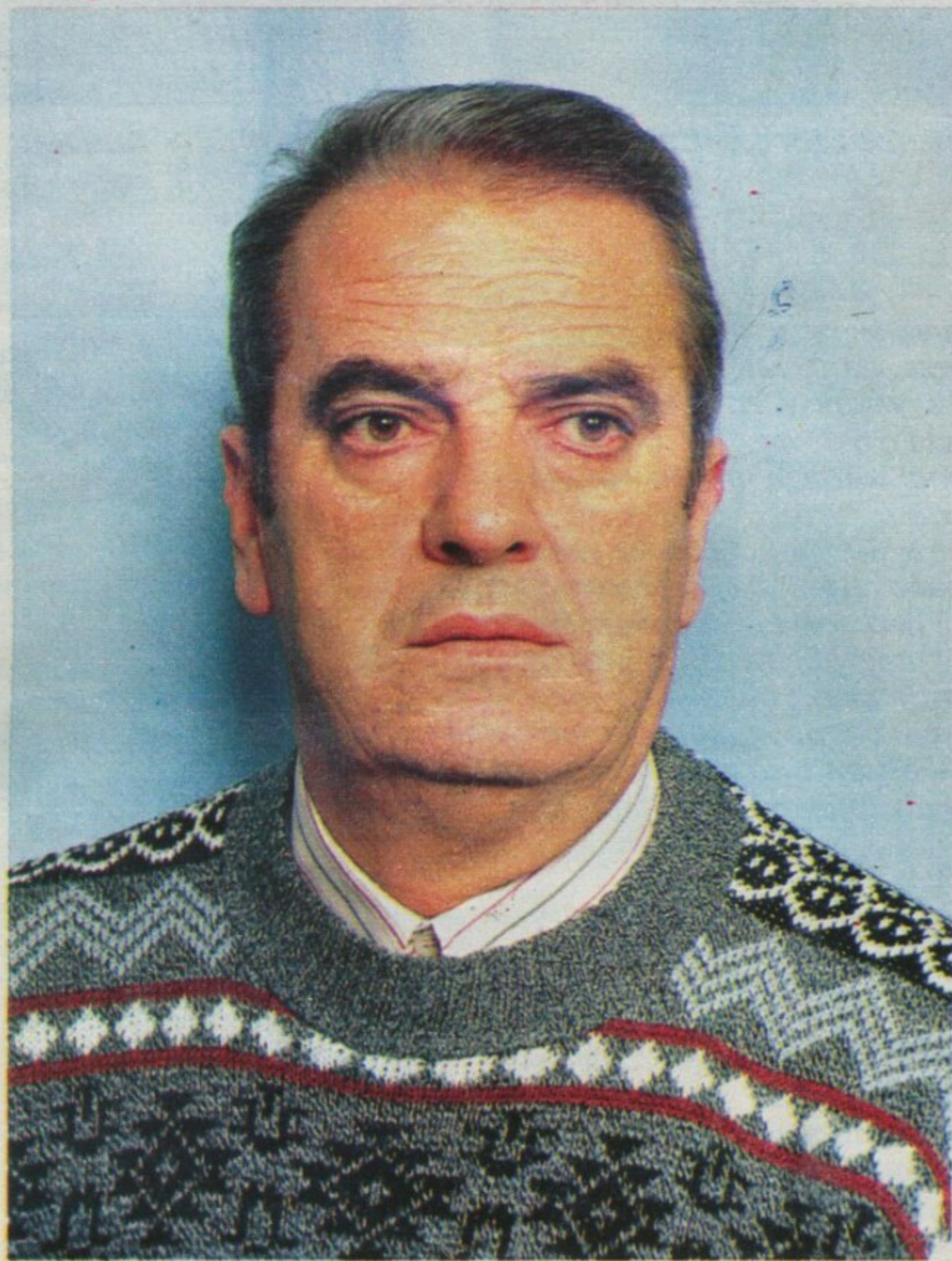
Прочујем се ја у тој Миланци и ево ти сваког дана сељака да питају за своје мртве, односно нестале. И све им погодим... Једни ме искушавали и питали за живе... Е, њих ја не могу да видим. А и шта да их гледам кад то могу и други. (Причалац, шездесетогодишњак, нехајно одмахује руком, с полуосмехом, надмоћним, који не оставља места сумњи у веродостојност свог казивања.)

То због чега си ти, мој новинару, посебно дошао код мене је права правцата истина. Јесам, ја сам егзорцист, истеривач духова. Спокојно, као да је реч о партији домина у којој се унапред зна славодобитник, Ћира растеже трегере на широким панталонама, замишљен, уронуо у причу коју спрема за „свој омиљени лист“. Није то баш као на филмовима, али сам – то многи знају – за духове прави тата-мата. И на сам помен мог имена они се разбеже главом без обзира, тако да и не можеш да их позовеш за сведока. Једино ако успеш да их намамиш не помињући моје име...

Ево, рецимо, овде где ја станујем, то су Росуље, кад је била обнова и изградња ратом порушене земље, у тротоаре су уграђени делови споменика са оближњег Белог гробља. И сада се познају слова. Дакле, део гробља стигао ту, у комшилук. Духови се населили у наш крај, немирени и мрзовољни, склони којекаквим несташлуцима. Свима осим мени који их једини видим и препознајем.

Кад ноћу пролазим, не могу да ми промакну. Седе уз тротоар, нешто се домунђа-

У Ужицу, у Јакшићевој улици, у кући с бројем 34, станује Милош Ћировић, човек сасвим необичних способности. Бар тако он тврди, а неки му и верују. Ово је његова прича...

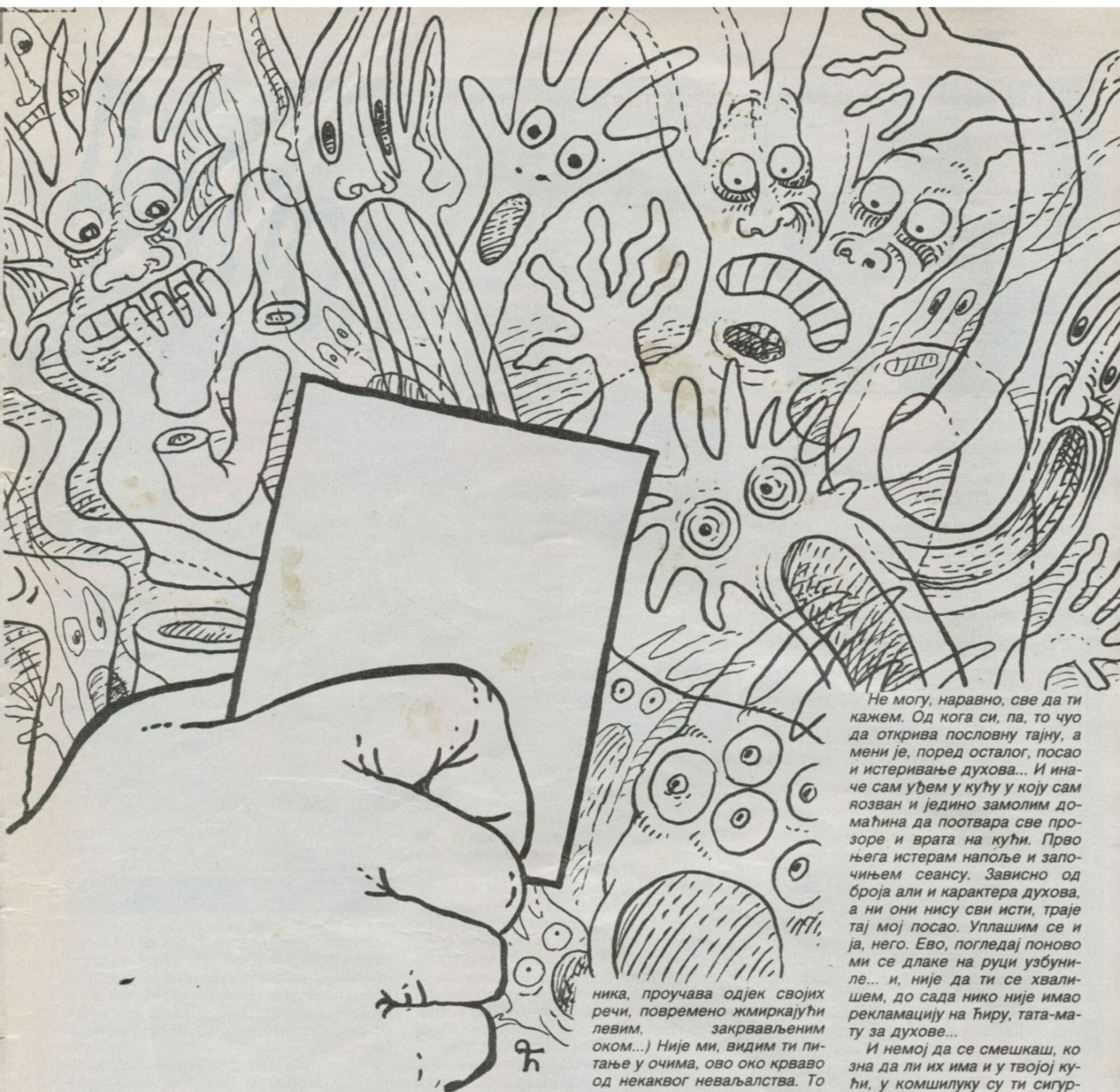
ОВА СЛИКА ШТИТИ
ОД ЗЛИХ
НАДПРИРОДНИХ
СИЛА. PLAC — EF

Ко зна, можда ће духови који се, ако се, врзмају око „Забавника“ побећи главом без обзира... Милош Ћировић Ћиро: – Истеривање духова је једно јако озбиљно занимање

вају и замукну чим ме угледају. И онда нестају један по један, као по договору. Знају да ја знам о чему причају, шта смишљају, колико их је... Боје се да их не провалим, да их занавек истерам из краја где су постали то што јесу... Знају да им Ћира не да мира! Ако не верујеш, 'ајде да ти покажем њихова зборна места, а? То ти, уосталом, не би много ни помогло јер си и ти исти као остали. Нити верујеш у духове нити те се они плаше. Само Ћира може да их види и да их, устреба ли, отера. (Упитан поглед у саговорника, покушај провере пријемчивости сопствене приче...)

Примера тог мог друговања с духовима, односно њиховог прогона кад год се ја, овако озбиљан, појавим, имам напретек. Не знам да л' ћеш успети све да прибележиш, али знам да ћеш – ако си новинар к'о што кажеш – тешко то и да провериш, односно да чујеш другу страну. Духове ти не можеш да видиш, а они који су били сведоци мог терања с њима мало ти могу помоћи јер су их они само осећали, никад их нису видели.

Ја сам их први пут видео пре четрдесетак година, кад сам се враћао из војске. То је била једна кућа, сада је више нема, у самом центру Ужица. Идем ја, срећан што више нисам у униформи, кад одједном неке силуете промичу поред прозора те куће, одавно

напуштене. Видим их да шетају и кровом. Викнем, још не знам ни ко су ни шта су, а они застану, ваљда изненађени што их живо људско биће види, па побегну. Пришуњам се кући да видим где су се посакривали. Не видим их, само чујем некакво чагрљање, шкрипу патоса и шарки на вратима. И онда је све утихнуло... Ево, гледај, длаке ми се на подлактици накомстрешиле. (Показује руке стиснуте у песницу и, заиста, длаке се усправиле, налик на везане чокоте винове лозе. Магија или ????) Увек тако кад причам о њима...

А како су изгледали ти духов, велиш? Тешко је њих сасвим тачно описати. Разли-

кују се, готово к'о људи. Некако су сви прозрачни, не можеш тачно да им ухватиш облик, као да немају ни кости ни мишиће. Онако, сви лелујави, к'о пламичак свеће на ветру, само увећан, и сви с некаким бледоликим капуљачама. Ваљда да их они који могу да их виде не препознају...

Има их, веруј ми, свуда у Ужицу. Стара је то варош, нико жив више не зна где су ту некад била гробља, кад су и чије кости испомеране. И тако њихови власници увређени што су им живи помутили вечни спокој, несмирени лутају кућама и улицама. Не дају мира онима који су им га, несвесно, пореметили. (Ђира нетремице посматра саговор-

ника, проучава одјек својих речи, повремено жмиркајући левим, ^{закрвављеним} оком...) Није ми, видим ти питање у очима, ово око крваво од некаквог неваљалства. То ми је од рођења, јесте. Можда је и то неки белег који ми је ко зна ко и ко зна откуд послао. Ко би му га то па знао...

Ни сам, мој новинару, не сањаш колико људи верује у духове. С правом. А верују и у мене, те ме често зову да их растерам из њихових углавном тек саграђених кућа. Идем, него шта. Ваља људима помоћи. Страх их је, а кога па и не би било, кад им ноћу – мада су се неки духови начисто избезобразили па ни дању не мирују – почне игранка без престанка. Шкрипи, цичи, крчка, а знаш да нису мишеви јер нису тако гласни а и мишоловке и раде. Е, онда зовеш Ђиру.

Не могу, наравно, све да ти кажем. Од кога си, па, то чуо да открива пословну тајну, а мени је, поред осталог, посао и истеривање духова... И иначе сам ућем у кућу у коју сам позван и једино замолим домаћина да поотвара све прозоре и врата на кући. Прво њега истерам напоље и започињем сеансу. Зависно од броја али и карактера духова, а ни они нису сви исти, траје тај мој посао. Уплашим се и ја, него. Ево, погледај поново ми се длаке на руци узбуниле... и, није да ти се хвалишем, до сада нико није имао рекламацију на Ђиру, тата-мату за духове...

И немој да се смешкаш, ко зна да ли их има и у твојој кући, у комшилуку су ти сигурно, па ће онда бити: помагај, Ђиро. А Ђиро је озбиљан човек, нема ти с њим трте-мрте. Уосталом, питај духове, ако их сретнеш. (Милош Ђировић Ђиро, видно исцрпљен, коначно седа на столицу. Приче је за данас доста и, ко зна, можда се због неких изјава за јавност духови узбуне, удруже па онда... Е, онда, он-шалантно вади из џепа посетницу са својом фотографијом испод које је текст: „Ова слика штити од злих надприродних сила Plac-ef“ и даје је саговорнику. Вади још прегршт њих, за колеге новинаре. Можда им заваљају, кратко отхукне...).

Забележио
Петар Милатовић

Илустровао Растко Ђирић

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Укус крви, жучи и блата у Половим устима био је ужасан. Чим се померио, кроз десну руку прострујао му је оштар бол, а ивице поломљене кључне кости закрцкале су тарући се једна о другу. Знао је да мора да заустави бол и пређе преко планине

Пучањ се проломио кроз тишину раног јутра дивљине Селвеј-Битерут на истоку савезне америчке државе Ајдахо. Огроман лос мужјак срушио се погођен право у срце. Тридесетшестогодишњи Пол Дафер из Ла Грандеа у Орегону био је веома задовољан што је, најзад, претпоследњег дана свог двонедељног ловачког излета одстрелио дивног северног јелена.

Брзо му је извадио утробу да се месо не би покварило и животињу покрио границама жбуња и лишћем да завара грабљивице. Намеравао је да се сутрадан врати, исече месо и понесе га кући. Око 8 ујутро тог прохладног септембарског петка 1993. Дафер је кроз планине кренуо према свом шатору удаљеном око осам километара. Тамо ће да покупи своју опрему, натовари је на коња Окија и пренесе до свог камиона.

Дафер, у одличној физичкој форми захваљујући трчању и скијању, брзо се пробијао преко стрмог стеновитог терена и стигао у своју базу већ у 9,30 h. Одмах је почео да се пакује. Пред њим није био нарочито напоран дан: имао је само да јаше кроз шуму око двадесет пет километара, да прегазе неколико потока, пређе пар планинских врхова и стигне до свог „шевролета“ пре мрака.

Крвава пена из плућа

Када је опрему натоварио на Окија, узјахао га је и кренуо. Пол је од свог оца, страственог ловца, научио да лови и јаше

тако рећи чим је проходао. Од оца је научио и све о сналажењу и преживљавању у дивљини. Сунце се пробијало кроз крошње дрвећа, Оки се равномерним коракром кретао шумом, Пол је био срећан.

Коњ се, одједном, стуштио стрмом низбрдицом према потоку. „Вероватно се уплашио медведа или пуме“, помислио је Пол и притегао узде, али је Оки, у белој пени, наставио да галопира прескачући пањеве и спотичући се о кртичњаке. Оштре борове гране фијукале су око Пола ударајући га по глави и леђима.

„Скочи!“, рекао је Пол самом себи, али прекасно. Коњ се саплео, Пол је полетео у ваздух и треснуо о пањ дочекавши се на десно раме и ударивши главу. Чим се мало прибрао, осетио је вртоглавицу и почео да повраћа. Из уста му је текла крвава пена што је значило да крв долази из плућа. Крварила му је и посекотина изнад ока.

После извесног времена у глави му се разбистрило и мучнина је попустила. Чуо је како доле тече поток и осетио ужасну жеђ. Укус крви, жучи и блата у његовим устима био је одвратан. Чим се мало померио, кроз десну руку прострујао му је оштар бол, а ивице поломљене кључне кости закрцкале су тарући се једна о другу. Схватио је да му је десна рука неупотребљива.

Ослонио се о леву руку и, упркос болу од сломљених ребара, сео. „Оки, Оки!“, дозивао је коња у нади да би, држећи се за узенгије, могао некако да га узјаше. Коња нигде није било. „Мораћу сам да се

спустим до потока“, помислио је, поново се ослонио на леву руку и окренуо ноге у правцу низбрдице.

Све је то из мозга

У тренутку када је хтео да склизне надоле почео је да искашљава крв. Чим се кашаљ смирио, Пол је, центиметар по центиметар, клизио према потоку. Још од времена када је тренирао атлетику знао је да заустави бол. „Све је то из мозга. Само се сабери и успећеш“, подсећао је себе.

После пуна два сата мучног спуштања оштром стрмином Пол је угледао поток сасвим близу испод себе. Четири оборена бора лежала су на самој обали раздвајајући га од бистре, хладне, светлוצаве воде. Левом руком ухватио се за дебло, најближег бора, подигао се и сручио с његове друге стране. Чим је, ужасно се напрежући, прешао и преко четвртог стабла, остао је да лежи искашљавајући крв уз пиштање из плућа.

Кад се мало одморио, одвукао се до блатњаве обале потока, спустио главу у ледену воду и почео жељно да пије. Видео је како вода постаје црвена од крви из његових плућа. Лежао је поред потока и размишљао како је све хладније и како треба да смисли шта ће да ради.

„Морам да се домогнем свог телефона у камиону и позовем помоћ. То ми је једина нада“, мислио је. Али, пре тога, имао је да се врати путем којим се спусти, значи узбрдо, далеко од потока и влаге, и да нађе место где ће да преноћи.

ПУМИН ПОГЛЕД

Већ је било вече када се Пол, пребацивши се преко оборених стабала, нашао на почетку узбрдице. Почео је да се пење у седећем положају, центиметар по центиметар, као што се туда и спуштао неколико сати раније. Његови мајица и шортц, натопљени крвљу, знојем и блатом, нису били никаква заштита од ноћне студени.

Причињава ми се!

Пол се, дрхтећи целим телом, срушио испод једне јеле. Левом руком одломио је грање и послагао га по себи уместо покривача. Целе ноћи мучили су га болови, хладноћа и непрекидно искашљавање крви. У зору је с муком стао на ноге и пао. Скупио је сву снагу и вољу и поново стао на ноге. Кренуо је веома полако, често падајући и искашљавајући крв.

Ишао је према југозападу а подневно Сунце служило му је уместо компаса. А када је Сунце зашло иза планинског врха, он је још километрима био далеко од свог камиона. Питао се хоће ли преживети још једну ноћ у дивљини.

Сео је на глатку стену испод јеловог шумарка. Опет је сакупио грање које је могао да дохвати и наслагао га по себи да колико-толико ублажи хладноћу. Тада је крајичком ока приметио неко кретање на месечини. Окренуо је главу и погледао у жбуње. Није видео ништа. „Мора да ми се причињава“, помислио је.

Велика глава изненада се помолила код једног бора неких шест метара од њега. Пол је видео и уши како се повијају

унапред. „Пума!“, синило му је и следио се од страха. Сада је већ лепо могао да види мишићаво тело звери, дугачко најмање 1,20 метара, које се нечујно шуња ло према њему.

Миришем на вечеру

Животиња је начас застала буљећи у гомилу грана које су скривале Пола од њеног погледа. Бркови су јој се померали док је њушила крв, Полову крв и крв која му је испрскала шортц и мајицу док је вадио утробу лоса. „Миришем на добру вечеру“, ужаснуо се Пол сетивши се приче о пуми, америчком лаву, која је напала ловца.

Велика мачка мало се повила и пришла сасвим близу. Пол ју је посматрао како њуши гране на његовим стопалима. Плашио се ужасно, али није направио ни најмањи покрет, готово да је престао и да дише. Звер је опасно наставила да се приближава његовој глави. Гледала га је право у очи. Пол није скренуо поглед. А онда је, скупивши сву храброст, прошапутао: „Ништа ми не можеш, ти, кучкин син!“

Пума се згрануто укопала у месту забачених ушију и исколачених очију. Пошто је дуго, нетремице, пиљила у Полове очи, открила је зубе и грлено, претеће зарезала. Пол је видео како јој се задње ноге затежу – била је спремна да скочи. Протекле су секунде, па минут, и још један минут. Онда се, нечујно и веома споро, пума окренула и ишчезла.

Пол је целу ноћ провео у страху од пуме, али се она није поново појавила. У зору је разгрнуо гране којима је био покривен, устао савлађујући ужасан бол и кренуо. Морао је да се пење оштром узбрдицом јер се камион налазио с друге стране планинског узвишења.

Ништа ме неће зауставити

Око три по подне трећег дана од несреће Пол се, најзад, нашао на врху узвишења и почео да се спушта. Његове преморене ноге запеле су о ивицу нестабилне стене, пао је и клизао се низбрдо око тридесет метара пре него што је ударио о велики камен. Када је покушао да устане,

ноге су га издале и поново се сручио на земљу.

„Више ме ништа неће зауставити!“, бесно је узвикнуо када је пао и по трећи пут. И поново је стао на ноге. После великих мука најзад је сишао на прашњави пут и стигао до свог камиона. Откључао је врата, зграбио са седишта две конзерве чаја и жудно их испио.

Испод седишта нашао је телефон и дрхтавим прстима окренуо број 911 за хитну помоћ. Чуло се само крцкање. Сигнал вероватно није могао да се пробије кроз планине. Било је касно поподне када се Пол наместо на возачко седиште, левом руком ставио кључ у бравицу и упалио мотор. Притиснуо је гас и лагано кренуо путем управљајући левом уком.

Прави лепотан

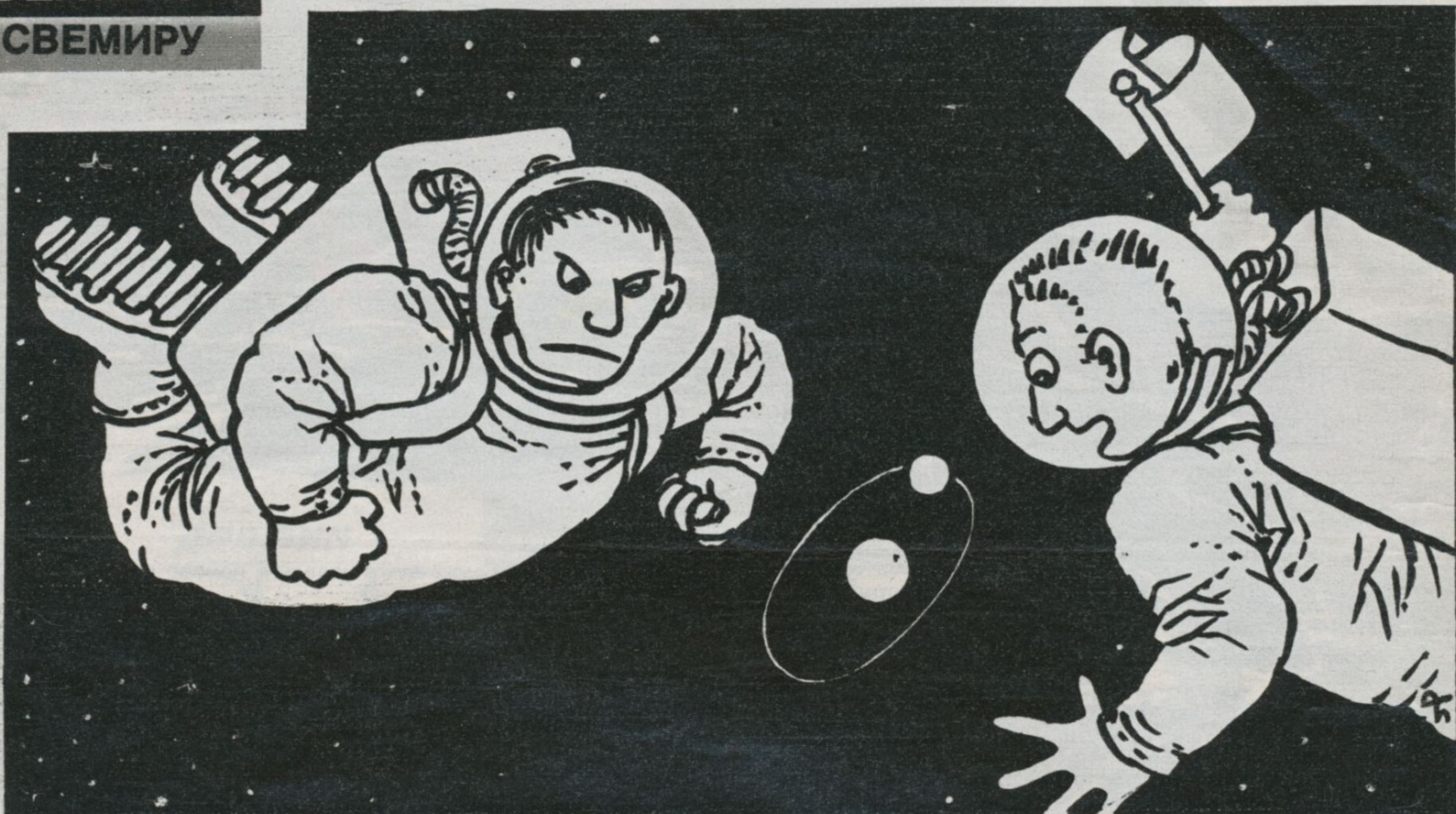
Око пола девет увече угледао је кућу осветљених прозора и управио камион према њеним вратима. Врата су се, на звук мотора, отворила и на њима се појавио човек. Пол, излазећи из кабине, само што није пао. „Повређен сам“, рекао је човеку slabим гласом.

Власник куће Ден Смит увео га је у кухињу и посадио на столицу. Полу је лакнуло. Знао је да је спасен. Денова жена Пини Смит позвала је хитну помоћ. Пол је амбулантним колима превезен до болнице у Грејнџвилу удаљене око сто километара, а одатле авионом у Клинички центар у Бонзу.

Лекари су извукли мешавину крви и ваздуха из његових плућа и учинили све што су могли с другим повредама које је задобио. Полова десна кључна кост била је поломљена на више места и вирила је кроз кожу. При паду је поломио готово сва ребра чији су му оштри делићи пробали плућну марамицу и плућа.

Пол је знао да ће остати у животу када је једног јутра отворио очи и поред кревета угледао свог оца Чарлса Дафера. „Тата“, рекао је покушавајући да се насмеши, „требало је да видиш оног лоса кога сам убио. Прави лепотан!“ Тада је и његов отац био сигуран да се Пол извукао и да ће убрзо сасвим оздравити.

Б. Д.

Илустровао Растко Ћирић

Одмах након открића Плутона 1930. године и одређивања особине његовог кретања постало је јасно да се Плутон доста разликује од осталих великих планета у Сунчевом систему. Његова путања много је издуженија од путања осталих планета и нагнута је под знатно већим углом према средњој равни планетских путања него што је то случај са путањама осталих планета. Такође, изучавања су показала да Плутонова путања има неке нарочите особине које обезбеђују да се он у току свог кретања, иако два пута пресеца Нептунову путању приликом сваког обиласка око Сунца, никада сувише не приближи Нептуну јер би га иначе овај џин већ одавно својим гравитационим дејством избацио из Сунчевог система. Другим речима, Плутон је ту где јесте и ми га можемо видети само захваљујући срећном стицају динамичких околности. Како се, међутим, дуго сматрало да је Плутон већи него што у ствари јесте и како се по неким својим другим особинама уклапао у извесне раније претпоставке астронома о начину настанка и еволуцији Сунчевог система, Плутон је све време сматран једном помало необичном, али ипак великом планетом.

Први озбиљнији ударац угледу Плутона као велике планете дошао је 1978. године са открићем Плутоновог сателита Харона. Наиме, чињеница да Плутон има велики сателит, толико велик у односу на матичну планету и близак њој да се чак може рећи да се овде у ствари ради о двојној планети, најпре је омогућила да се са сигурношћу утврди да је Плутон много мањи него што се раније веровало. Данашње процене су да му је маса око 1000 пута мања од масе Земље, а да му пречник износи свега око 2300 километара. Поста-

ло је јасно и да систем Плутон-Харон није могао настати на исти начин као и остале суседне велике планете и њихови сателитски системи, него, највероватније, тако што се првобитни „Плутон“ распао у судару са неким мањим телом.

Друго, и много озбиљније, мишљење у прилог томе да Плутон није оно за шта смо га дуго држали поткрепљује откриће такозваних транснептуних планетоида. Још педесетих година овог века изнета је претпоставка да се у спољашњем делу Сунчевог система, у области иза Нептунове путање, налази један појас планетоида

сличан астероидном прстену, који се налази између путања Марса и Јупитера и који нам је познат још од почетка прошлог века. Претпостављало се да један број такозваних краткoperиодичних комета, које залазе у унутрашњи део Сунчевог система и тако постају видљиве са Земље, долази управо из једног таквог транснептуноског појаса. Од тада се трагало за доказима о постојању тог појаса и управо недавно, 30. августа 1992. године, једно тело овог појаса коначно је и откривено. Показало се да је ово тело релативно мало, свега око 200 километара у пречнику, па отуда и није могло до сада бити откривено, једноставно зато што није било довољно моћних телескопа који би били у стању да забележе слабаши сјај оваквог тела на удаљености од преко 6 милијарди километара.

Убрзо затим откривена су и друга слична тела и данас их је познато већ неколико десетина. Као мали шок деловала је на астрономе чињеница да се нека од новооткривених тела крећу по путањама веома сличним оној система Плутон-Харон. Плутон се, дакле, динамички ни по чему не разликује од других тела у транснептуноском појасу и, природно, одмах се поставља питање није ли Плутон само првоткривени и највећи познати члан транснептуноског појаса планетоида, а не посебна, класична велика планета, како се до сада веровало.

На одговор на ово питање неће се, надајмо се, дуго чекати. Већ почетком наредне деценије планира се лансирање једне свемирске сонде која би требало да прође близу Плутона, истражи и њега и његове небеске суседе и донесе нам одговоре на питања о њиховим сличностима и разликама, али и на многа друга која занимају данашње планетологе.

Како стићи на МЕСЕЦ?

Америчким летелицама из програма Аполо било је потребно три дана да дођу до Месеца. Све оне следиле су такозвану Хохманову путању трансфера која се сматра најјевтинијом. Недавно је Џејмс Мејс са Универзитета Колорадо у Болдеру (САД), користећи теорију хаоса и сложене рачунарске симулације, открио једну нову путању која, по његовом тврђењу, омогућава да се до нашег сателита стигне користећи само половину горива и преносећи 83 одсто терета више него што је то било могуће до сада. Једина незгода: ако би се користила ова нова „стаза“ путовање би трајало две године. „Сувише дуго за могуће путнике, признаје Мејс, али овај временски интервал не би требало да буде тешкоћа за превоз терета до Месечеве површине.“

III
ДЕО

ОПАСНА ДУБИНА

НАПИСАО
ФРЕД
ДИКИНСОН
НАЦРТАО
ЏОН ПРЕНТИС

АКО ЈЕ
ЖИВ, ВАЈ-
ДА ЋЕ УСПЕ-
ТИ ДА СЕ
УХВАТИ...

ПЛАТФОРМА ЈЕ С
ПЛОСКОМ ПАЛА
У ВОДУ...

НЕШТО ЈЕ ПА-
ЛО ТАМО
ДОЛЕ...
ШТА ЈЕ ТО?

ПОСЛЕДЊИМ ДЕЛИЦИМА СНАГЕ
РИП СЕ УХВАТИО ЗА ПЛАТФОРМУ...

ПЛАТФОРМА!
НЕКО ЈУ ЈЕ
СПУСТИО...
КАД БИХ
САМО...

ДИЖИ...
ДИЖИ...

ОВО МОРА
ДА ЈЕ
СИГНАЛ!

КИРЕИЈЕВ ЖИВОТ ЗАВИСИО
ЈЕ ОД ОДЛУЧНОСТИ ЈЕДНЕ
ДЕВОЈКЕ...

КАКО ЈЕ
ТЕШКА...

НЕ
МОГУ
ВИШЕ
НИ ДА ЈЕ
ПОМЕ-
РИМ...

JOHN
PRENICE

Г... ГОТОВО
ЈЕ... НЕ
МОГУ
ВИШЕ...

ДЕЗМОНД СЕ ОСВЕСТИО...

ОХ...
ЈАДНА
МОЈА
ГЛАВА!

ШТА СЕ
ДЕШАВА, ГО-
СПОДИЦЕ
МИНКС? ГДЕ
СУ КАПЕТАН
ДУМ И
ГОСПОДИН
КИРБИ?

ДЕЗМОН-
ДЕ, ХВА-
ЛА БОГУ!
БРЗО,
ПОМО-
ЗИТЕ
МИ...

НЕКОЛИКО МИНУТА КАСНИЈЕ...

ЈЕ ЛИ
ЖИВ?

ЈЕСТЕ! НАДАМ СЕ
ДА ЋЕ ГА СВЕЖ
ВАЗДУХ ОСВЕСТИ-
ТИ! АЛИ МОЖДА
МОЖЕМО ДА
ДОБИЈЕ-
МО ПО-
МОЋ!

АКО ЈЕ
ОВАЈ
ОДАШНИЧАН
ИСПРАВАН,
УСКРО
ЋЕ
БИТИ
ОВАДЕ!

СМРТНОСНИ "РАДИО - ОДАШНИЧАН"
БИО ЈЕ САСВИМ ИСПРАВАН...

НЕ
БРИНИТЕ,
ГОСПОДИЦЕ
МИНКС! ЗА-
ХВАЉУЈУ
ОВОМЕ, ПО-
МОЋ САМО
ШТО НИЈЕ
СТИГЛА...

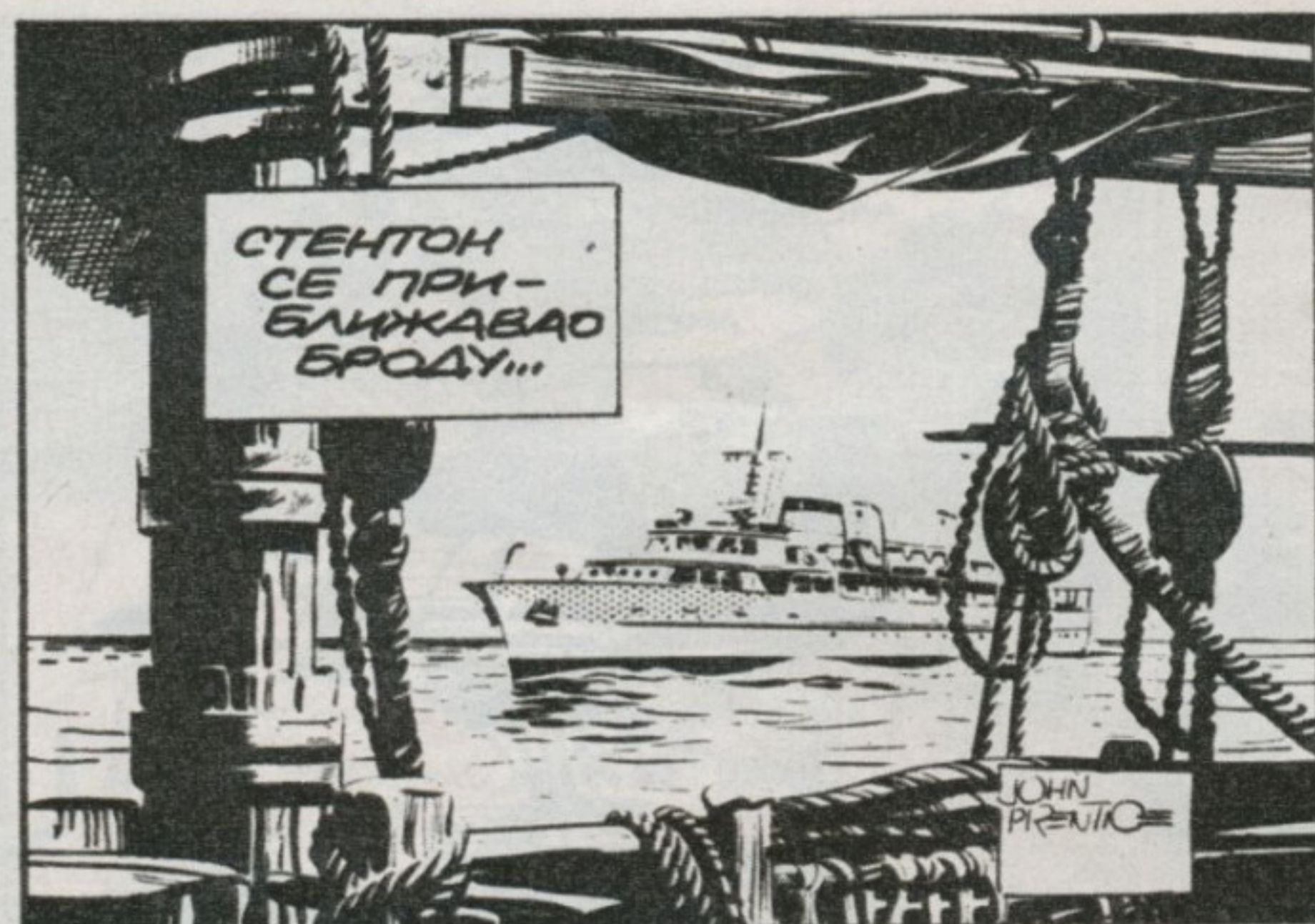
ВЕГ
МУ ЈЕ
БОЉЕ,
ДЕЗМОН-
ДЕ!

ДОБРО! КОВ-
ЧЕГ ЈЕ ПО-
ГОДНО МЕСТО
ЗА ОВУ СПРА-
ВИЦУ ДОК КО-
НАЧНО НЕ СА-
ЗНАМО ШТА
ЈЕ ЧИЈЕ!

ЕЛЕКТРОНСКА БОМ-
БА СЕ НАШЛА НА
НЕПРЕДВИЂЕ-
НОМ МЕСТУ...

JOHN
PRUITT

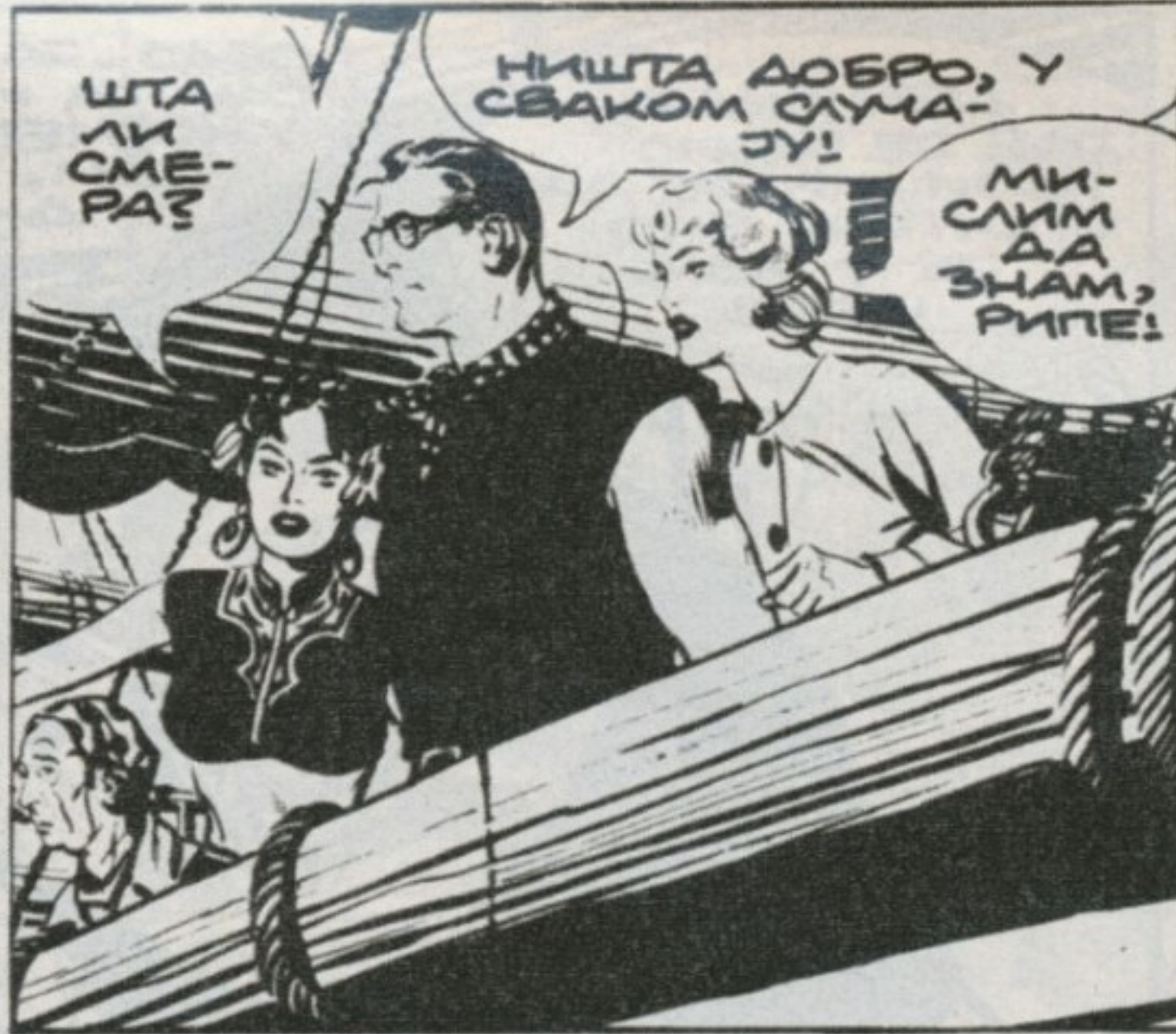

НЕМАТЕ ЛОШУ
ПОСАДУ, КИРБИ!
СРЕБАН ПУТ,
„ЗЛО ОКО“!

УДАЉИТЕ СЕ
ОД БРОДА,
КАПЕТАНЕ!
НЕКА МИСЛЕ
ДА НАМЕ-
РАВАМ ДА
ИХ ПУ-
СТИМ...

ШТА
ЛИ СМЕ-
РА?

НИШТА ДОБРО, У
СВАКОМ СЛУЧА-
ЈУ!

МИ-
СЛИМ
ДА
ЗНАМ,
РИПЕ!

ОНАЈ АПАРАТ
КОЈИ ТИ ЈЕ
СТЕНТОН ДАО
НИЈЕ ОБИ-
ЧАН РАДИО-
ОДАШИ-
ЉАЧ! ГДЕ
ЈЕ?

У МОМ
ЏАКУ!

ТО ЈЕ БОМБА
КОЈА МОЖЕ ДА
СЕ АКТИВИРА ПО-
МОЋУ ДАЉИНСКОГ
УПРАВЉАЧА! НА-
МЕРАВА ДА НАС
ДИГНЕ У ВАЗ-
ДУХ!

САДА СМО
НА СИГУР-
НОМ ОД-
СТОЈАЊУ,
СТЕН-
ТОНЕ!

ОНДА ЈЕ
ВРЕМЕ ДА
ИМ ПОША-
ЉЕМ ПОСЛЕ-
ДЊИ ПО-
ЗДРАВ!

БРЗО, РИПЕ! БА-
ЦИ РАДИО У МО-
РЕ ПРЕ НЕГО
ШТО СТЕНТОН
АКТИВИРА
БОМБУ!

ЗНАМ
ДА ЈЕ
БИО ОВАДЕ,
АЛИ НЕ
МОГУ ДА
ГА НА-
ЂЕМ...

ДЕЗ-
МОНДЕ,
ГДЕ СИ?
ДЕЗМОН-
ДЕ!

ТРЕБА САМО ДА
ПРИТИСЕМ ОВО
ДУГМЕ, И „ЗЛО
ОКО“ ЋЕ НЕСТА-
ТИ СА ЛИЦА
ЗЕМЉЕ!

ШАХ ПОД ВОДОМ

Шах се, као што знамо, може играти свуда и на сваком месту. О томе је „Политикин Забавник“ на овом месту неколико пута писао. Ново је да се испод морске површине, на 15 метара дубине и у присуству правог шаховског судије, одиграо брзопотезни шаховски меч од две партије. Реч је о мечу који су одиграли велемајстори Јан Роџерс и Соложењикин у опреми за роњење и са боцама кисеоника. И шаховска табла, попут оне на којој су космонаути играли шах, нарочито је начињена за услове игре у мору – да фигуре не би отпливале далеко од шаховске табле. Место одигравања меча била је Нова Каледонија, француска колонија у Тихом океану, источно од Аусводном шаховском мечу, постала познатија у свету шаха. Судија овог меча морао је рукама да држи шаховски часовник, заштићен од воде нарочитом провидном кесом.

Овај необичан меч завршен је нерешено – 1:1. Прву партију добио је Роџерс, а другу Соложењикин.

У Шкотској партији, црни је играо слабо или како би шахисти рекли „као да му је вода ушла у уши“. Он је играо до мата у позицији где је много раније био изгубљен.

Погледајмо ту партију која улази у збирку шаховских необичности.

Роџерс – Соложењикин

1. e4 e5 2. Sf3 Sc6 3. d4 ed4 4. Lc4 Sf6 5. e5 d5 6. Lb5 Se4 7. Sd4 Ld7 8. Lc6 bc6 9. 0-0 Le7 10. f3 Sc5 11. f4 0-0 12. f5 Se4 13. Sc3 Sc3 14. bc3 c5 15. Se2 Lb5 16. Tf3 Lg5 17. Sf4 Lc4 18. Sh5 Lc1 19. Dc1 Dh4 20. Th3 De4 21. Sf6 gf6 22. Dh6 Df5 23. Tg3 Dg6 24. ef6 Kh8 25. Tg6 Tg8 26. Tg7 Ld3 27. Tf7 Lg6 28. Tc7 Taf8 29. Tf1 Tf7 30. Tf7 Lf7 31. Te1 d4 32. Te7 Lg6 33. f7 dc3 34. f8D Kg8 35. Dg7 мат.

И много пре овог меча шаховске партије играле су се испод морске површине. Швајцарски физичар Огист Пикар (1884–1962), иначе професор универзитета у Бриселу, летео је балоном у стратосферу у три маха (1931 – 15.780 метара, 1932 – 16.200 и 1934 – 17.550) и спуштао се батискафом у дубине океана и до 4000 метара. Од 1938. године то је учинио 48

пута. За време боравка у морским дубинама са њим је била шаховска табла, па је слободне тренутке проводио са њом.

Данас у свету постоје три шампиона. То су Карпов – у верзији Светске шаховске федерације – FIDE, други је Каспаров – у верзији Професионалног шаховског удружења и „трећи“ је из Аустралије, Ворен Луис, који је својевремено победио на турниру који се играо у близини Сиднеја. Али, то је био турнир под водом, на дубини од 7 метара, у близини обале. Сваки од играча имао је на располагању по пола сата за целу партију – колико је било кисеоника у боци.

продужетак био на – демонстрационој табли. Тамо су била убележена њихова презимена: Гаљамова – Марић. Било је необично читати само имена светских шахисткиња: Маја, Пиа, Нана, Светлана, Наташа, Алмира, Нона, Жао Кин, Ина, Сања...

Бивша светска првакиња Маја Чибурданидзе (1961) допутовала је са мајком. Мајка ју је пратила и када је била девојчица и то је остало до данашњих дана. Разлика је у томе што је сада Маја три дана возила аутомобил преко Турске и Грчке да би стигла у Београд. Пре четири године на истом овом турниру у Београду

Илустровао Љубомир Милојевић Љубац

ДАМСКИ ТУРНИР

Овог пролећа Београд је био домаћин једног од најјачих женских шаховских турнира у историји шаха. Од дванаест шахисткиња две су биле светске првакиње (Нона Гаприндашвили и Маја Чибурданидзе), једанаест су имале титулу велемајстора шаха, шест учесница турнира су завнаичне кандидаткиње за првакињу света у следећем циклусу.

Дванаест учесница турнира уврштене су у турнирску табелу захваљујући лепо уређеним икебанама. Приликом свечаног отварања турнира свака од учесница извукла је свој број на тај начин што је изабрала једну од корпица са цвећем где се крио њихов број.

Онда је следило ново изненађење. На позорници Атељеа 212 где се налазло шест столова за дванаест играчица, на сваком од њих било је уписано само име партнерки у сваком колу. Тако је у једном колу писало само: Алиса – Алиса, али је

играла је с великим наочарима са тамним стаклом. Рекла је да јој смета светло. Сада се појавила са великом марамом која јој је покривала главу. Многи су били знатижељни – зашто то Маја чини када је у сали топло. На питање новинара рекла је да су то њени лични разлози.

Турнир је био борбен, пун одлучених партија: од 66 одиграних, победом је завршено 44. Било је и кратких партија, минијатура. У једној је Маја победила Нону Гаприндашвили.

Чибурданидзе – Гаприндашвили

1. d4 g6 2. c4 Lg7 3. g3 d6 4. Sf3 Sd7 5. Sc3 e5 6. Lg2 Sh6 7. de5 de5 8. h4 0-0! 9. h5 Sg4 10. hg6 hg6 11. Lg5 Lf6?! 12. Se4! Lg5 13. Sfg5 Sdf6? (Сада следи дивна жртва тона) 14. Th8! Kh8 15. Sf7 Tf7 16. Dd8 Kg7 17. Sf6 Sf6 18. 0-0-0 Црна предаје.

На овом турниру победила је Маја Чибурданидзе и поново најавила свој лет у шаховске висине.

Славко В. Домазет

ИСТИНА О ДЕЛФИНИМА

Оно
што
је човек
на
копну
– то
је
делфин

ЧОВЕК У МОРУ

у
мору,
кажу.

Да
ли
је
то
стварност
или
само
легенда?

Мало која животиња толико привлачи људе и задивљује их као делфин. Дивили смо му се у серији о Флиперу, па у „Великом плаветнилу“, не пропуштамо документарне програме, Опстанак, преносе из забавних паркова, њихове скокове... Дивљење према њему толико је да га неки сматрају „човеком у мору“. Колико је то стварно.

Истина је да су физичке способности делфина, радозналост и љубав према ближњима, развијене до савршенства, али изгледа да је баш због те велике љубави према њему, човек закаснио да га проучи колико заслужује. Дуго је чак сматран за обичну

рибу, док је он заправо систем, са исто толико права као Homo sapiens. Зар није топ-

локрвна животиња, зар нема плућа и зар женка не доји младунце? Али, с друге стра-

не, ову је забуну лако разумети јер је заиста врло тешко замислити сисара који станује у води док су његови далеки

Пре 55 милиона година Прво купање

Mesonyx је представник породице из које потичу сви китови, и плочани и зубани у које спадају и делфини. Иако више личи на хијену, мезоникс је, у ствари, ближи крави: на врховима шапа има пет пака! Пре 50-55 милиона година настањивао је подручја у близини мочвара и морских обала. Кад су из океана нестале циновске гребљивице, усудио се да зарони и улови рибу или неког рака. Пливао је доста лоше, вероватно као пас.

Кад су делфини

Предак делфина и китова био је копнена животиња, а кад је пре 55 милиона година „отишао на море“ купање му се толико допало да се више није одмицао од обале. Његови потомци претворили су се у недостижне пливачке шампионе

Пре 45 милиона година Тело постаје вретенасто

Еволуција убрзава Rhodocetus, животиња од 2,5 метра од које је, нажалост, сачувана само лобања. Она се још више прилагодила воденој средини. Реп јој је прекривен чврстим везивним ткивом распоређеним у облику љуспи. То је, у ствари, репно пераје – помоћу њега и предњих удова животиња плива. Задње ноге све се више „топе“. Змијолико тело добија све више хидродинамичке обресе. Ноздрве (бу-

дућни носни отвори) селе се према врху главе. Захваљујући томе, животиња може да дише док плива испод површине воде, не извлачећи целу главу напоље да би удахнула ваздух. Чељуст се издужила у кљун са малим шиљатим зубима којима хвата рибу. Више секутића, очњака, кутњака као код његових копнених прапредака, сви су једнаки. (Данашњи делфини могу имати и до 250 зуба. Изузетак је нарвал са једним јединим!)

ПРВА СТРАНА

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

Пре 50-53 милиона година

Све бољи ронилац

За мање од пет милиона година од мезоникса се развио сисар водоземац (Ambulocetus, предак делфина). Промене су биле значајне: животиња је оћелавила, изгубила крзно, што јој је олакшало кретање кроз воду.

Бубњић у уху јој се такође изменио – она сада чује звуке и испод воде. Четири шапе претвориле су се у кратке лопатице. Како су окренуте према споља, амфибија се на копну креће незграпно, као фока. У води је далеко од шампиона. Амбuloцетус рони само да би ловио. Кроз воду се креће покретима удова и таласастим увијањем тела.

Имали ноге

Пре 40-45 милиона година
Сва снага у репу

Дугачак је 15-20 метара, тежак 5-6 тона: Zeuglodon је прави џин. Али, врло окретан колос који већ плива исто тако добро као данашњи китови. (Да поновимо: делфин спада у један подред китова! Креће се искључиво помоћу репног пераја не испомажући се предњим удовима као родоцетус. У ствари, предњи и задњи удови још су краћи него код његовог претходника. Не зна се да ли је имао леђно пераје. Такође није познато је ли зеуглодон већ поседовао ехолот, односно да ли се у простору оријентисао и себи проналазио плен уз помоћ радара. По многим истраживачима, он је непосредно

предак китова и делфина. Нажалост, недостају фосили прелазних „модела“. Иначе, инжењери ни до данас нису успели да одгонетну суштину кретања код делфина и китова. Пераје није само крај тела него обухвата читаву задњу трећину тела, а савија се тако сложено да доводи до полуобртног кретања тако да има готово исту улогу као пропелер код брода!

Пре 38-40 милиона година

Места за шампионе

Пре око 40 милиона година јужни континент Гондвана се распао. Појавила су се нова мора, нове морске струје. И извори хране су се померили. Све ове промене подстакле су еволуцију у правцу веће разноликости. Појавиле су се две врсте китова: Mysticeti и Odontoceti, у популарном језику познати као китови плочани и китови

зубани. Први (обични кит, китперајар) цеде воду помоћу усију (рожнатих плоча у устима које су са унутрашње стране расцепкане попут чешља) да би дошли до планктона. Други (орке, уљешуре, делфини, кљунати китови) хватају рибу оштрим чунастим зубима. Данас има око 100 врста китова и делфина који живе у свим морима и океанима света осим можда у оним водама које су сасвим окружене копном. Постоје врсте које живе у слаткој води, у највећем броју великих тропских река, а и врста која живи у језеру Тунг Тинг у покрајини Хунан, НР Кина.

преци чврсто стајали на чврстом тлу током 245 милиона година.

Али, зашто су се прапреци делфина и китова, који спада-

ју у исти ред, уопште трудили да освоје мора и океане?

Пре око пет милиона годи-

на заједно с диносаурусима нестали су и велики морски гмизавци, плезиосауруси, на

пример. Из мора су тако ишчезли сви велики грабљивци. Одсуство конкуренције и богата трпеза у мору привукле

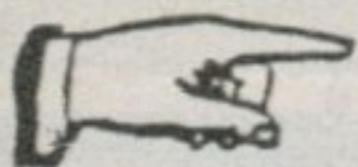
ДРУГА СТРАНА

ПОЛИТИКИН

39

ЗАБАВНИК

су неке сисаре да, мало-помало, заузму ослобођен простор. Рађали су се Mysticeti (китови плочани или усати китови) и Odontoceti, зубани – делфини. Први пливају полако све време цедећи воду да би дошли до планктона којим се хране. То су џиновске животиње јер им раст не ограничава утицај Земљине теже, поништен хидростатичким притиском. Други јуре за рибом, па им је раст ограничен: кад би били исувише крупни, морали би да савлађују велики отпор воде и не би могли да пливају истом брзином као њихов плен.

Ништа не сме да вири

Поменуто „брчкање“ у мору пре 55 милиона година захтевало је значајне промене у грађи и физиологији због чега је копнена животиња најпре постала водоземац, а потом чисто морско чељаде. Та еволуција је толико дубока да делфин, некада копнени сисар, данас није у стању да преживи ни неколико минута изван воде: сунце му спржи нежну кожу, а грудни кош лом се под тежином! Управо то што је морао да се прилагођава мору објашњава његове изванредне способности. Делфин је прави торпедо који шиша кроз воду брзином од 55 километара на сат, а као и његов рођак кит уљешура у стању је да рони, без излажења на површину, пуна два сата до дубине од 3.000 метара!

Тајна делфинове брзине објашњава се првенствено вретенастим обликом тела. Вода, 800 пута гушћа од ваздуха, присилила је животињу током еволуције да добије облик торпеда како би се до највеће могуће мере смањио отпор воде при кретању. Нестале су и „спољашње“ уши, крзно такође, затим су се полни органи увукли у унутрашњост организма, а млечне жлезде сместиле се у затворене кесе. Ништа није смело да вири.

Предњи удови претворили су се у пераја, али су задржали грађу какву имају сви копнени сисари (са знатно покретљивим „прстима“). Њихова улога ограничава се на одржавање правца и равнотеже тела. Читав „погон“ обезбеђује репно пераје, заправо снажан реп са два водоравна репна пераја. То је чврста, издужена купа са снажним мишићима и каишастим тетивама које су чвршће од челика и јаче од најлонског ужета. Оне покрећу читав задњи део животиње нагоре и надолу великом

брзином и уз велику енергију која се преноси на пераја. Резултат је огромна сила потиска и кретање које чак ни инжењери не умеју да објасне.

Како издржава без вадуха

Па ипак, и поред тог јаког репа – пропелера, сви хидродинамички прорачуни показују да китови, а посебно делфини, не би могли да пливају брже од 20 километара на сат! Дакле, не може се све објаснити само сјајним прилагођавањем. Брзински рекорди, открили су истраживачи недавно, постижу се захваљујући нарочитој грађи коже: она има еластичну површинску опну и мишићаву а гипку „поткожу“, тако да се понаша као душек на опруге, угиба се или подиже зависно од притиска воде који бележе осетила у кожи. На тај начин она се непрекидно прилагођава струјама воде које обавијају животињу. И, мењајући облик, она умањује турбуленцију.

Делфини нису само одлични пливачи, већ и непревазиђени рониоци. Чак ни са боцама кисеоника на леђима не можемо да станемо раме уз раме њима који роне не дишући! Да би решио невоље везане за роњење, делфин је морао да прилагођава срце и крвне судове као и органе за дисање. Али, најпре је требало херметички затворити носне отворе. Док човек мора да стисне ноздрве да се не би нагутао воде, делфин је своје опремио аутоматским поклопцима који се затварају на притисак. Узгред, млаз воде који се често црта изнад његове главе – једна је од оних будалаштина које помиње Сандерсон. То је, у ствари, облак топле паре (висок и до 8 метара код плавог кита, неколико центиметара код делфина) засићен угљен-диоксидом који животиња истискује из својих плућа.

Да би могао да на миру поједе рибу испод површине мора, а при том се не нагута воде, носни канал делфина води право у плућа без спајања са грлом. Ипак, можда је најневероватније решење које је делфин измислио да би могао да рони без ваздуха а не угуши се. Док гњура, не само што се не обнавља кисеоник у његовом организму, већ се још и троши много брже због напора. Могло би се очекивати да делфин има нека џиновска плућа у којима

држи залихе кисеоника, али не. Уместо тога он је повећао запремину крви (15 одсто од укупне тежине тела према 7 одсто код човека) као и количину хемоглобина да би везао највећу могућу количину кисеоника пре но што зарони. Ни то није све: он је такође савладао вештину штедње овога гаса тако да је у стању да прекине доток крви у органе за варење, бубреге и мишиће који се задовољавају својим резервама, дајући предност снабдевању кисеоником виталних органа, мозга и срца!

Трећа невоља: како издржати огроман притисак воде? Плућа делфина заштићена су од прскања хрскавичавим прстеновима.

Четврта невоља: како поднети декомпресију? Људи који роне до великих дубина, пењу се на површину у етапама. Иначе, озон кога има у крви нема времена да се разиђе кроз ткиво, већ се скупља у облику гаса у крвним судовима и изазива емболију, зачепљење најчешће са смртним исходом. Нажалост, не зна се мада његово „решење“ и те како занима истраживаче.

И буве скачу у циркусу, па шта?

Још једно тајно оружје задивљује научнике – способност делфина да врло прецизно спази свој плен и ако му ни вид, ни чуло мириса, ни укуса нису богзна како развијени. Животиња је, у ствари, током еволуције добила прави радар. Таласе (100 – 200.000 херца) производи сложени систем кеса смештених испод носних отвора. Одатле се скупљају у млаз помоћу „диње“, масне творевине смештене на врху главе. Покрећући је, делфин управља свој радар према циљу. Ехо (одбијене таласе) прима доњом вилицом и преноси до унутрашњег уха, преко масног ткива, а онда слушним нервом до мозга који га проучава.

Радар, међутим, не учествује у међусобном разговору делфина. По Ани Колет, стручњаку за делфине, то што ове животиње бије глас да имају развијен говор нема неких великих основа. Јер, они немају ни глас ни живе ни покретљиве усне. Могу да производе само крике и шкрипање. Њихов „говор“ није развијенији него код паса!

Треба већ једном прекинути с веровањем да је делфин

„човек у мору“. Значи ли то да није баш дупле памети. Скокови кроз запаљен обруч – тврди Колетова – свакако нису доказ неке посебне интелигенције. И буве раде то исто у циркусу. Али, да би се утврдио коефицијент интелигенције, најпре треба утврдити шта је то интелигенција, што је исувише широко питање на које досад нема одговора... Па ипак, да покушамо.

То је глава!

Ако је интелигенција способност реаговања живог бића да се прилагоди новој ситуацији, делфини су просто генијални. Доказ је њихово освајање воденог пространства. „Они су успели да населе 71 одсто наше планете: океане са невероватно широком лепезом најразличитијих ситуација. И зато, ако се узме у обзир раширеност и различитост средине које су освојили, делфини се могу сматрати интелигентним животињама“ – признаје иначе тако сумњичава Ан Колет.

Ако је интелигенција брзина или степен развијености маште при решавању неке тешкоће, делфини и овде доказују своју мудрост. Кљунати делфин турсиоп, врста врло раширена у целом свету, смислио је разне технике лова прилагођене условима. У Мауританији, на пример, он реагује на звучне сигнале рибара који штапом ударају о површину воде и тада крећу да гоне рибу према разапетим мрежама.

Најзад, ако се интелигенција мери жељом за успостављањем веза са туђинцима, делфин је без сумње – мозак! Јоца у Котору, Фани крај Марсеја, Опо на Новом Зеланду, Доналд на острву Ман, Јојо крај архипелага Турк, само су неки од стотина „амбасадора“ који траже и воле човеково друштво. Забележени су и случајеви кад су делфини спасли рониоце у случају несреће. Али, може ли се пријатељство које несумњиво исказују према људској врсти објаснити жељом да се друже са нама или одсуством страха од нас. За неке истраживаче ове животиње нису по природи радознале, већ се то дешава по изузетку: одбачени од јата исувише се приближе обали и ту, немајући куд, окрећу човеку. Али, шта казати на чињеницу да су многа испитивања показала да неки од њих напуштају јато по својој жељи, и, пошто пажљиво неко време посматрају Homo sapiens, некад и по неколико недеља, придружују му се чинећи први корак према њему.

В. Милићев

Четири делфинске тајне

Говор

Откуд им жеља да се упознају са туђинцима?

Делфини су велики брбљивци: оглашавају се звиждуцима или песмом. Свака животиња има своју боју гласа, а свако племе, изгледа, други „дијалект”: делфини Флориде говоре другачијим „наречјем” од оних у Средоземном мору. Међутим, њи-

Радознала и дружељубива животиња делфин први прилази рониоцима

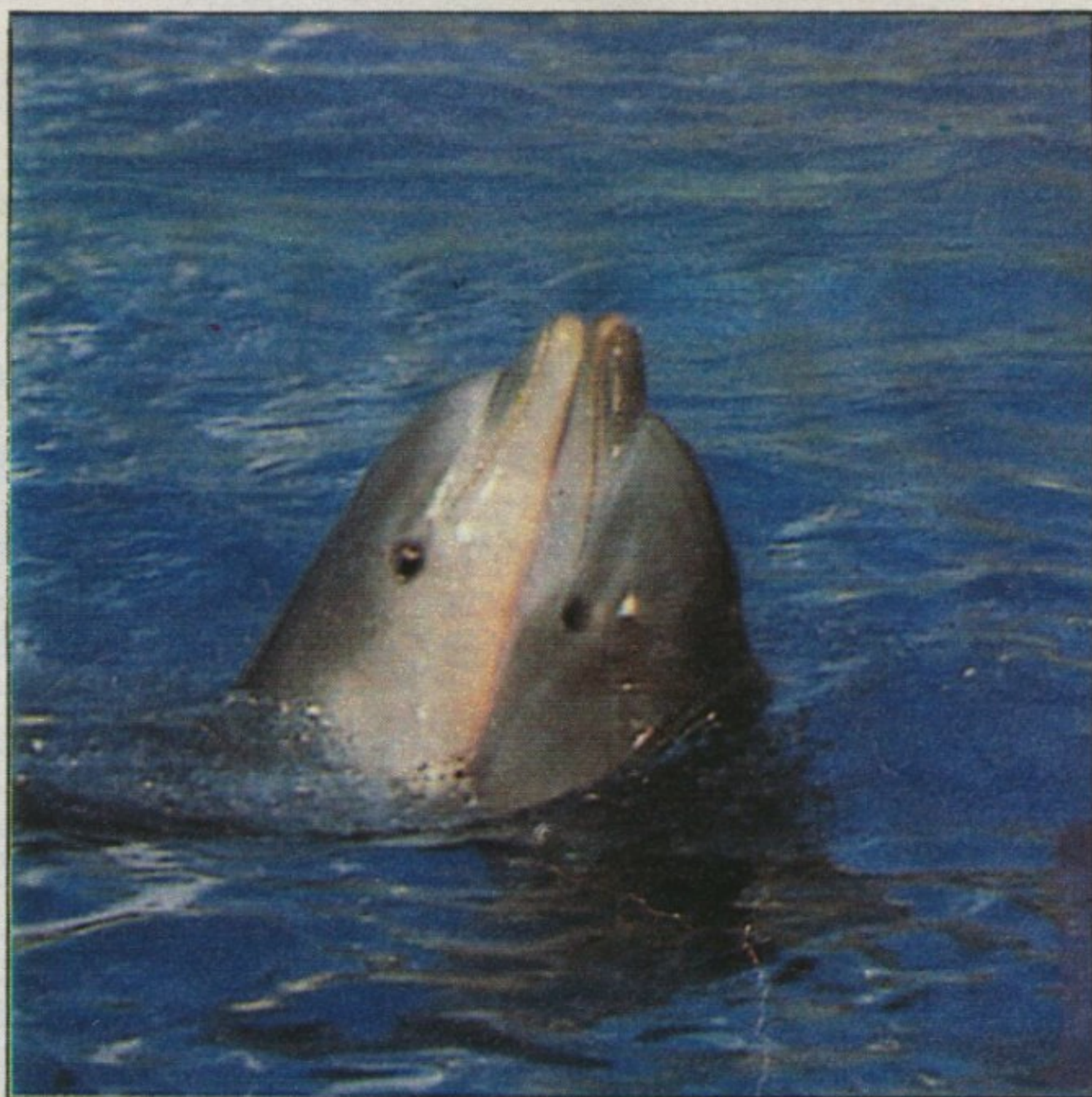
хов речник није ни издалека тако богат како се замишља. Они се међу собом споразумевају и положајем тела. Висином и учесталосту скокова преносе обавештења осталим члановима јата.

Истраживачи су доказали да делфини нису у стању да изговоре наше речи — немају ни гласне жице ни покретне усне. Сада покушавају да их науче говору глувих или да одгонетну њихове звиждуке не би ли са њима разговарали на њиховом „матерњем”.

Љубав

Измислили су нежност?

Ови сисари нису баш узор верности: мужјак обично освоји неколико женки у једној сезони парења, али не истовремено већ једну за другом. Заљубљени пар скаче увис, милује се, грицка, пева, и тако данима, чак и недељама. Издвојени од јата, чиме мужјак избегава да му супарници сметају при удварању, не журе да пређу на сам чин спајања који траје тек 10-15 секунди. Затим се раздвајају да би поново нашли своје сроднике. Десет до шеснаест месеци касније (научници уопште не знају колико код које врсте делфина траје друго стање!!!) женка рађа младунче од око 90 килограма које ће дојити лежећи на леђима док оно непогрешиво проналази брадавицу, дотад скривену у затвореној кеси.

Пошто имају неописиво осетљиву кожу, заљубљени се дуго мазе и милују пре но што дође до муњевитог парења.

Солидарност

Знају ли за пријатељство?

Многи су докази делфинољубља, нарочито међу припадницима једног јата које обухвата 6-20 животиња. Док се порађа, младој мами обично се нађе при руци старија „бабица”. Она износи новорођенче на површину да први пут удахне ваздух, а чуваће своје „кумче” и кад му мајка буде ишла у лов. Други пример: рањени делфин не би могао сам да стигне до површине и удахне ваздух да га остали чланови јата буквално не подигну подупирући га наизменично својим телом. Најзад, делфини брину о „пензионерима”: најстарије, који често остану без зуба, остали чланови јата хране „уста на уста” и штите од грабљиваца.

Намерно

Убијају се ударајући о обалу?

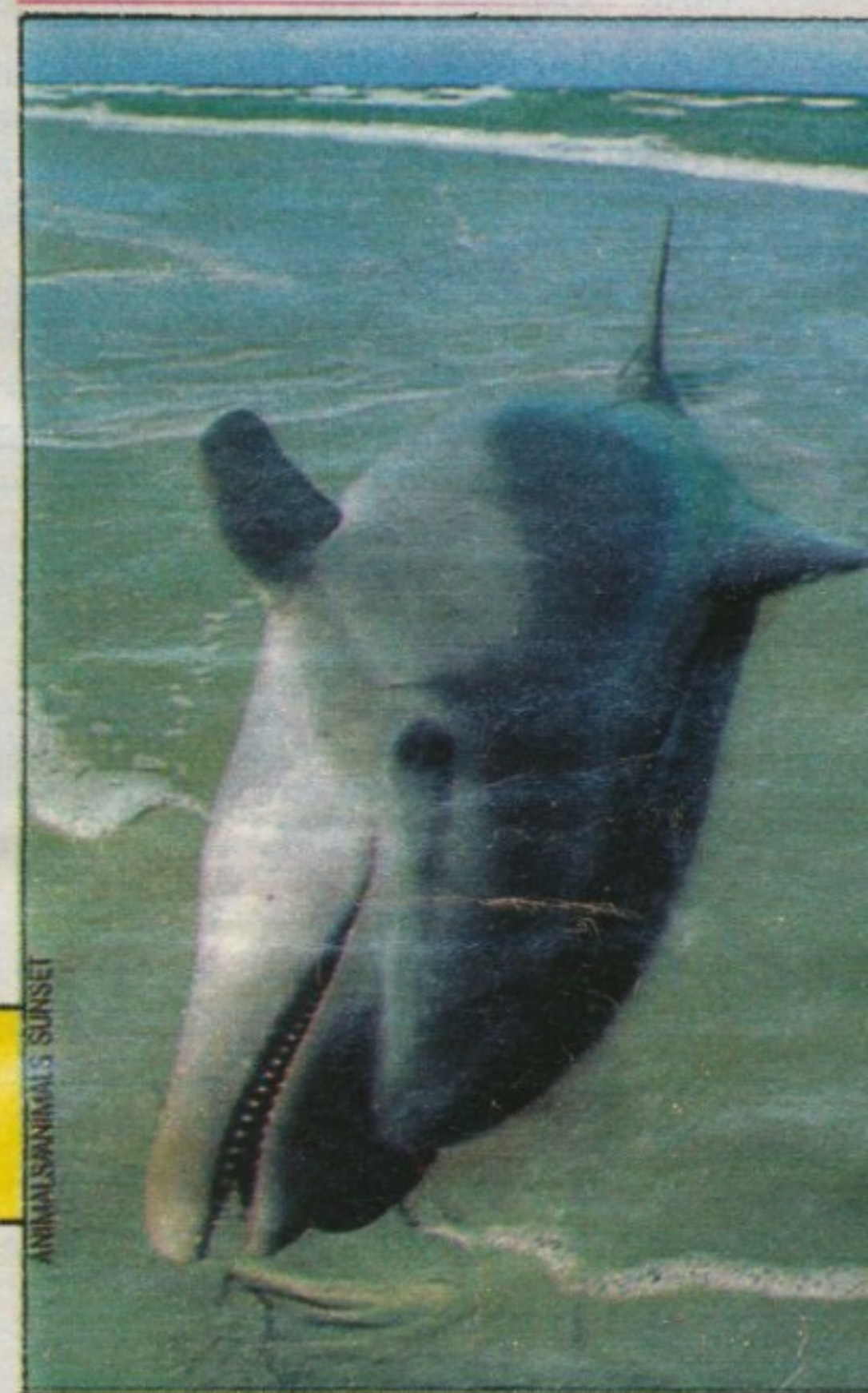
Не, животиња не удара о обалу да би се убила! Највероватнија претпоставка за објашњење овог чудног пона-

Мами делфинки треба три сата да роди бебу од деведесет килограма. Помаже јој искусна „бабица”. Новорођенче ће дојити млеком сличним крављем, само гушћим.

шања јесте — поремећај у раду сонара. Сметње могу бити изазване подводним ерупцијама, променом електромагнетног поља, али и војним маневрима, нафтним мрљама... У немогућности да се оријентишу, делфини завршавају насукани на обалу.

Кад се вођа насуче, дешава се да га цело јато, захваћено паником, следи

ЧЕТВРТА СТРАНА

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

ДЕЛФИНИ ПРОТИВ АЈКУЛА

Научници су се још пре тридесетак година запитали да ли између ових „мачака” и „паса” у мору постоји вечита нетрпељивост и да ли су истините приче многих рибара да су присуствовали њиховим љутим окршајима

Да би дошли до ближих података о томе, група од петнаестак научника почела је још 1965. године да проучава њихове односе.

Биолог Стенли Вуд из познате поморске Истраживачке лабораторије „Мериленд” овако је једном приликом изнео своја запажања: „Одговор на то да ли су делфини и ајкуле смртни непријатељи није лако дати. Нема разлога да не поверујемо причама рибара да су присуствовали љутим борбама делфина са ајкулама, али исто тако нема ни сигурних доказа да између њих, када се сретну у мору, обавезно долази до борбе. Ми треба да сазнамо с којим врстама ајкула делфини ступају у борбу, шта изазива једне и друге да се међусобно боре, ко први започиње борбу... До одговора на све ово тешко је доћи посматрањем на отвореном мору јер су изгледи да се човек нађе на правом месту и у правом тренутку, када се та борба одиграва, веома мали”.

Научници су због тога одлучили да делфине и ајкуле ставе заједно у велики базен у лабораторији „Мериленд” у Флориди. У архивама те лабораторије стоји записано да су први научници који су се бавили тим питањем запазили да је делфин у два случаја, наставши се у базену заједно са ајкулом, одмах насрнуо на њу. Својом снажном главом и њушком ударао ју је у стомак и предео шкрга све док није угинула.

— Пре неколико година — износи биолог Вуд — и сами смо хтели да се уверимо шта се дешава када се делфин нађе очи у очи у базену са ајкулом. У базен смо пустили различите врсте ајкула, чак и она опасне, тигар ајкуле. Међутим, резултати су сваки пут били исти — делфин је у почетку показивао знаке велике узнемирености, али се све брзо стишавало и после извесног времена изгледало је да уопште не примећује ајкулу поред себе.

Заједничка одбрана

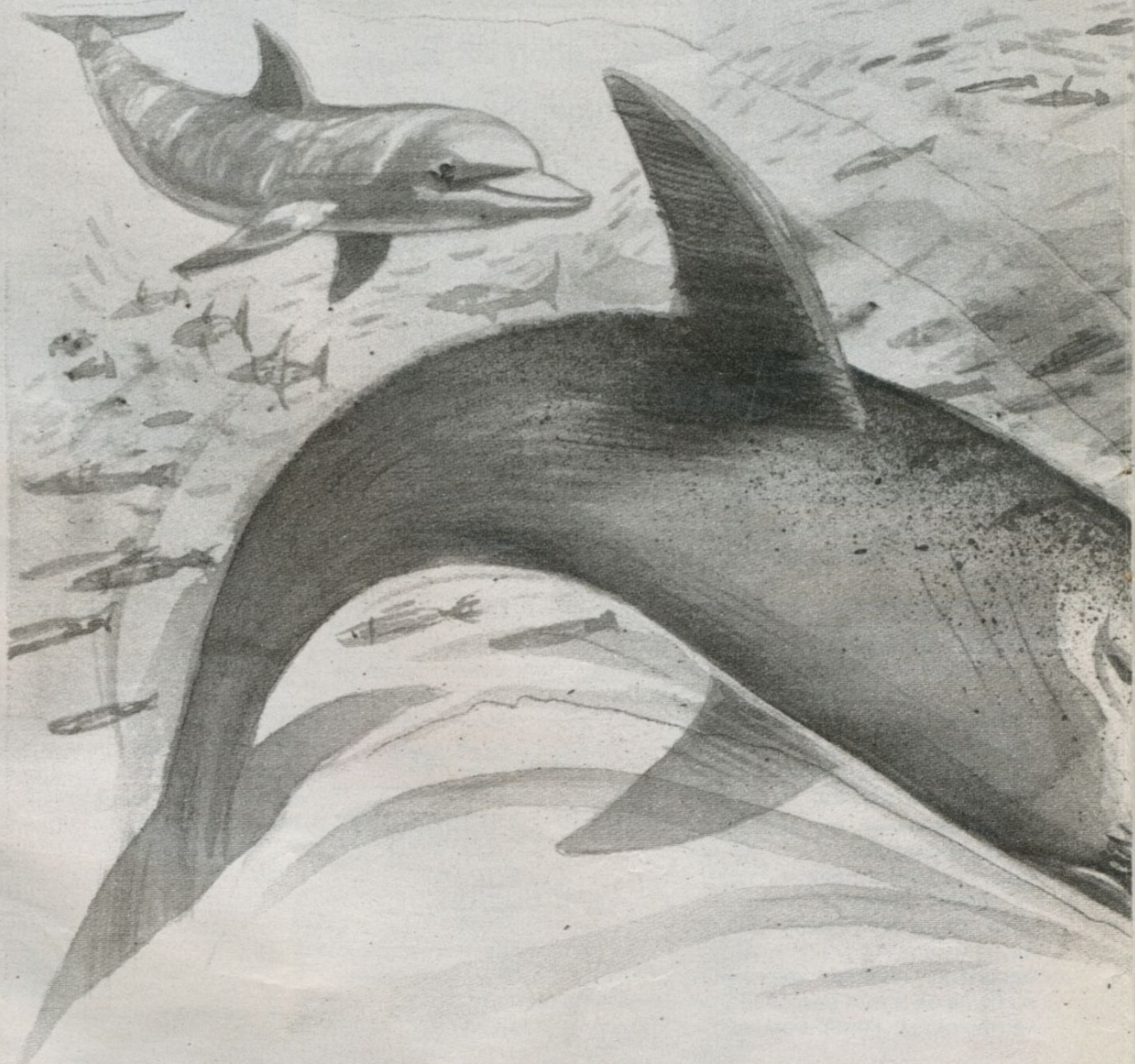
Други један научник, Стјуарт Спрингер, каже: „Рибарили смо мањим рибарским бродом када је око нас изненада почело да се окупља и врти јато од педесетак делфина са својим младунцима. Њихово понашање било је помало необично. Одмах смо запазили да су били веома уморни, а многи од њих има-

ли су свеже ране по телу. Педесет метара од њих уочили смо нејасне обресе ајкула, које су кружиле око бродита и делфина. Делфини су њушкама гурали своје младунце што ближе броду, док су

они највећи и најснажнији пливали на ивици јата чувајући га од ајкула.

— Једног тренутка покушали смо да станемо — наставља Спрингер — али ајкуле су одмах навалиле на делфине та-

ко да смо, истом брзином, кренули даље. Неки са нашег бродита почели су делфинима да бацају рибе које смо ухватили, али они су били сувише заплашени и исцрпљени да би јели. Ајкуле су повремено јуришале на делфине у јату, али то су били појединачни напади. С друге стране, жртве су се браниле зајед-

ПЕТА СТРАНА

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

нички, штитећи не само младунце, већ и једни друге. Кад год би се нека ајкула устремила на јато, на њу се истовремено обрушавало по неколико снажних делфина одбијајући напад. Покушавали смо на све начине да заштитимо делфине и отерамо упорне немани. Све је било узалуд док нам у томе није помогао кратак али веома јак плљусак. Чим је почело да плјушти, ајкуле су се изгубиле, а када је киша, после нешто више од пола сата, престала, и наши делфини са младунцима изгубише се у морским дубинама.

Различити звучни сигнали

Роберт Метјусон и Пери Џилберт проучавали су односе делфина и ајкула у познатој лабораторији „Лернер“ у Бiminiју. Опити су вршени са једном тигар ајкулом, три беле и три модре и са две женке делфина, ухваћене кратко време пре испитивања, дакле неувежбане и ненавикле на живот у базену. За време испита једна подводна филмска камера и уређај за снимање звукова забележиле су понашање делфина и ајкула.

У првом опиту у базен су били убачени један делфин и једна бела ајкула исте величине. Чим је делфин приметио ајкулу, почео је да испушта звучне сигнале за узбуну, „чирп, чирп“. Затим је почео да кружи поред саме ивице базена, а онда је, после неколико минута, кренуо право на ајкулу оглашавајући се сада „клик, клик“. Ајкула је одмах променила правац, али се убрзо вратила на страну путање. До сукоба између њих није дошло. У опиту поновљеном неколико пута све се понављало: када би делфин кренуо са стране на ајкулу, она је одмах мењала смер, да би се убрзо вратила на стару путању.

У следећим опитима у базен су са делфином убациване тигар и модре ајкуле, и то не само по једна, већ више њих, али су резултати увек били исти. Делфин би најпре кружио ивицом базена, док су се ајкуле кретале у средини. И кад год би делфин кренуо право на њих, испуштајући при том сигнале „клик, клик“, оне су мењале правац, а потом се враћале на почетну путању.

Шта су закључили Метјусон и Џилберт? Прво, забележили су нов, дотад неоткривен алармни сигнал, „чирп, чирп“, који је делфин испуштао када би се у базену појавила ајкула. Друго, када би ајкуле биле

Илустровао Бобан Савић

ШЕСТА СТРАНА

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

прве пуштане у базен а делфин после њих, он је користио исте звучне сигнале приликом откривања ајкуле и њеног правца пливања. Треће, када је делфин почињао да се приближава ајкули, испуштао је друкчије звучне сигнале, „клик, клик“. Чим би се сасвим приближио ајкули, престајао би са испуштањем тих сигнала, а ајкула је, затим, одмах мењала правац. И четврто, ајкуле се ни у једном тренутку нису насилнички понашале према делфину нити су покушале да га нападну.

Амерички научници сада раде на новом програму: да обуче делфине за одбијање напада ајкула и тако људима

који се баве разним подводним истраживањима помогну да се заштите од тих опасних становника мора.

М. Ђ.

Делфини чине значајан део фолклора појединих народа, легенди посебно. На сликама и мозаицима почели су да се појављују још пре 3.500 година. Овде као украс на базену који потиче из четвртог века, у древном граду Утика, на северу Африке.

Ајвен Сандерсон, увек одмерени аутор „Сисара“, истински је љут док пише о нашем јунаку: „Китови и делфини су најегзотичнија и свакако најпознатија група сисара, иако се можда о њима најмање зна. Највећи део написаног о њима, чак и у стручној литератури, чиста је измишљотина. Популарна литература о овим животињама пуна је будалаштина... Тек у овом веку отпочело се са новим и често веома напорним истраживачким методама да се изнесу на ви-

дело неке стварне чињенице о овим сисарима и њиховом начину живота. Да не помињем велику тајну порекла китова која још није откривена.“ А сад оно што се зна. Делфини или Delphinidae обухватају 31 врсту од којих су најраширенији орка, обичан делфин и турсиопс (кљунати делфин са краћим, али повијенијим кљуном, црним леђима, белим трбухом). Морска плискавица и делфин слатких вода нису чланови ове велике породице.

Срећни делфини у забавним парковима на води – то не постоји. Многи угину од досаде, а ако се и забележи нека принова, не треба заборавити да већина младунаца убрзо угине. Од 100 делфина у заробљеништву преживи тек 15.

СЕДМА СТРАНА

НАОЧАРЕ ЗА 1 САТ

Сваки десети становник наше планете носи наочаре. Лекари, оптичари и трговци труде се зато да нам омогуће да што брже добијемо наочаре. Све је више великих оптичких радњи које имају своје очне лекаре, као и све потребне машине за обраду односно подешавање стакала. Наша „Оптика“, чије је седиште у Улици цара Уроша, али има своје кабинете и у Нушићевој, Кнеза Милоша, у домовима здравља Раковица, Душановац, у стању је да вам, баш као и велики оптички центри у свету, за један сат направи наочаре – толико наине прође од тренутка кад уђете у лекарску ординацију до изласка из зграде с новим наочарима на носу... Најбоље снабдевене и опремљене радње у свету у стању су да за то невероватно кратко време од 60 минута реше 93 одсто случајева помоћу већ постојећих стакала за корекцију вида која се изливају искључиво у фабрикама: са двоструком жижом за обична бифокална стакла – доле за читање (горњи део за гледање у даљину) „прогресивна“ на којима се црта између која дели ова два дела не види, јер је прелаз поступан, све то било да су у питању стакла од органских или минералних материјала (титанијумска).

Само у неким изузетним случајевима израда наочара захтева рок од 24 сата. То су стакла за изузетно високу кратковидост, метализирана која, као огледало, одбијају светлост (захваљујући нарочитом бојењу с предње стране; некада се носила на високим планинама, данас обавезна у кафићима), фото-греј стакла која мењају боју прилагођавајући се количини светлости (са посебним уграђеним кристалима) или цилиндрична стакла за исправљање једне неправилности ока – астигматизма. У случају да сте сломили такве наочаре, а не можете без њих, добићете привремене до сутрадан. Иначе, оптичари не пропуштају да нагласе да никако не треба куповати „готове наочаре“ по киосцима или на пијачним тезгама. Добре су можда пола сата, каже Мирко Шобајић, шеф радионице у „Оптици“, а онда почињу невоље, главобоља, мучнина... То је сигуран знак да нису добро центриране.

В. Милићевић

УЗИМАЊЕ МЕРЕ 5 минута

Одабрали сте оквир и стајете пред фото-апарат који прави инстант снимак да би се проверило такозвано центрирање очију, док вам апарати мере размак између зеница и ширину главе. На тај начин осигурава се да вам будуће наочаре одговарају савршено у сваком погледу. Онима који дођу са старим наочарима нарочити апарат фронтофокометар проверава јачину и јесу ли им добро центриране оптичке осе што је од посебног значаја.

ФАЗА ИЗРАЧУНАВАЊА 5 минута

Подаци о томе каква вам је оптичка корекција вида потребна и вашим морфолошким особинама (ширина главе – да вам наочаре не би спадале или вас несносно стезале; размак зеница – да се не бисте љуљали као пијани ако је померен и за милиметар лево или десно) уносе се у мали компјутер. Он одређује закривљеност стакла и њихов оптички центар, фокус у коме се сабирају зраци. Јер, око је сочиво и пропушта светлост само кроз жижу.

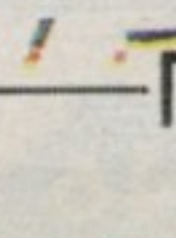
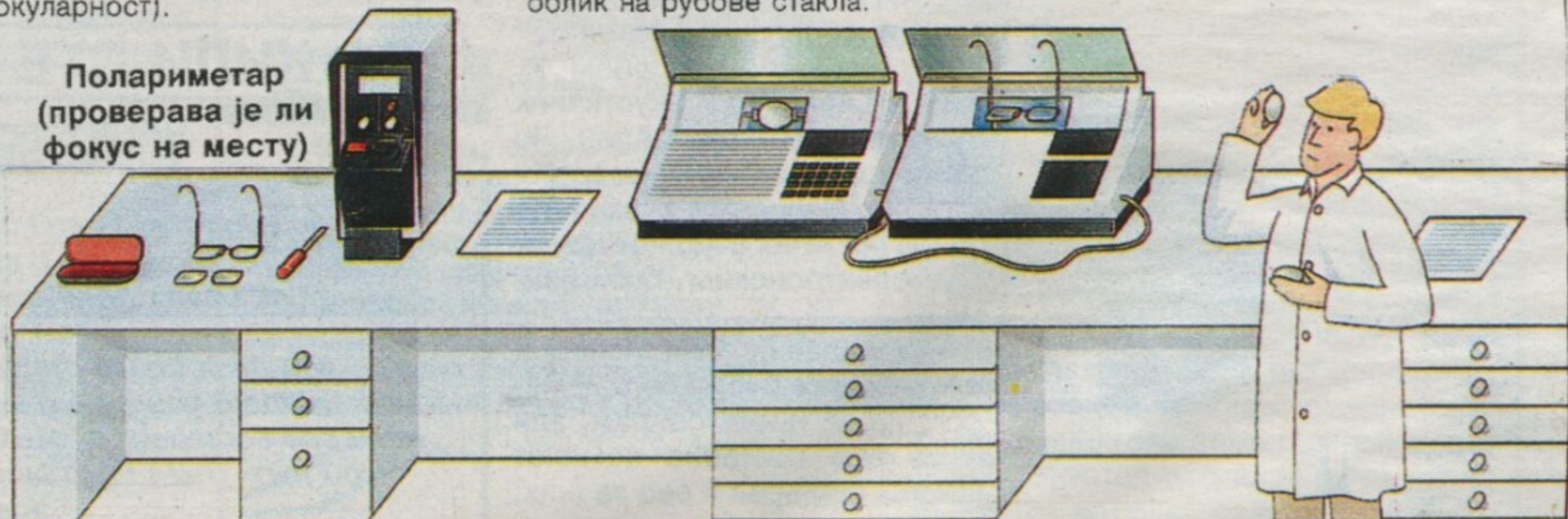
ПРОБА НАОЧАРА И ПОСЛЕДЊА ПОДЕШАВАЊА 7 минута

Наочаре се испитују у извору поларизоване светлости који реагује на закривљеност стакла. Испитује се такође и притисак који морају да издрже. Сада их испробавате ви и приступа се подешавању дршки и, што је посебно важно, како делују оба стакла кад су заједно (такозвана бинокуларност).

БРУШЕЊЕ ИВИЦА И СКЛАПАЊЕ НАОЧАРА 18 минута

Стакла, исечена и избрушена према облику оквира, брусе се по ивицама помоћу машине са дуплом брусилницом – једна „оипава“ унутрашњост оквира, друга „пресликава“ тај облик на рубове стакла.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

Фабрички
одливак
стакла

ЗАШТИТА И „БЛОКАДА“ СТАКЛА 7 минута

Оптичар узима фабрички одливак стакла одређене диоптрије, округло стакло које тек треба кројити и обрађивати, пречника 65 – 75 милиметара. Да би горњу површину заштитио од огреботина приликом брушења, прекрива је, на повишеној температури, слојем пластике дебљине 10 микрона. Сада ће за ту горњу површину учврстити метални држач, челични прстен, али преко металне легуре топиве на 50°C. Улога овог прстена је да чврсто држи стаклену плочицу у машинама где је чека обрада.

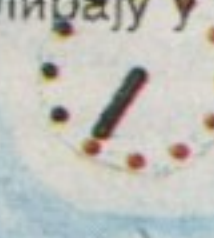

ГЛОДАЊЕ 3 минута

ПОЛИРАЊЕ 10 минута

Стакло се сада убацује у аутоматску брусилницу коју надзире рачунар (преноси са оквира мере). Оно се овде обликује са задње површине док се не добије жељена оптичка закривљеност. Неравнине се затим брусилницом дотерују, а потом полирају у трећој машини.

ДВОСТРУКА КОНТРОЛА 5 минута

Стакло сад има све оптичке особине које одговарају вашем оку. Техничар проверава површину стакла да би био сигуран у квалитет полирања и да нема огреботина. Он такође проверава јачину диоптрије помоћу фронтофокометра.

DEF LEPPARD:
неизбежно освежење

НАПУШТАЊЕ ПРОШЛОСТИ

Када су почели да припремају најновију плочу, схватили су да се нешто мора изменити. Узели су новог продуцента и први пут су заједнички вежба-ли и снимали у студију. Резул-тат је очигледан: плоча звучи веома добро

Када је нека група популарна као што су то „Def Leppard“, сасвим је разумљиво што на плочама, већ више од 17 година, примењују исту музичку формулу. Новом плочом „Slang“, која се у продавницама појавила 14. маја, нуде свој певљиви хард рок али освежен звуком деведесетих година. Додали су нешто фанка, соула, алтернативе, па чак и денс музике. То је очигледно и на њиховом првом синглу са песмом „Work it Out“ где се певач Џо Елиот појављује у сасвим измењеној вокалној улози.

У последњих неколико година много тога се десило у музици – каже гитариста групе Фил Колен. – Ми смо све то измешали и направили свој стил. Џоово певање такође смо смишљено освежили. Његов начин певања постао је заштитни знак осамдесетих година и нешто од тог стила данас звучи помало смешно. Зато смо на неким песмама предложили Џоу да пева на сасвим другачији начин. За песму са сингла рекли смо му да пева као Иги Поп или као Дејвид Боуви, дакле дубоко, и то је зазвучало добро, не само због тога што је другачије. Но, највећа невоља ове групе је у томе што се просто заглави у студију. Албуме „Hysteria“ из 1987. и „Adrenalize“ из 1992. снимали су годинама. Иако се поносе успесима које су те плоче постигле, студијски рад потпуно их је исцрпљивао тако да је Колен намеравао да напусти групу.

Због албума „Hysteria“ провео сам четири године у студију и у једном тренутку мислио сам да ћу полудети. Неколико месеци провели смо снимајући, рецимо, само један гитарски соло. Изашао сам са жељом да се више не враћам. Исто се поновило приликом снимања следеће плоче. Када су почели да припремају најновију плочу, схватили су да се нешто мора изменити. Узели су новог продуцента и први пут су заједнички вежбали и снимали у студију. Резултат је очигледан: плоча звучи веома добро.

Раније нам се дешавало да нове песме први пут заједно одсвирамо тек када се окупимо да вежбамо пред турнеју – каже басиста Рик Севиц. – Овога пута, од самог почетка радили смо као група, све заједнички.

Половином 1995. чланови групе окупили су се у једној кући у Шпанији и започели рад на новим песмама. Први је стигао њихов бубњар Рик Ален, а на запрепашћење осталих чланова, са собом је понео комплет акустичних бубњева. Наиме, Ален је 1984. у саобраћајној несрећи изгубио леву руку и од тада свира на много једноставнијим електронским бубњевима.

У Шпанију сам понео и електронске бубњеве с намером да на њима свирам, али када сам поставио комплет правих бубњева и сео за њих, поново сам осети лепоту истинског свирања. Подсетио

сам се зашто сам као клинац уопште одлучио да свирам бубњеве.

Током снимања плоче „Slang“ из дискографске куће понудили су им да објаве ал-

ку нам је идеја о објављивању плоче са највећим хитовима изгледала као да и даље вучемо прошлост за собом, а онда смо схватили да је то најбољи начин да се тог тере-

бум са највећим хитовима и тако се новембра 1995. појавио „Vault“.

То нам је дало више времена за нову плочу – каже Севиц. – У сваком случају, желимо да побегнемо што даље од нашег имиџа из осамдесетих година. У почет-

та ослободимо. На плочи се нашла и песма „When Love and Hate Collide“ коју смо компоновали пре шест година, али је никада нисмо снимали. Било је природно да је ставимо на плочу „Vault“ којом смо коначно завршили једно поглавље свог рада.

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

YOU'LL SEE

*You think that I can't live
without your love, you'll see
you think I can't go another
day
you think I have nothing
without you by my side
you'll see somehow, someday
you think that I can't laugh
again*

*you'll see
you think that you've
destroyed
my faith in love
you think after all you've done
I'll never find my way back
home
you'll see somehow, someday
all by myself
I don't need anyone at all
I know I'll survive
I know I'll stay alive
all on my own*

*I don't need anyone this time
It will be mine
no one can take it from me
you'll see
you think that you are strong
but you are weak, you'll see
it takes more strength to cry
I have trash on my side
you only have deceit
I'll stand on my own
I don't need anyone this time
it will be mine, no one can
take it from me*

Изводи: Мадона

ВИДЕЋЕШ ТИ!

Мислиш да не могу да
живим без твоје љубави
видећеш ти
мислиш да нећу прегурати
до следећег дана
када ниси уз мене, мислиш
да немам ништа
већ ћеш, једном, некако
увидети
мислиш да нећу моћи опет
да се смејем
видећеш ти
мислиш да си уништио моју
веру у љубав
после свега што си учинио
мислиш да нећу успети
никада да се домогнем куће
већ ћеш некако једном
увидети
могу сама и нико ми не
треба
знам да ћу преживети
знам да ћу остати на ногама
довољна себи
овог пута ми нико не треба
време ће бити моје, то ми
нико неће одузети
видећеш ти
мислиш да си јак, али слаб
си
видећеш ти
за плач је потребно много
више снаге
све лоше, кроз шта смо
прошли, имам ја
а ти само обману
остаћу своја, овог пута ми
нико не треба
време ће бити
моје, то ми нико неће
одузети

Крајем фебруара ове године новосадски „Обојени програм“ објавио је пету плочу необичног назива „Или 5 минута испред тебе“. Тиме су одржали своју традицију да плочама дају не баш уобичајена имена, наставили су и са надахнутим текстовима које пише њихов певач Бране Бабић Кебра.

– Прича о нашим новим песмама почела је још августа прошле године – каже он. – Био је то концерт у башти КСТ-а, последњи промотивни концерт поводом плоче „Верујем ти јер смо исти“. Због изненадне провале облака, одржавањем концерта било је крајње неизвесно. Публика је била изузетно стрпљива, сви су чекали, све је било некако свечано. Концерт је, и поред кише, почео неколико сати после поноћи. На захтев публике одсвирали смо неколико нових песама. Премијера је била више него успешна, то су довољно добре песме и пружају свакоме бар делић снаге и задовољства, што нам је последњих година недостајало. Тако обнавимо и обрађујемо наше ћелије.

Након тог концерта група је добила одмор од десет дана који нам је био неопходан јер смо у првој половини те, 1995. године имали педесетак концерата. Сем тога, морали смо направити рез. Већ 26. августа отишли смо у Зрењанин и у „Таркус“ студију снимили демо материјал. Наставили смо са пробама, преслушавали демо, извршили последње исправке. Никада до сада нисмо били боље припремљени за снимање. У петак 8. септембра Цина, Љуба, Драган и ја поново одлазимо за Зрењанин. Љубазни домаћини сместили су нас у прелепу стару кућу.

Та кућа заиста је веома битна. Група мора да има свој мир, мора да постоји место са ког крећеш и на које се враћаш. А она је била баш то. Две собе, са великим прозорима, празне... кухиња, купатило, па још једна просторија у коју смо поставили уређаје за слушање музике, телевизор и видео. Испред куће велико двориште... Кућа се налази свега пет минута хода од студија. Снимање може да почне!

Само снимање ишло је стварно брзо, чак толико брзо и лепо да смо сами себи говорили: Полако, кад је лепо, пустимо да траје. Цина, Љуба и Драган просто су се утркивали да покажу колико су се спремали и колико су све ово озбиљно схватили. Стварно је било уживање гледати их с каквом лакоћом преносе своје умеће на магнетофонске траке. Сав опијен тим еланом, отпевао сам своје, тек тако. То је јединствен осећај. Ово је група која воли то што ради.

Септембар и октобар памтим по изузетно лепом времену и дивљем кестену који се налази испред самог студија.

Постоје ли суперхероји?

Браћа Лимијер приредила су 28. децембра 1895. прво светско приказивање филма у индијском салону „Гран кафе“ у Паризу. Готово исти програм приказан је 6. јуна 1896. у кафани „Код златног крста“ први пут у Београду, улица Теразије 4, али и на читавом Балкану.

У Београду, као уосталом и у свету, ове стогодишњице прослављене су на прикладан начин. Али између њих, у марту 1996. у нашу редакцију стигла је вест о томе да се у (за сада) немачком граду Румштату (према лужичко-српском – Славиград) појавио прави правцати суперчовек. Веза са филмом је јасна: локална штампа и телевизија називају га Капетан Нитрат јер је, по сведочењу малобројних очевидаца, одевен у нешто налик на бели костим и обмотан црно-белом запаљивом, такозваном нитратном филмском траком. Немачке, а и светске новине, тврди се у вести, прикривају то из политичких разлога. Наиме, Румштат, то јест Славиград, налази се на тремећи између бивше Источне Немачке и Пољске. Та област делом покрива територију Лужица, а насељавају је Лужички Срби, Немци, Чеси, Пољаци, али и многи други народи. У време нових националних препорода тихо су изборили право на културну самосталност, области дали име Јужна Беовија, а Славиград сматрају главним градом. И пошто из добро обавештених кругова ништа поуздано нисмо могли да сазнамо, замолили смо филмског

КАПЕТАН НИТРАТ, КО ЈЕ ТО?

архивисту Југословенске кинотеке из Београда господина Бору Станојевића да ствар испита преко својих колега и пријатеља из Лужичке филмске скупине у Баутзену (лужички Будишин) и Панославског филмског архива у самом Славиграду.

Ово је његов извештај са лица места:

Ексклузивно за „Забавник“

„Првог марта 1996. телефонирам пријатељима у Будишин – сви одговори на питање о Капетану Нитрату су тајанствени, али ме спремно позивају у госте. Из Славиграда за мог доброг пријатеља и колегу господина Ватрослава Востока сазнајем да је погинуо у експлозији сопствене куће. Сви се слажемо, најбоље је да отпутујем у Славиград.

Запаљиви, нитратни филм: први успешни, савитљиви и прозирни преносилац филмске слике произведен је 1889. Био је то целулоид, изузетно запаљив и непоуздан материјал, састављен, углавном, од нитрата целулозе и пластицизатора (камфора) који је давао савитљивост. Нитрат целулозе може да гори без кисеоника зато што садржи нитро групе које га замењују

Он ће горети без пламена и под водом, песком, пеном, чак и у затвореној металној кутији. Ватру ролне нитратног филма немогуће је угасити. Познат је по „спонтаном паљењу“, појави толико сличној тајанственом „самозапаљењу“ код људи, и то **упркос врхунским безбедносним условима**. Нитратни филм 1951. замењује незапаљивим ацетатним, такозваним безбедносним филмом. Али, квалитет филмске слике, и постојаност њених естетских вредности, забележених на нитратном филму, до данас нису **превазиђени**.

Заслугом редакције „Забавника“ стижем најпре у Будишин, одакле ме, у Славиград, прати колега из Лужичке филмске скупине.

У Славиграду сазнајемо да је наш заједнички друг, авангардни филмски редитељ Да-

вор Дирлих, звани ДД, ухапшен због испада, који је направио испред згаришта Ватрослављеве куће.

Нашем чуђењу није било краја када смо схватили да град врви од екипа најгласнијих светских телевизија. Ту су и CNN и FTF 1, и BBC, RAI UNO и безброј других, али ни један њихов ТВ извештај не видимо на сателитском програму. По непрестаном запиткивању око нас, пре свега на немачком и енглеском, закључујемо да један страни новинар „покрива“ десетак Славиграђана. О Капетану Нитрату много се прича, али све је неодређено: он лети, из очију сипа ватру... Његови мотиви, међутим, свима су нејасни: да ли је он терориста, пљачкаш, убица, самозвани национални ослободилац или нешто пето? Осим тога, **нико** га није лично-видео.

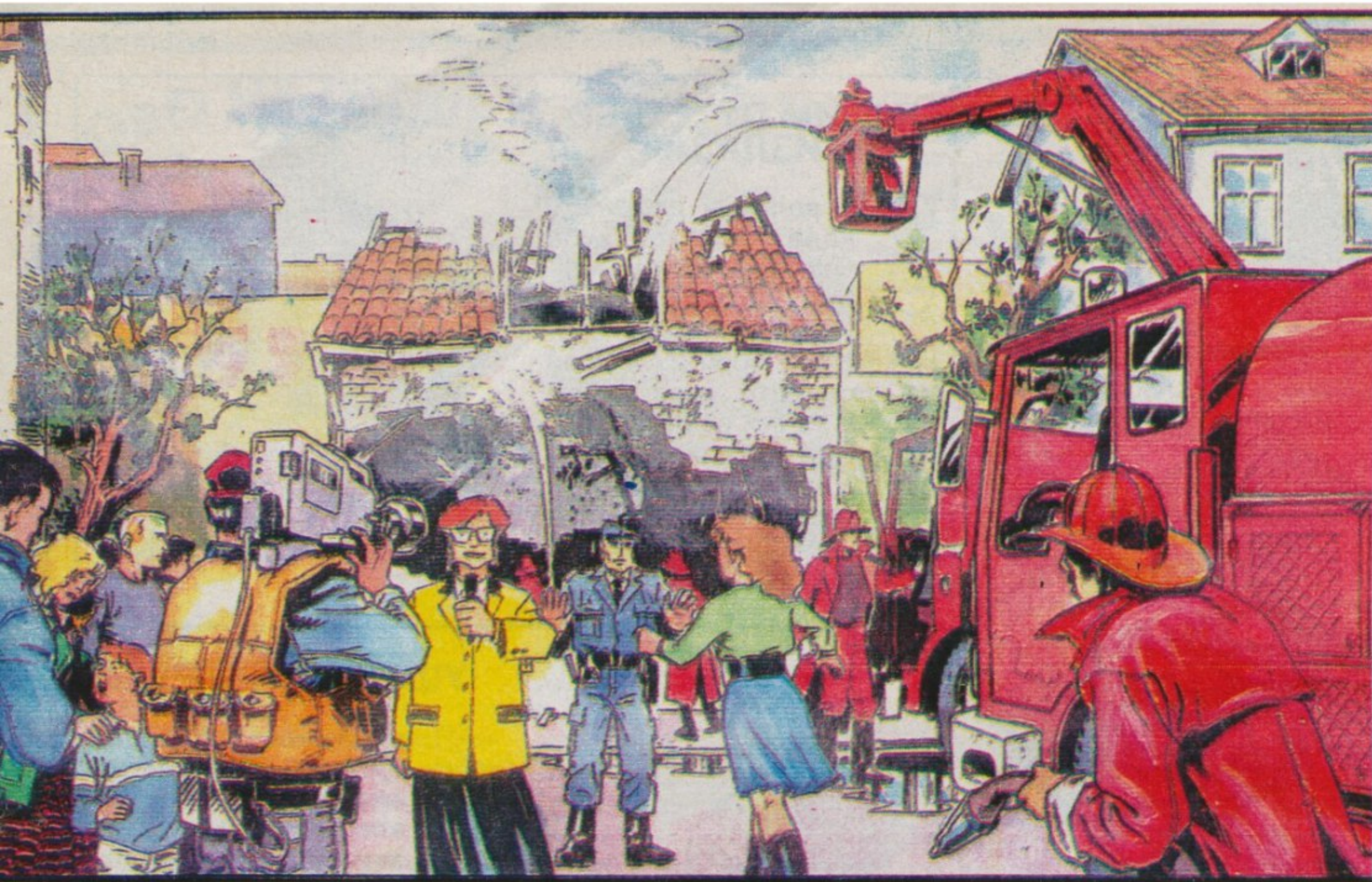
CAPTAIN NITRATE & 'TROLL REMOTE

VATROSLAV VOSTOK III

ALCHEMIST

FILM ARCHIVIST

Призори из Славиграда цртани руком илустратора, пошто је фотографисање било забрањено

У Панославском филмском архиву нико нема времена да разговара са ненајављеним колегом из Југославије. Наравно, као што смо и намеравали, колега из Будишина нема таквих тешкоћа. Он открива да је Ватрослав отпуштен из Архива неколико сати пре своје наводне смрти. Шапуће се и да се бавио алхемијом. То ми звучи помало чудно. Јер, нас двојица смо неколико пута разговарали о овој теми и ја сам се уверио да његово познавање те материје далеко превазилази моје. Али, никада није одавао човека кога занимају злато или новац.

С времена на време стижу обавештења да је Капетан Нитрат „поново напао“. Један шумски пожар који је захватио обронке планине на ивици града приписан је баш овом костимираном натчовеку. Отишли смо тамо и „пробили“ полицијску блокаду подмитивши неке на брзину униформисане сељаке. Ја нисам видео ништа по чему би тај пожар могао да се припише деловању некаквог Супермена. И сељаци и шумар су се сложили. Међутим, касније смо сазнали да је неколико бункера запаљивог филма P.F.A., на другом крају града, уништено док је шумски пожар привлачио пажњу одговорних и јавности.

Колега ми је, од људи који нису желели да им се име помиње, донео поруку да су стручњаци утврдили да су ти бункери били празни. То значи да су нитратни филмови били или већ раније уклоњени или их је, пошто се напад приписује такозваном Капетану Нитрату, украо он сам.

Вратили смо се у хотел „Домовина“, у коме смо одсели, и тамо затекли ДД-а, који је, чим је пуштен из затвора и чувши да сам стигао, похитао да ме нађе.

Давор потврђује да су експерименти Востока заиста били алхемичарски и на добром путу да постану успешни. Сам он помогао је у њима и зна да им је циљ био да „одузму запаљивост филмској траци“. Давор тврди да су Востока уходили и да је врло вероватно постао жртва атентата.

Давор је у Славиградској телевизији уредио да погледамо једини телевизијски снимак угљенисаног тела које се приписује Востоку. Изгледа чудно, али у руци готово истопљеног леша налази се нешто што личи на истопљени пиштољ. Ни компјутерска увећавања нису помогла при препознавању. Нагађањима о силини ватреног снопа потребног да тако истопи човека и челик није било краја, али сви смо се сложили у шали да све то личи на дејство Суперменових топлотних зрака.

Чини ми се, ипак, да ову причу о постојању натчовека нико не схвата озбиљно. Или бар то не жели. И заиста, све вести везане за Капетана Нитрата брзо јењавају. Како се у следећа три дана натчовек није поново појавио, ја сам се вратио у Београд.

Но, можда би требало поменути још две ствари: ДД је тврдио да постоји некаква међународна завера везана за нитратну траку и да је Восток знао за њу: наводно, некаква нова нитроенергија већ постоји у плановима за планетарна и галактичка освајања. Сем тога, већ је почела акци-

ја за уклањање нитратне траке из филмских архива и њено сељење у војне базе. Сви смо се насмејали сценарију ДД-а, али мени су у одласку, на граници, одузели све фотографије и видео-касете из Румштата.

Редакција је од 15. марта, када је примила овај извештај, у недоумици да ли да га објави. Већ 21. марта 1996. стижу нове вести о отмици једног конвоја камиона, натоварених запаљивом филмском траком који се кретао у правцу Франкфурта на Одри. Извори из Румштата приписују ову акцију Капетану Нитрату, а господин Дирлих обавештава господина Станојевића да се бивши архивиста Ватрослав Восток „вратио из мртвих“. У договору са господином Станојевићем одлучили смо да је боље све наводе још једном темељно проверити. На извор догађаја он се враћа уз помоћ београдске издавачке куће „Дедалус“ и Југословенске кинотеке.

До 31. априла у Београду су преко само њему знаних канала стигли сви његови извештаји. Будући да нема фотографија и видео-илустрација, издавач је дошао на спасоносну идеју: да досије Капетана Нитрата објави као стрип. Тај задатак поверен је сликару Симиши Радовићу и он се, после илустровања готових делова текста, придружио господину Станојевићу у Румштату, где прави „фото-робота“ од којих неке прилажемо. Колико знамо, ово је јединствена новинска репортажа у облику стрипа и јединствен стрип о филмској архивистици и суперхеројима у свету.

Овим путем „Забавник“ скреће пажњу свима који то желе да одговор на питања о Капетану Нитрату могу наћи у књизи – стрипу Борислава Станојевића „Капетан Нитрат или Усамљеност суперхероја“, то јест на телефон издавача 011/450-626.

ЛОГИЧКИ ЗАДАЦИ

Уредио Александар Кутрички

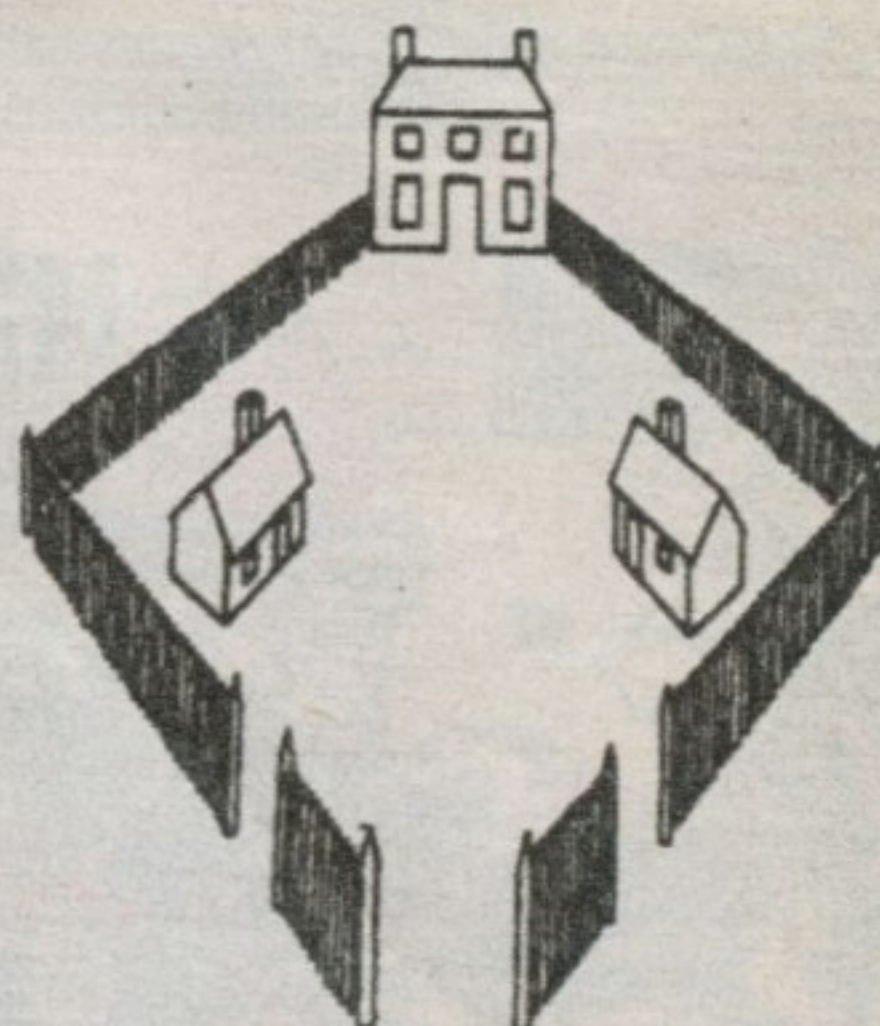
КОЈИМ ПУТЕМ ДО ИЗЛАЗА

3

У великом дворишту налазе се три куће чији су власници међусобно посвађани.

Према договору, сваки комшија мора да излази из дворишта кроз врата која су тачно наспрам његове куће, али се при том путеви не смеју пресецати.

Којим путем морају ићи ако се придржавају договора?

УШТЕЂЕНО ВРЕМЕ

4

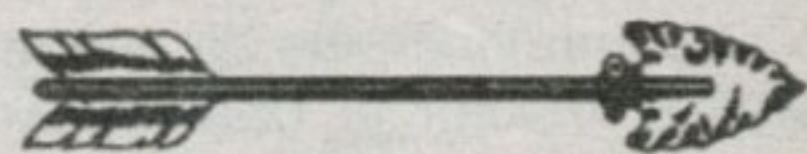
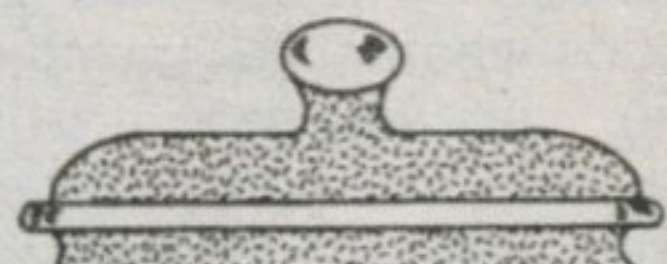
Један човек, који је радио у суседном месту, сваког дана се враћао возом са посла и долазио на железничку станицу у 15 часова.

Како није желео да чека читав сат до доласка супруге, кренуо је пешице кући. Успут је сусрео супругу која је, као и сваког дана, пошла аутомобилом на станицу.

Саставши се, одмах су кренули својој кући и стигли десет минута раније него обично.

Претпоставља се да је брзина аутомобила константна. Колико је времена човек ишао пешице?

МАЂИОНИЧАРСКИ ТРИК

5

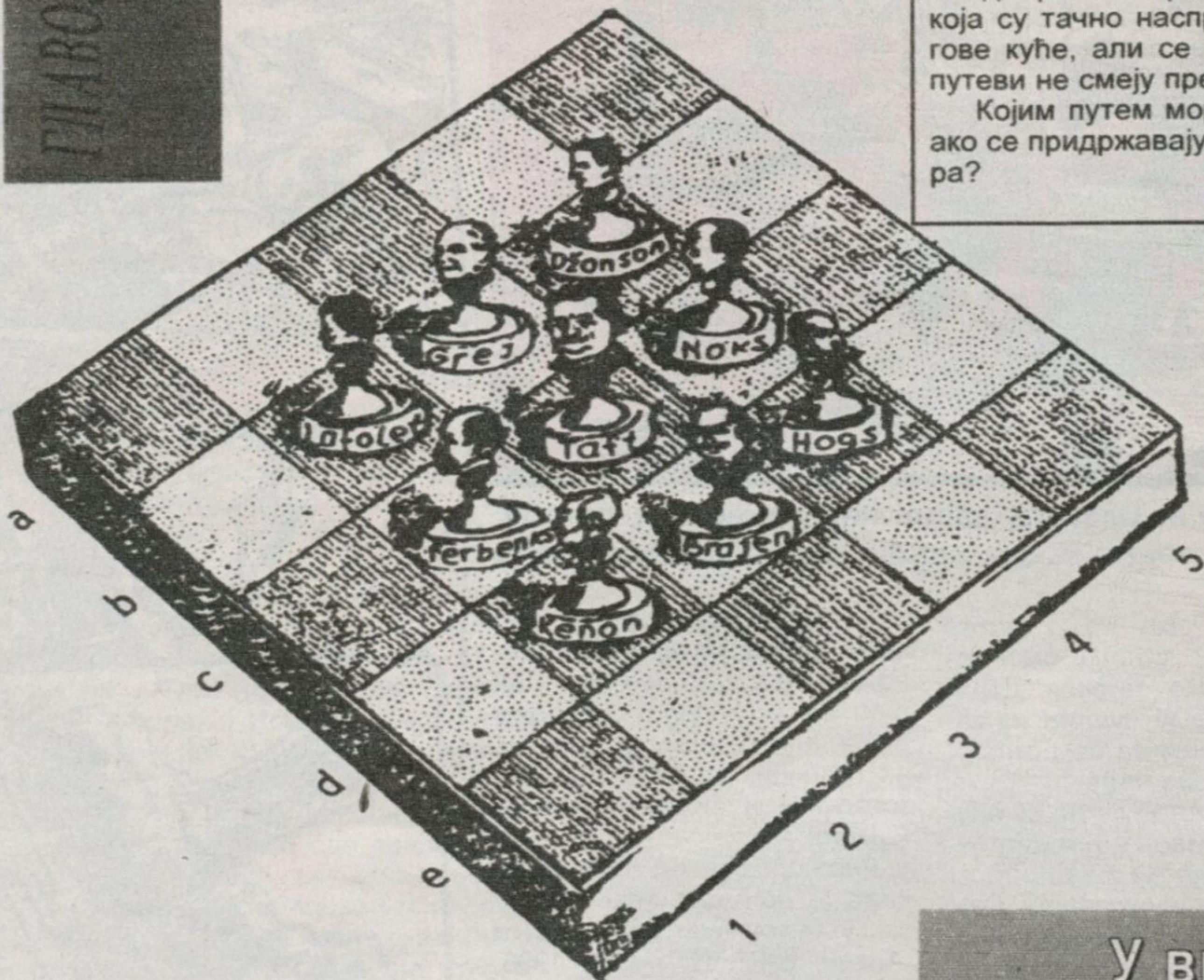
Ово је мали трик који увек успева.

На хартији нацртајте стрелу као што је на слици, што лепшу то бољу. Следеће о чему морате повести рачуна је врх стреле, који мора бити окренут надесно.

Можете се опкладити да ћете врх стреле окренути на лево без додиривања хартије, окретања стола и слично.

Звучи немогуће али...

Решења се налазе на страницама "Мале поште"

ПРЕДСЕДНИЧКИ КАНДИДАТИ

1

У време председничких избора у САД 1908. године велики успех код публике имала је загонетка приказана на слици. Свака фигура на табли 5x5 представљала је председничког кандидата. Потребно је са табле уклонити 8 кандидата, оставивши само једног „победника“ на централном пољу. Овај поступак треба обавити у најмањем броју потеза. Потез се састоји или од једног премештања фигуре на суседно поље горе, доле, лево десно или по дијагоналама (као потез краља у шаху), или из серије скокова једне исте фигуре при чему се у сваком скоку прескаче само једна фигура и то у било којем од правца: горе, доле, лево, десно или по дијагоналама. Свака прескочена фигура одмах се скида са табле.

Ваш задатак је да откријете колико је најмање потеза потребно за решавање ове загонетке.

СЛАГАЛИЦА

2

Враћајући се из Европе у Америку Сем Лојд је упознао гувернера Пенсилваније Ендрју Картина. Током пута разговарали су о монументалном цртежу белог коња из Афингтона, у Енглеској, старом хиљаду година. Цртеж огромног коња, видљив километрима далеко, уклесан је у једној страни брда. Картин је сугерисао да би бели коњ могао да буде инспирација за неку визуелну загонетку. Лојд је прихватио идеју и за само неколико минута задатак је био спреман.

Покушајте да од силуете црног понија, померајући његове делове, добијете контуре белог коња.

У време
избора у
САД 1908.
године
појавила се
игра која је
изазвала
велико
занимање

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

50

Уређује
др Зоран Живковић

Џо Р. Ленсдејл

Да, докторе, знам да изгледам ужасно и да ништа боље ни не миришем. Али, верујте ми на реч, и ви бисте били овакви да сте у сталном бекству као ја. Да вам и не помињем с каквом су ми несхватљивом равнодушношћу оставили овакво лице, као да им није било важно што изгледам као да ме је воз прегазио. Кад свему томе додате и ове силне жице које ми виरे из врата, па ожиљке... И сам се ужаснем кад видим свој лик у огледалу.

Није лако појавити се овакав на улици. Бар да сам обучен пристојно! Овако, с обзиром на моје мере, овај сако једва сам нашао, а и он ми је три броја мањи, исто као и ове тесне и кратке панталоне!

Ма колико се трудио да схватим, не могу да се помирим с чињеницом да сви од мене беже, докторе, као да сам кужан. Чим ме угледају, надигну галаму, бацају на мене све што им се нађе под руком, крећу у потеру да би ме затворили, ставили у ланце...

Више не могу ни да се сетим где су ме све затварали. По замковима, некаквим лабораторијама, чак ветрењачама. И увек би се у гомили, која је викала као да сам ја сам ђаво, нашао неки паметњаковић да каже како ће најбоље бити да ме запале. Да, докторе, можда то вама делује невероватно, али стално желе да ме ставе на ломачу, да коначно нестанем.

Ви сте једина особа која је пристала да саслуша моје вапаје. Није лако бити особа без детињства, без икаквих датума које бих памтио, без пријатеља... Ја, једном речи, немам ништа. Обрван сам невољама личне природе, ком-

плексима и осећањем да ме сви мрзе пре него што (а то се, нажалост, још није десило) и дођу у прилику да ме можда упознају.

Кад бих само, макар на кратко, могао да се дочепам Виктора или Игора, не знам шта бих им урадио, мој докторе, заиста нисам сигуран да бих успео да се суздржим. Једино у чему нису жалили труда јесте моја физичка издржљивост. Изненађујуће

сам јак. Заиста снажан.

Тешко ми је да се не узбуђујем, докторе, ма колико ме ви убеђивали да то не треба да радим. Иако сад лежим овде, на вашем каучу, и даље осећам узнемиреност. Знам да сте ми пружили пријатељску руку и да од вас не треба да стрепим, али... Добро, кад ви кажете, завалићу се, затворити очи, покушаћу да се опустим.

Хеј, можда ми се чини, док-

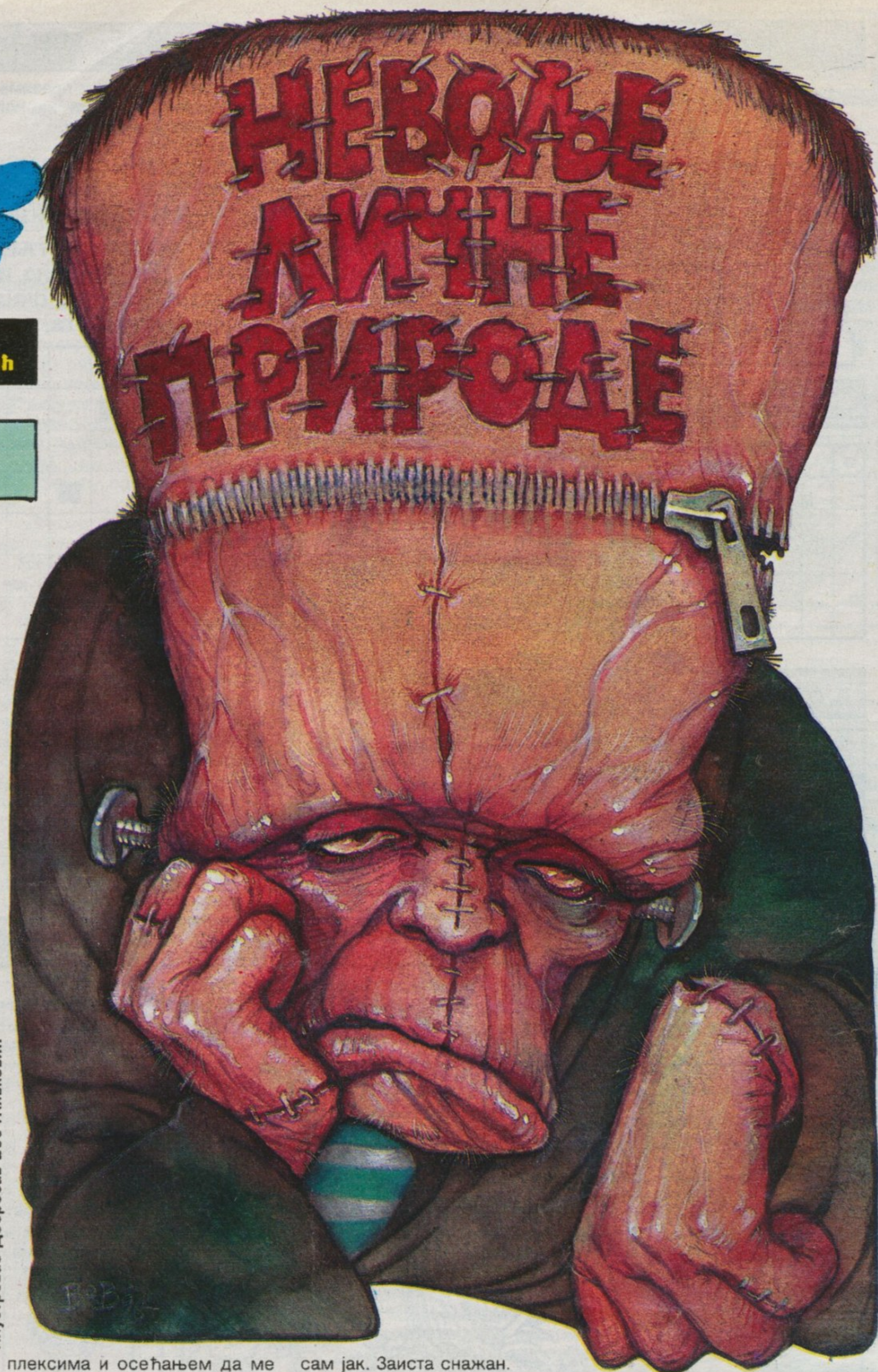
торе, али као да осећам дим. Да вам није остала упаљена цигарета у пепељари?

Докторе, чујете ли ме?

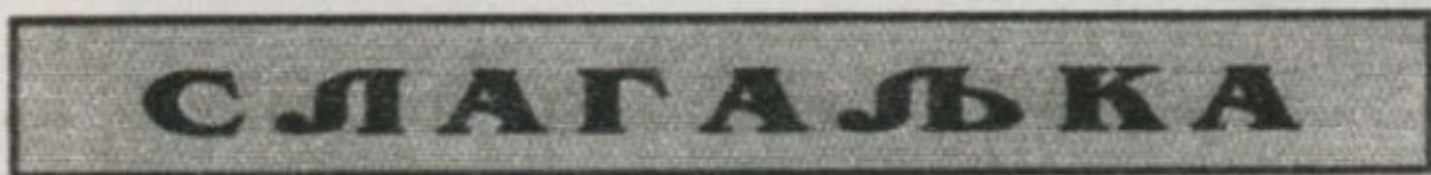
Докторе...

Проклети били, ни ви нисте ништа бољи од других. Докторе, молим вас, не остављајте ме самог. Докторе! Вратите се, не закључавајте врата за собом...

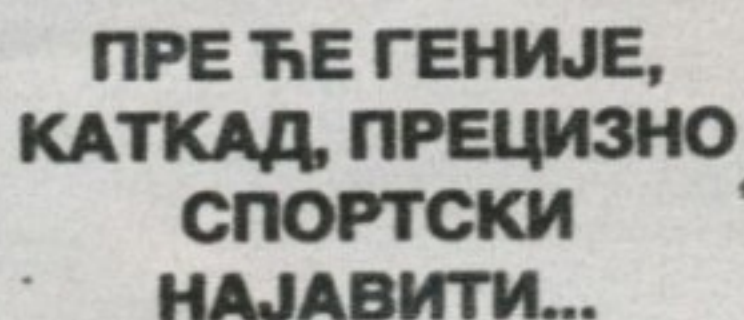
В. С.

ПИРАМИДА

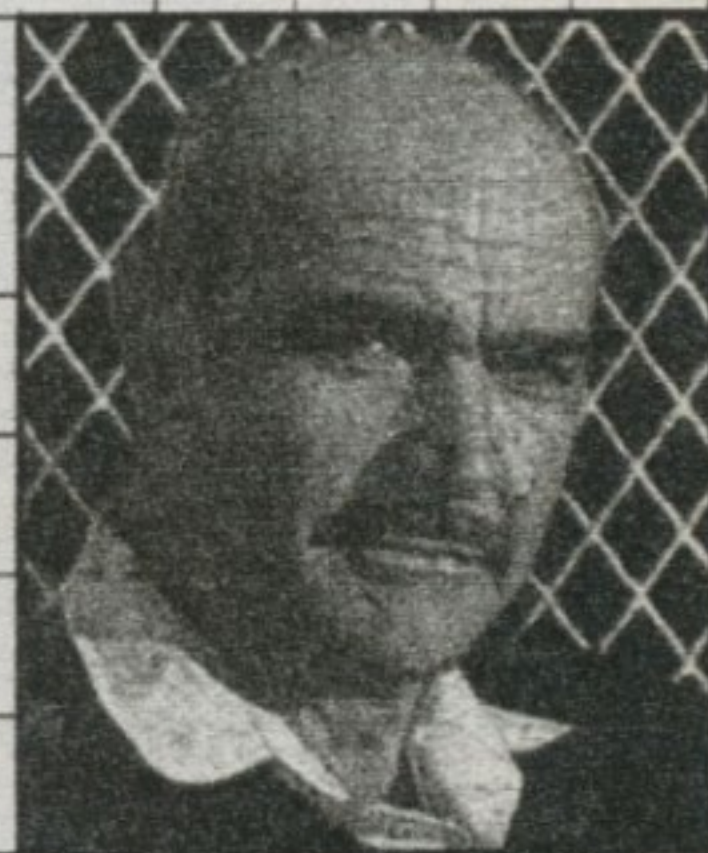
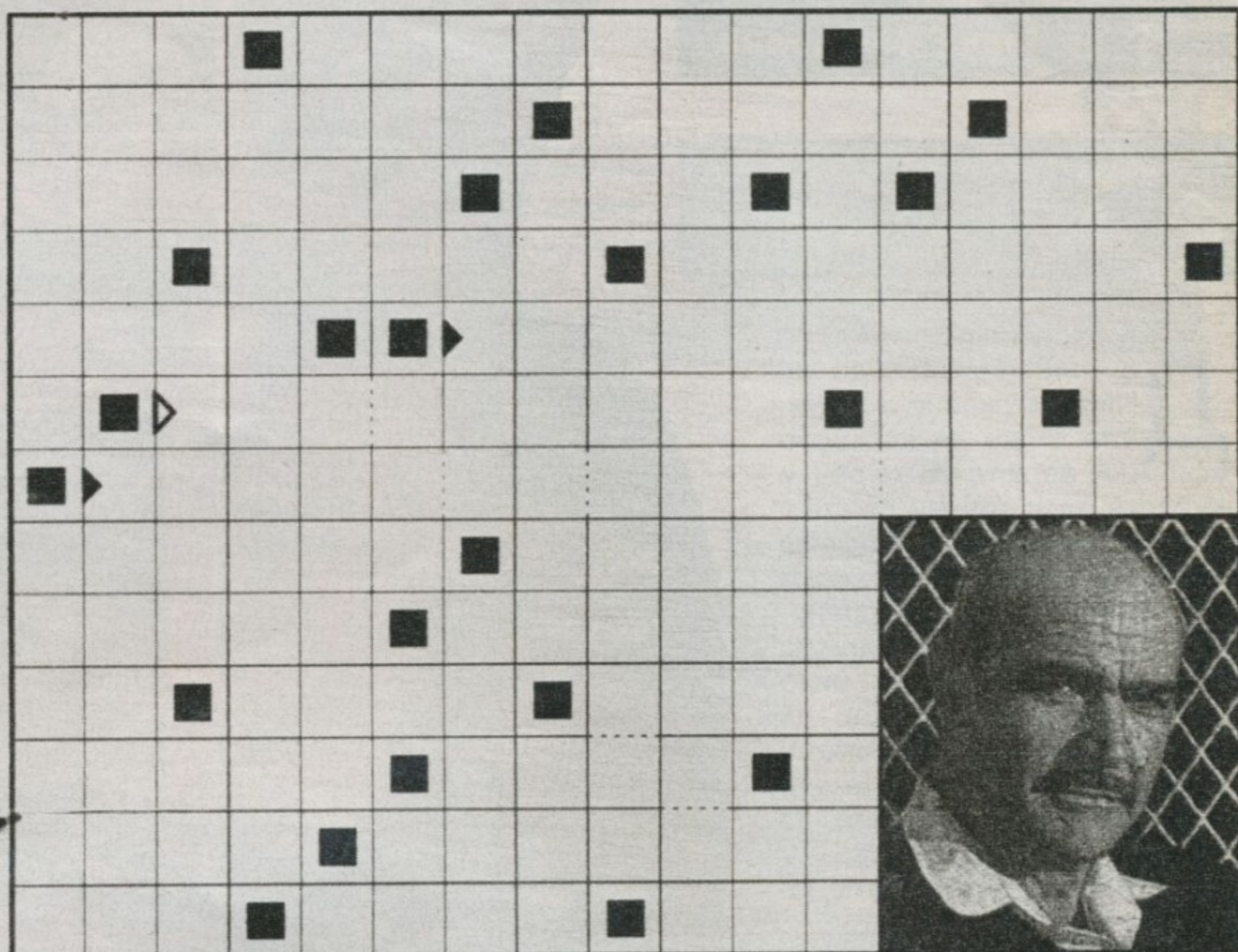

Анаграм (6,9,5,7,14)

МОЗАИЧКА УКРШТЕНИЦА

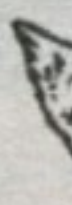
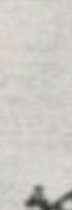
УСПРАВНО: АЗО, АКО, АКТИВНА, БРГЉЕЗ, ГРАДИ, ДЕРАТИ СЕ, ЕВА, ЕДИЦИЈА, ИЗБЛОКИРАТИ, ИНАТНИК, ИНД, ИР, ИРАН, ИТА, КДА, КНОР, ЛТ, МОЉЦИ, НАКОВАЊ, НАНАРА, ОНОН, ОЧНА, ПАЛЕТА, ПИЛОТ, ПР, РАИ, РАСПОРЕДИТИ СЕ, САРИ, СКЕНЕРИ, ТА, ТИРОЛ, УО, УШИТИ.

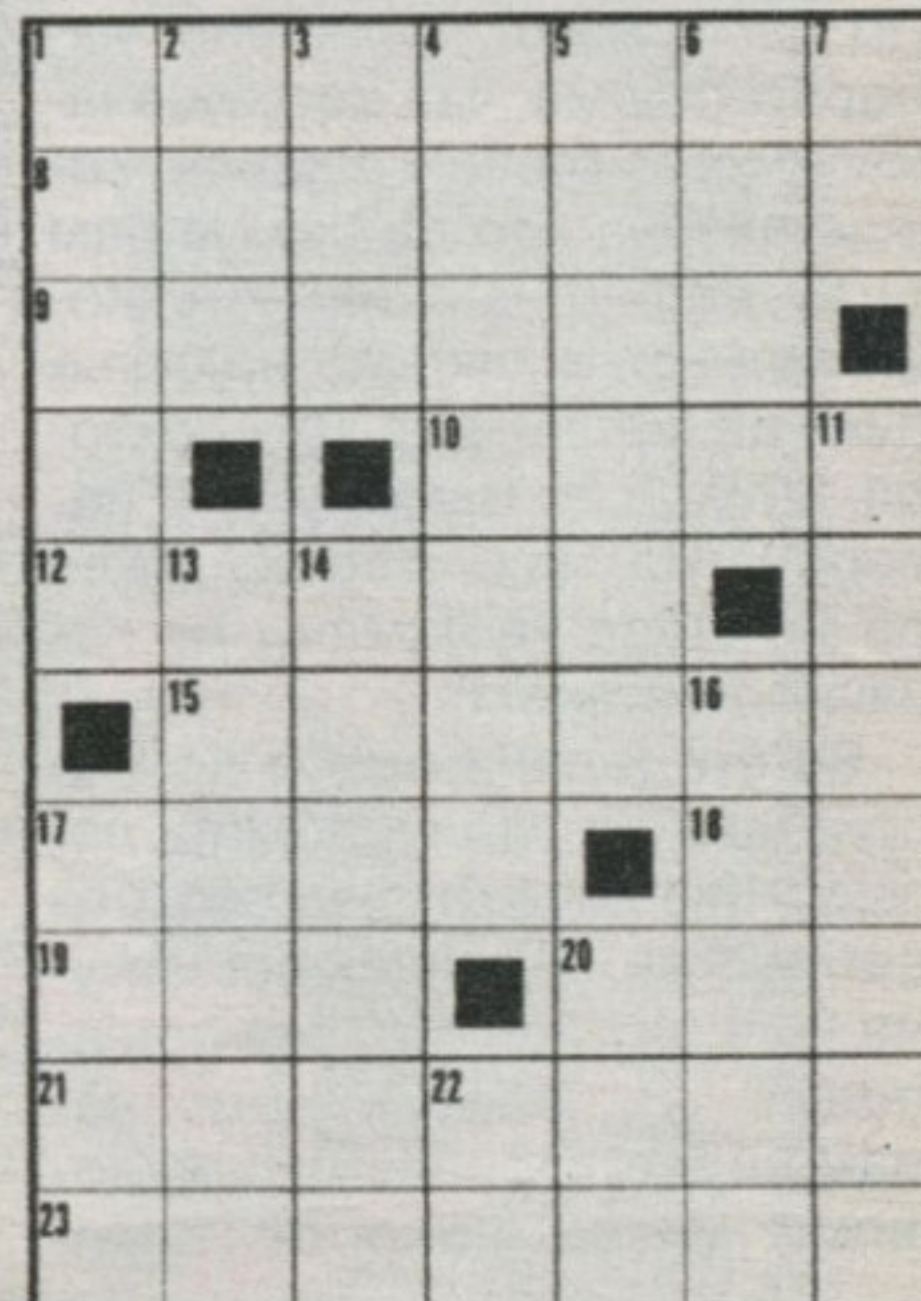

ДВА, АЛИ САМО ДВА

A black and white line drawing of a boy and a girl running through a field. The boy is carrying a large sack, and the girl is running towards him. A dog is running in the middle, and a duck is in the foreground near a pond. There are trees and houses in the background.

УКРШТЄНЦА

1	
2	
3	

АУТОР: БОС	РЕФОРМАТОР НАШЕГ ЈЕЗИКА (СЛИКА)	ПИСМО АМБАСАДОРА КОЈЕ СЕ ПРЕДА- ЈЕ ШЕФУ ДРЖАВЕ	УГЊЕТА- ВАТИ	РЕВАЊЕ, ЊАКА	ДЕО ПУТА
ОГАЊ (мн.)	V	A	T	R	E
ПРОКЛЕТ	U	K	L	E	T
ДОМАЋА ЖИВО- ТИЊА	K	R	A	V	A
СОС ОД ПАРА- ДАЈЗА (стр.)	K	E	Č	A	P

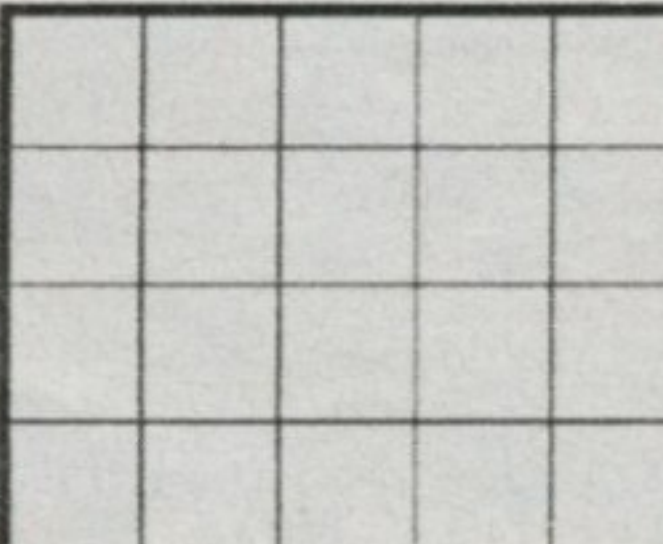
ПОЛИТИ- КИН ЗАБАВНИК	КОПНО ОКРУЖЕНО ВОДОМ	СТАРИЈИ (скр.)	ОСТРВО У ПОЛИНЕ- ЗИЈИ	СТРАНО МУШКО ИМЕ ШАРЕНИ ПАПАГАЈ	АУСТРИЈА ПРЕД НЕЧИМ
ОМАТО- РИТИ	O	S	T	A	R
БРИНУТИ СЕ О НЕЧЕМУ	S	T	A	R	A
ТАЈЛАНД	T	РУМУНСКИ ФУДБАЛЕР, ГЕОРГИ УМЕТНОСТ (фран.)	A	DŽ	ПЛИВАЧКИ КЛУБ ХЕРЦЕ- ГОВАЦ
СКРАЋЕ- НИЦА ИТАЛИ- ЈАНСКЕ ТЕЛЕВИ- ЗИЈЕ	R	A	I	ТРЕШНИЦЕ КОД ЦЕПА- ЊА ДРВЕТА ГЛУМАЦ ПЕРВИЋ	I
ОБДА- НИШТЕ, ЗАБА- ВИШТЕ	V	R	T	I	ДЕО ТЕЛА ЖИВО- ТИЊА РЕОМИР
КОЖНА БОЛЕСТ	O	S	I	P	ВЕЛИКА ПТИЦА СЕЛИЦА

ЛАВИРИНТ

Којим путем треба стићи од А до Б?

МИНИ МОЗАИК

Речи из пописа комбинујте са именом и презименом глумца са слике тако да добијете исправну укрштеницу.
АКЕРИ, БИЛД, ИЗНАД, ОРКА, САМИ, СУКОБ, УКАЗ.

СЛоговна укрштеница

1	2	3
4		
	5	
6	7	
	8	9
10		
	11	
12		

ВОДОРАВНО: 1. Дизнијев јунак са слике; 4. Област око Госпића; 5. Притока Дунава код Београда; 6. Име научника Тесле; 8. Сеоска подручја; 10. Филм Мирјане Јоковић; 11. Примитиван плуг; 12. Сок од малине.

УСПРАВНО: 1. Хиљаду хиљада (мн.); 2. Перчин косе; 3. Брана; 5. Прилог главном јелу; 7. Аустралијски тоболчар сличан медведу; 9. Рибар; 10. Рубац; 11. Превремено.

АНАГРАМ

ГРУПА прагова преко њих шине, шта ли сад они заједно чине?

ЧАУРА

Обигр'о сам, ево, већ вароши пола, трансмисију тражим за француска кола.

О С М О С М Е Р К А

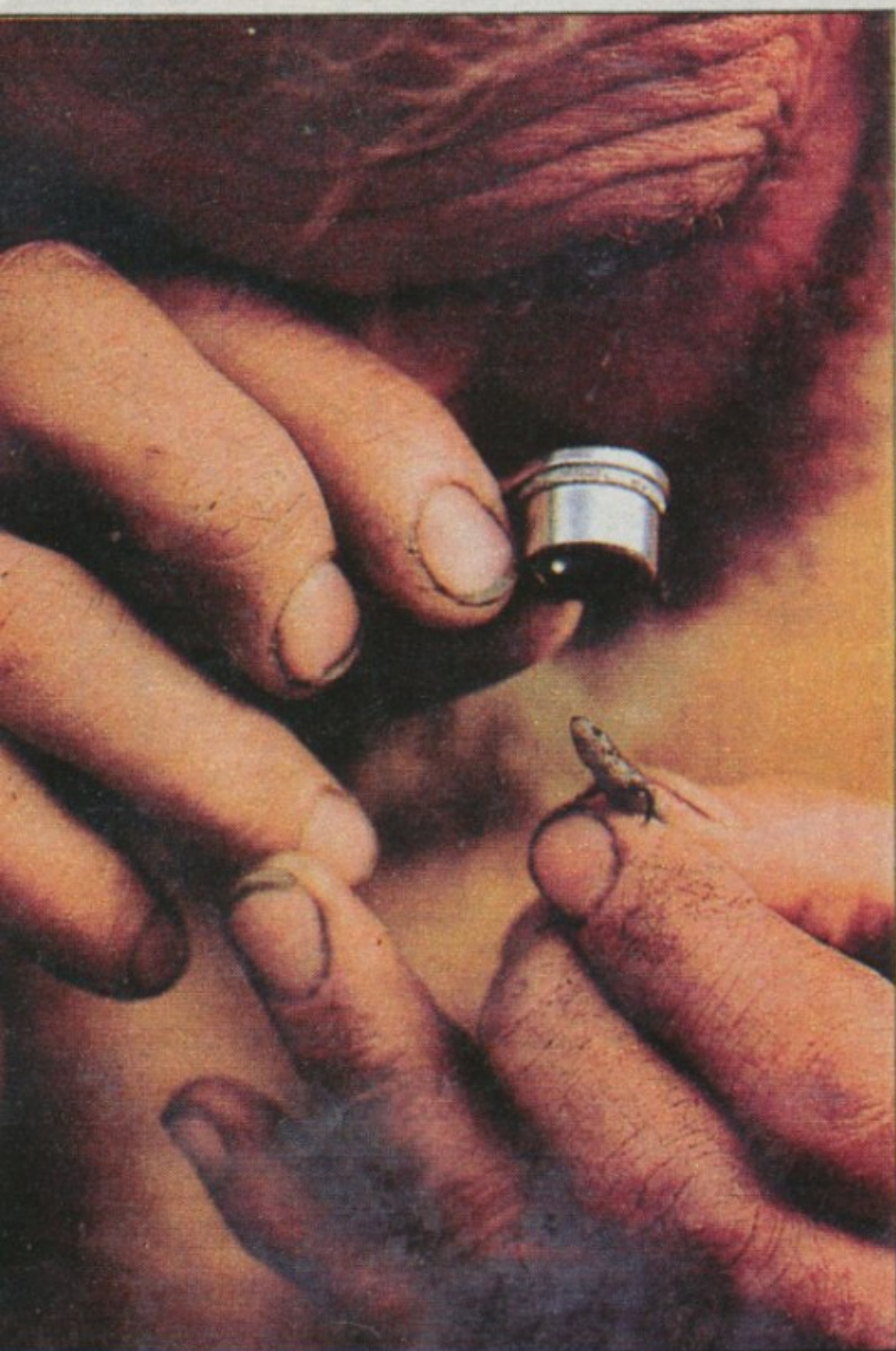
Када у осмосмерци нађете презимена музичара са списка, остаће вам три незаокружена слова, која дају коначно решење – смер у музици који повезује све ове уметнике.

АМОНС, АРМСТРОНГ, АСМУСЕН, БЕРГЕР, ВЕНУТИ, ВИНЕГАР, ГАСЛИНИ, ГИЛБО, ГИЛЕСПИ, ГРАПЕЛИ, ДОДС, ЕЛМАН, ЕНДЕРСОН, ИГЛИН, ИЗЕНЗОН, КИРБИ, ЛАНСФОРД, ЛАТИФ, ЛИВИ, МАРШАЛ, МИЛИНДЕР, МИНГАС, МОНТГОМЕРИ, НЕЛСОН, НЕНС, НОРВО, О'ФАРИЛ, ПАРКЕР, ПЛЕЖЕР, РИЧМОНД, РОЈАЛ, СВЕЛОВ, СОЛАЛ, ХАРИС, ХИГИНС, ЏОНС, ЏОПЛИН, ЏОРДАН.

Г	Н	О	Р	Т	С	М	Р	А	Г	А	С	Л	И	Н	И	Р	О
Р	И	Ч	М	О	Н	Д	О	Д	С	А	И	Р	Е	Г	Р	Е	Б
А	Х	Л	Л	М	М	О	И	Н	Г	Н	Е	З	Џ	Е	Н	К	Л
П	С	А	Е	А	И	Б	Р	Н	Т	Ж	О	В	Е	Д	С	Р	И
Е	Л	М	Р	С	Р	Л	И	В	Е	Г	О	Џ	Е	Н	З	А	Г
Л	Л	Ш	У	И	П	М	И	Л	О	Л	О	Р	О	Н	З	П	Л
И	А	М	К	С	С	И	П	Н	Е	Р	С	М	О	П	У	О	И
Л	Т	Р	А	Г	Е	Н	И	В	Д	О	А	О	Е	Ј	Л	Т	Н
Х	И	Г	И	Н	С	Н	С	А	Н	Е	Н	С	Н	Р	А	И	И
О	Ф	А	Р	И	Л	А	Н	С	Ф	О	Р	Д	И	В	И	Л	Н

Решења се налазе на странама "Мале поште".

Хоћете да будете корисни, имате времена и новца, у том случају постаните добровољац у туристичкој научној мисији заједно са америчким удружењем „Earthwatch”

Ова госпођа проучава папрати на Стеновитим планинама

стаклене баште и све већа количина угљен-диоксида, о чему се последњих година толико говори, овде може да се посматра годину за годином.

Необична банка

Ко су ови људи који копају по Јукатану, прате двогледима животиње у саванама Африке или Азије, проучавају комаде леда на Антарктику? Нису научници, а нису ни туристи. Они су чланови „Earthwatcha” („Погледа на Земљу”), америчког удружења које окупља добровољце за научне експедиције. У овим радним годишњим одморима може да учествује било ко, сви они којима се смучио уобичајени начин провођења слободног времена, сви они који имају и најмање смисла за бављење научним радом и сви они који макар мало брину о будућности наше планете.

Ово удружење основано је у Бостону, у САД, 1971. године. Његов оснивач био је Брајан Росбороу, бивши банкар који је желео да учини нешто за заштиту природе. За „Earthwatch” се каже да је то „банка услуга за животну околину”. А клијенти ове „банке” су људи особитог кова: научници који на шалтере долазе са очајничким питањима: „Колико прашуме треба једном орангутану да би преживео?” или: „Какав утицај имају људске делатности на живот орки у Северном Пацифику?”

Брижни путници

Свако од ових питања у ствари је предлог за истраживачки рад. Он се затим објављује пред управом и саветницима друштва који процењују ваљаност пред-

На Бахамима се одгајају ајкуле у ропству да би се спречило њихово изумирање

Јукатан. Сунце пржи као лудо. На прашњавом простору група људи из разних крајева света чепа по археолошком налазишту. Други пажљиво чисте оно што је већ извађено из земље. Неки човек са округлим наочарима надгледа шта се ради.

Национални парк Серенгети: џип на извесном одстојању следи женку гепарда са младунцима. После неколико скокова мајка је коначно уловила једну газелу и призива младунце да дођу да једу. Али, ево лешинара који покушавају да преотму плен. Из џипа излазе људи опремљени фотографским апаратима, двогледима, свескама и оловкама. Не изгледају као обични туристи.

Антарктик: усред мноштва људи обучених у дебела зимска одела постављен је полупровидни стуб висок око један метар. Ова група проучава однос између угљен-диоксида и кисеоника у разним слојевима овог леденог цилиндра. У њему се, наиме, налазе заробљени векови историје наше атмосфере. Ефекат

ПОКЛОНИТЕ ЗЕМЉИ

Преглед успаваног тигра у Непалу

Пензионерско откриће – налазиште скелета мамута у Јужној Даноти

лога. Уколико се предлог усвоји, следи потрага за новцем да би се истраживање спровело. Али, паре се не траже од установа које готово никад немају разумевања за овакве ствари, већ од обичног света, од добровољаца који имају, и ако желе могу много. Једини захтев: жеља да се уложи време и новац у научно истраживање. Не без разлога један од главних слогана „Earthwatcha“ је: „Уложите две недеље свог живота у Земљу!“

Ево како се припрема експедиција. Пошто се обрачунају трошкови истраживачког подухвата (превоз, опрема, материјали за свакодневну употребу), друштво шаље својим члановима позив да се прикључе. Цена по особи углавном се креће око 1.500 долара, плус трошкови превоза који такође падају на будућег истраживача. Од учесника се очекује скромност и спремност на физички рад јер сврха мисије није обичан одмор. Но, и није посебна тешкоћа будући да добровољци својим жаром понекад потпуно исцрпе научнике па их у „Earthwatchu“ радије називају „брижним путницима“, то јест туристима којима на срцу лежи судбина Земље. Понеком може изгледати чудно да неко плати да би после радио по цео дан, али друштву „Погледа на Земљу“ добровољци никад не недостају. Како би, иначе, за протеклих двадесет година ово удружење прерасло у треће по величини које брине о заштити животне средине (после „Нешенел џеографија“ и Фонда „Ворлд Вајдлајф“). До сада су сакупили око 25 милиона марака за финансирање 795 подухвата у 87 различитих земаља. Имају 70.000 чланова, од чега је 30.000 ушло у „Earthcorp“ – Земаљску војску, како се зове мноштво добровољаца који су до

сада уложили око три милиона сати добровољног рада да би помогли научницима.

За ових двадесет година Друштво је проширило своју делатност на многе земље, а однедавно се централа за Европу налази у Великој Британији. Ову велику европску филијалу отворио је лично енглески престолонаследник принц од Велса Чарлс.

Радићеш, а то кошта

Европска централа налази се у Оксфорду, у близини чувених колеџа, а опремљена је спартански, како и приличи таквом покрету. Директор Европског комитета је Ендрју Миче, зоолог, који се петнаест година бави истраживањима широм света – тропских шума – аутор емисија о природи за Би-Би-Си и писац седам књига о заштити животне околине. Господин Мичел свима пружа приступницу за учлањење у Друштво у којој пише: „Драги будући члану, пишем ти да бих ти понудио посао. Ипак, морам да признам да није реч о сталном послу, чак ни о плаћеном. Штавише, рад за нас чак ће те и коштати...“

– Ма како звучало необично, ово одлично успева – објашњава господин Мичел. – То значи да људи воле да учествују у догађајима.

И показује статистичке податке. Средње доба чланова „Earthwatcha“ је 45 година. Њихова занимања су разнолика: 25 одсто је професионалаца, 16 одсто наставника и професора, 14 одсто службеника, 13 одсто техничара, 16 одсто пензионера, 6 одсто студената... Има доста пензионера а мало студената, вероватно због тога што ови други имају најмање

новца. Кроз истраживачке мисије друштва прошли су најразличитији људи: од фотографа, уметника, стручњака за рачунаре, орнитолога, ботаничара, све до куvara – мајстора роштиља. Оно што их је довело на исто место јесте брига за природу, смисао за хумор, велика жеља да науче нешто ново. И једна веома важна способност: да се прилагоде тешким условима рада на терену.

Друштво се, међутим, није уљуљкало успесима. Намерава да уложи већа средства како би у будуће мисије могло да позове предаваче, менаџере и уметнике. Прве зато што међу младима постоји све веће занимање за природу, па та знања неко треба стручно да им пренесе. Менаџере зато што индустрија све више загађује околину, па кад га пошаљете, на пример, у дунглу да се увери шта све његова фирма уништава, убудуће ће – ваљда – бити савеснији. Уметнике зато што ће кроз своја дела – фотографије, слике, илустрације, писање, покренути и друге да учествују у спасавању планете.

Какви су услови да се приступи удружењу „Earthwatch“ и да ли је то баш тако једноставно? У Центриали одговарају:

– Потребно је, осим новца, и много добре воље. Жеља да се премерава раст неког цвета, стрпљење да се очисти прашина са предмета старог три хиљаде година, способност да се преброје тек излегли птићи на неком дрвету, добар слух да се ослушне певање китова на пучини Хаваја, добродушност, способност да се уклопите у живот неког афричког села...

ЈА ♥ ПТТ

МОСКВА
ПОШТА
П. ФАХ 124
МАКЕДОНСКА 2

Уређује: Вито Недељковић

илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

Инспектор Радиша

Имам 12 година, волим филмове о Џејмс Бонду и желео бих да, када завршим основну школу, учим за детектива или полицијског инспектора. Како да постанем детектив?

РАША
Неготин

Код нас не постоје посебне школе за детективе. Но, у Сремској Каменици налази се Средња школа унутрашњих послова за милиционаре која се уписује после завршене основне школе. За ову школу потребна је добра физичка и психичка спремност која се утврђује строгим лекарским прегледима. После ове школе можеш да упишеш Вишу школу унутрашњих послова у Земуну или Полицијску академију у Београду. Прва траје две, друга четири године.

Као што видиш, није лако постати прави Џејмс Бонд.

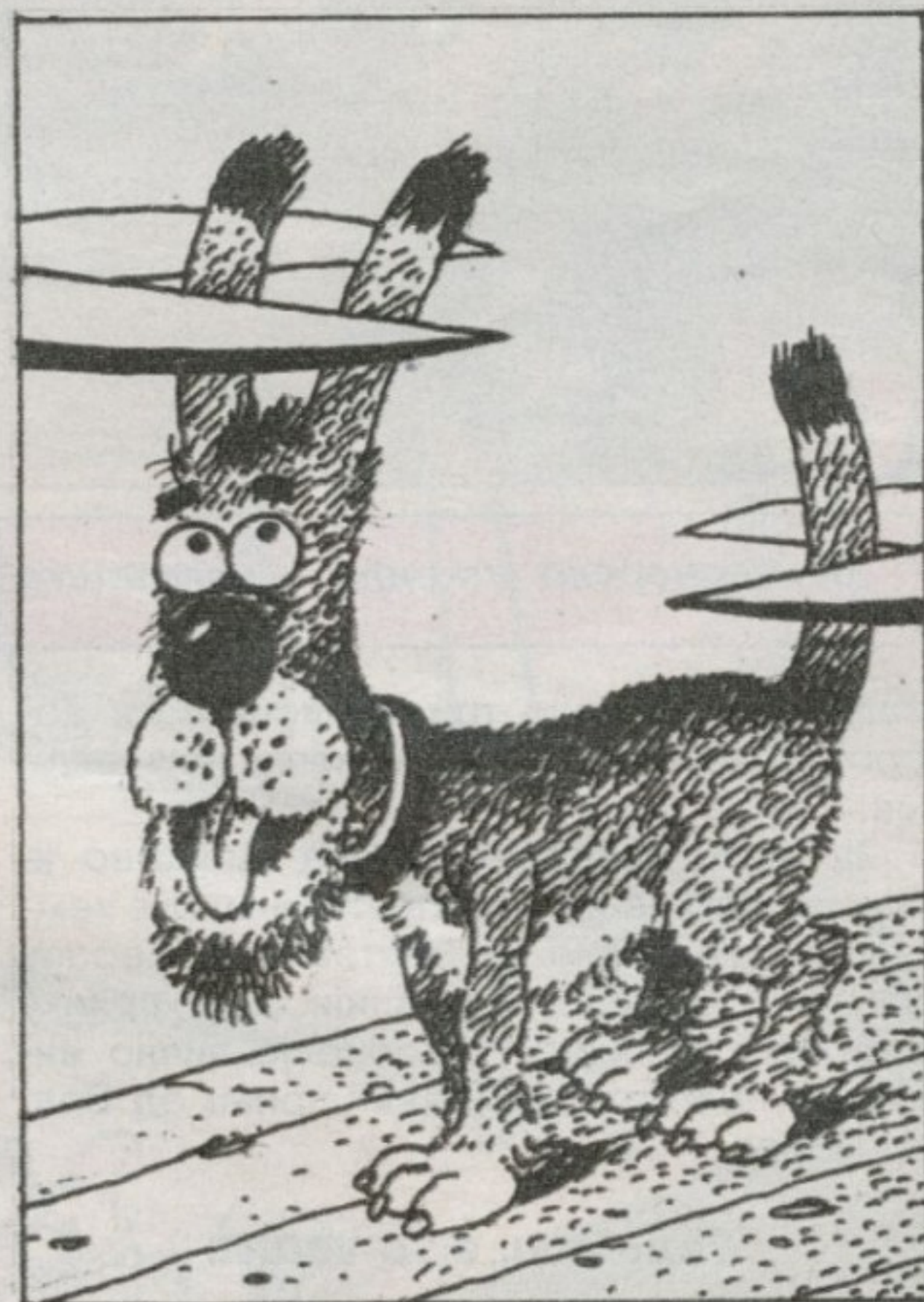

Давнашњи енглески прописи

Добио сам малог патуљастог шнауцера (бистер-со) коме би требало да се секу уши. Тешко ми је да то дозволим, без обзира на упозорење мог оца и његовог пријатеља, који има великог шнауцера, да ће му уши само сметати, а тако, кажу, треба и по кинолошким прописима.

БРАНИМИР
Земун

Тачно је да неки прописи у кинологији захтевају сечење ушију и репа код извесних паса, а ту спада и твој шнауцер коме се секу и реп и уши. Ово не мора да се ради уколико власник са псом не жели да учествује на изложбама и такмичењима. Обичај потиче из времена кад су пси коришћени за посебан лов у јазбинама или за борбе, па би уши и реп били на мети противника. У Енглеској је забрањен још 1898. године, а не недавно како се обично мисли. У Великој Британији ниједан пас не може да се појави на некој изложби ако је на било

који начин осакатан с намером да се „улепша“. Пре десетак година против сечења ушију и репа паса изјаснила се и цела Скандинавија.

Најтежи језик – баскијски

Мој друг тврди да је најтеже научити баскијски језик. Кажу да је тако рекла његова наставница енглеског језика. Да ли је ово тачно?

СТЕФАН ЖИВКОВИЋ
Београд

Проверили смо и изгледа да је твој друг, односно његова наставница, у праву. Чак постоји и једна баскијско-француска изрека која гласи: „Кад је Бог хтео да казни ђавола, проклео га је да учи баскијски“.

Овај језик говори се само у северној Шпанији и југозападној Француској, и како тврде неки лингвисти, има сличности само с језиком једног малог народа на Кавказу.

Безразложно кајање

Имала сам хрчка који је, после две и по године проведене у нашој кући, недавно угинуо, иако сам га обасипао пажњом. Имао је неке стомачне тегобе које није успео да преболи. Пошто желим опет да купим хрчка, реците ми како да га гајим.

БЕЛА РАДОЈЕВИЋ
Сланкамен

Неколико пута писали смо у „Малој пошти“ о томе колико живе кућни љубимци, па и хрчак. Његов животни век износи, у просеку, до три године. Према томе, твој хрчак проживео је свој век окружен љубављу и пажњом свих укућана, па према томе нема разлога да кривиш себе да се није случајно отровао храном, или да му се догодило нешто слично што је проузроковало његову смрт.

Вероватно је и теби познато да хрчак, као и сви глодари, воли тврде плодове, посебно лешнике, све врсте зрневља: сунцокрет, кукуруз, пшеницу, овас, раж, као и воће и поврће (али неопрано јер уколико се опере од капи воде, добија сметње у стомаку). Наравно, воли и сушено воће. У кавезу треба да стоји посуда с водом (без обзира на оно што смо рекли о опраном воћу), као и струготина на поду кавеза коју треба свакодневно мењати.

Не треба да бринеш што хрчак зими куња у кавезу, у то доба године он је у природи у дубоком зимском сну. У његовој близини треба да се налази храна коју ће он повремено узети.

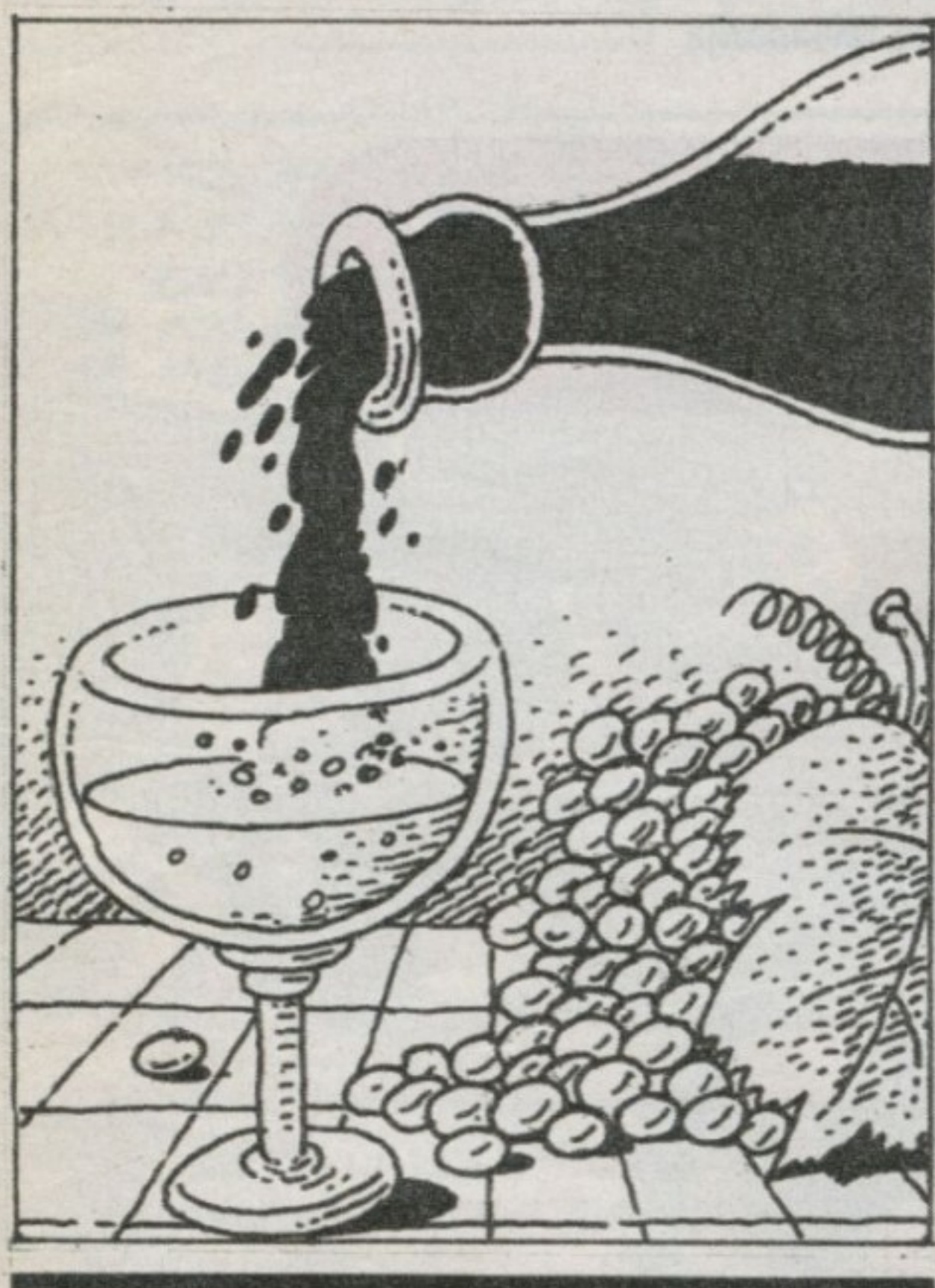
Ивана Тот, Змај Јове 66, 24214
Таванкут— 14 година, жели да се дописује са вршњацима који воле музику, путовања и сакупљају стихове.

Од црног бело?

Мој друг тврди да се бело вино прави и од црног грожђа. Зашто се то ради кад већ постоји бело грожђе?

МИЛОШ
Београд

Твој друг је сасвим у праву: од црног грожђа може да се добије и црно и бело вино, као и розе. По логици, све би било много једноставније да се од црног грожђа добија црно вино, од белог грожђа бело, а од помешаног розе вино. Али, није тако. Јер, осим неколико ретких врста „обојеног грожђа“, код кога се материја која даје боју налази у слојевима испод љуске, све остале

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА

Скандинавка: ватре, уклет, крава, кечап, Ади, остарити, старати се, Т, Хаџи, ПК, РАИ, ивери, вртић, реп, осип, рода; **Мини мозаик:** сукоб, Акери, Мајкл, изнад; **Слоговна укрштеница:** Мики Маус, Лика, та, о, Сава, Никола, атари, "Мала", бо, ра, рало, малиновац; **Анаграм:** пруга; **Чаура:** пренос, рено; **Осмосмерка:** џез; **Пирамида:** т, ат, АТА, Пата, талпа, палата, Ла Плата, палатали; **Слагалка:** Мадрид (Манила, Хавана, Сиднеј, Патрас, Даблин, Багдад); **Анаграм:** Драган Стојковић Пикси – капитен репрезентације; **Мозаичка укрштеница:** БТА, окулари, лугар, ризично, карст, рка, грозно, сос, а, мати, љо, барок, периоди, елул, "Недодирљиви", з, Шон Конери, ац, нн, "Никад не реци никад", патица, радин, Акира, Питија, ло, арци, Итат, Евита, Леси, н, Тати, повести, Ања, црта, Еак; **Два, али само два:** кућа, рогоз, локвањ, стена у води, цвет, јабука на земљи; **Укрштеница:** кокошка, аметист, Татари, и, пиле, ђуран, т, Натали, Роди, АК, ИСИ, аде, банатит, енотека. **Енигматске стране припрема:** ЕД "Ђорђе Натошевић", Сомбор **Уређује** Славко Бован **Аутори:** Димовић, А. М. Јанковић, Милин, Мунишић, Ј. Недић и Бован.

врсте дају безбојан сок. Боја вина зависи, у ствари, од времена које ће љуска и сок провести заједно током врења. Да би се добило бело вино, потребно је одстранити кожицу на самом почетку ферментације (врења). За розе вино она остаје ограничено време, док за црно љуска остаје у комини све док процес врења – већ према врсти вина, квалитету бербе или локалној традицији – не буде сасвим готов.

РЕШЕЊА ГЛАВОЛОМКИ И ЛОГИЧКИХ ЗАДАТАКА

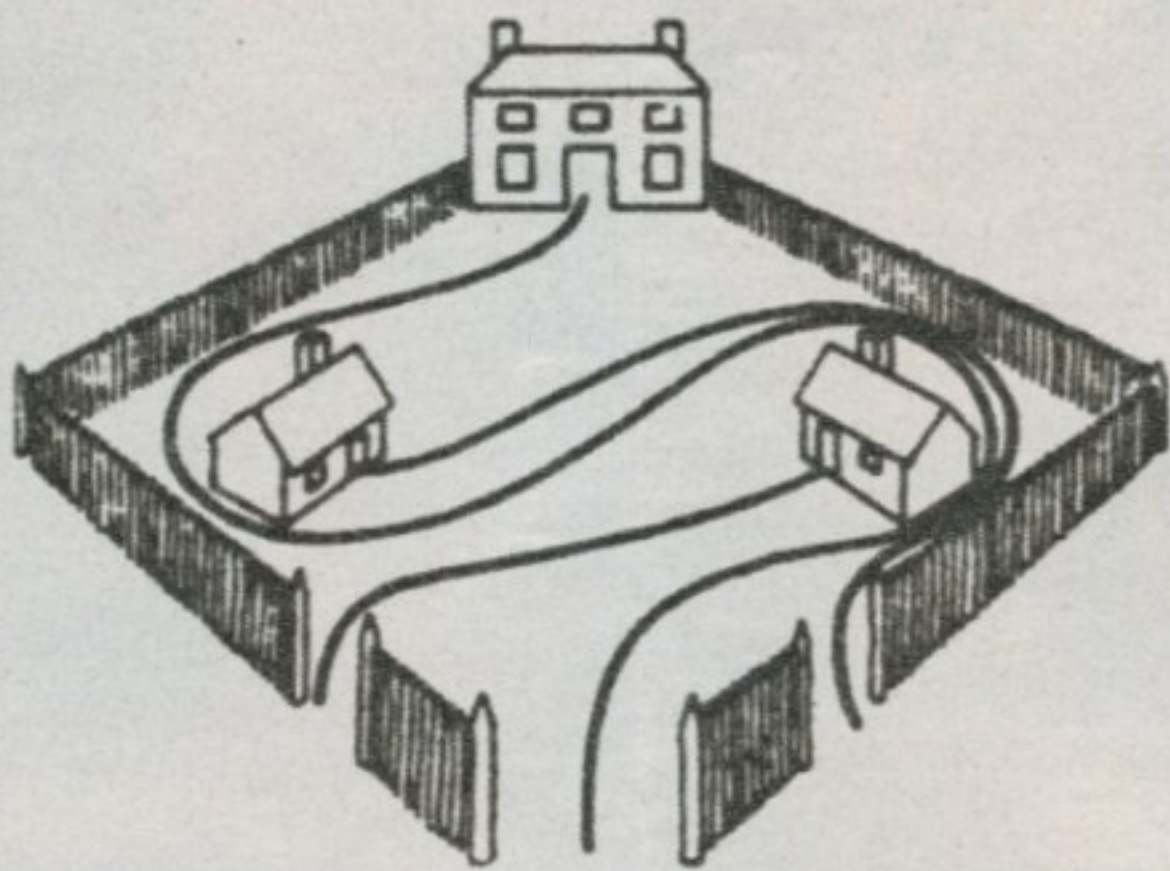
1. Дуго се сматрало да је за решавање потребно најмање пет потеза. То решење први је дао Сем Лојд и оно се састојало из следећих скокова: 1. Тафт прескаче редом Нокса, Џонсона, Лафолета и Кенона; 2. Греј прескаче Фербанкса; 3. Хогс прескаче Брајена; 4. Греј прескаче Хогса; 5. Тафт прескаче Греја и стиже на централно поље као победник.

Поред Лојдовог постоји још неколико решења у 5 потеза.

Недавно је откривено да је могуће решење у 4 потеза: 1. Тафт прескаче редом Нокса, Џонсона, Лафолета и Кенона; 2. Хогс прескаче Брајена; 3. Греј прескаче Фербанкса и Хогса; 4. Тафт прескаче Греја и стиже у центар табле.

2. Померајући ноге и реп на слици добићете силуету белог коња.

3. Комшије морају ићи путем као на скици.

4. Временска уштеда од 10 минута постигнута је тако што аутомобилом није пређен део пута од места сусрета до станице и обрнуто. Дакле, уштеда износи по 5 минута у сваком смеру што значи да је до сусрета дошло у 14 часова и 55 минута. Како је човек кренуо са станице у 14 часова, следи да је пешачио 55 минута.

5. Све што треба припремити (да бисте добили опкладу) јесте једна обична чаша равних зидова напуњена водом. Поставите је на хартију непосредно испред врха стреле и погледајте шта се дешава. Вода у чаши, попут сочива, учиниће оптички да стрела изгледа окренута врхом налево.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК БРОЈ 2316

YU ISSN 0032-339X

Први број »Политикиног Забавника« изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Зефирини Граси

Директор »ПОЛИТИКЕ«
Хаџи Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.
11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће
»Штампарија Политика«

В. д. председника комисије »ПОЛИТИКА«
Томица Раичевић

Уредник сатрија Мирјана Маринковић
Ликовно графички уредник Соња Јашовић
Редакција Олга Вукадиновић, Бојана Дожић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Миленко Толоровић и Бранислава Црномарковић
Техничка редакција

Душан Глушац, Радое Савић,
Зоран Петковић

Секретаријат Зорица Филиповић
Добисници »ПОЛИТИКЕ« из иностранства:
Петар Поповић (Москва), Дарко Рибникар (Њујорк), Мирослав Стојановић (Бон), Душан Симић (Лондон), Бошко Јакшић (Рим), Верица Рупар (Будимпешта) Момчило Пантелић (Пекинг), Боровој Ердељан (Атина)

Редакција »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«
Македонска 29, 11001 Београд, П.фах 124.
Телефони: секретаријат 3224-471,
редакција 3224-483, техничка редакција 3226-620, централа 3224-191 и 3225-761,
претплата: 3228-776.

Маркетинг агенција: Македонска 31/1,
телефон 3220-645.

Рукописи, фототипије и цртежи се не враћају.

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата за нашу земљу
1 месец 31,20 дин. 3 месеца 93,60 дин.
6 месеци 187,20 дин.

Претплата на жиरो рачун број:
40801-603-3-42104, уз обавезу наплате:
Н.П. »ПОЛИТИКА« — ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

Полугодишња – возом: 90 DEM или противвредност осталих валута. Полугодишња – авионом:
I група-Европа: 150 DEM. II група-Блиски исток: 150 DEM. III група-Африка, Азија: 158 DEM.
IV група-Америка, Канада: 165 DEM. V група-Далеки исток: 165 DEM. VI група-Јужна Америка: 175 DEM. VII група-Аустралија: 178 DEM. или противвредност осталих валута

• Претплата се врши преко DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT/M (BLZ 500 700 10) на рачун КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ АД Београд, број: 9359662, у противвредности USD или DEM у корист: Н.П. »ПОЛИТИКА« – Београд, депозитни рачун број: 70400-6925286 који се води код Комерцијалне банке АД – Београд. Код уплате обавезно навести: »Сврха плаћања« ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«. Копију уплате обавезно послати на факс: ++381 11 3228 776 или на адресу: Н.П. »ПОЛИТИКА« 11000 БЕОГРАД 29. НОВЕМБРА 24, ЈУГОСЛАВИЈА

• Уплате за ОГЛАС на горе наведени рачун у Франкфурту/М, а копију уплате на факс: ++381 113226 353 или ++381 11 3249 293

Годишњу претплату на лист не примамо.

VELIKA NAGRADNA IGRA

Još jednom Vital
nagrađuje verne potrošače
dečjeg margarina RASTIMO.
Da bi učestvovao u nagradnoj igri
treba samo da pošalješ
tri poklopca RASTIMO
na adresu:
VITAL, 21460 Vrbas

Igra traje tri kola a izvlačenja nagrada
su 15. maja, 1. i 15. juna.
Čeka te 555 nagrada.

SUPER PREMIJA

U svakom kolu možeš dobiti:

- jedno desetodnevno letovanje
u rukometnom kampu RASTIMO
- 4 paketa Vitalovih proizvoda
u tvojoj težini
- 10 sportskih torbi
- 20 lopti
- 50 majica RASTIMO
- 100 kačketa RASTIMO

Imena najsrećnijih dobitnika
objavljujemo u Politikinom Zabavniku
posle svakog izvlačenja.

PUT U DIZNILEND PARIZ

ZA DVE OSOBE

Vital

Desetodnevno letovanje u kampu RASTIMO dobila je: Marija Šolaja, JNA 18, 21426 Vajska. Vitalove proizvode u težini dobitnika dobili su: Milan Mladenov, Kneza Lazara 17, 22000 Sremska Mitrovica; Dejan Nikolić, Rasadnik II - C2/19, 26340 Bela Crkva; Tihomir Živković, Ace Joksimovića 109, 11132 Žarkovo i Olgica Erdeijan, B. Mijatovića 55, 23000 Zrenjanin. Sportske torbe dobili su: Ida Laslo, M. Tita 2/9, 24330 Panonija; Tijana Opačić, Pazovačka 37, 22308 Golubinci; Jovica Jovović, R. Dakića 27/2, 11070 Beograd; Mrdan Mandić, 16. oktobra 34, 11000 Mirijevo; Ljiljana Radulović, P. Drapšina 31, 21460 Vrbas; Miroslav Miladinov, T. Markovića 16, 23300 Kikinda; Bojan Rajković, C. Lazara 39, 26220 Kovin; Milica Jovanović, N. Fronta 43/2, 21000 Novi Sad; Petar Peković, Radnička 2/14, 18000 Niš; Katarina Kralj, Dositejeva 16, 11000 Beograd.

Када у земљи постоји ред, беда и понижење су срамота. Када у земљи влада неред, онда су богатство и углед срамота.

Конфуције
кинекси филозоф
(око 551–479. пре н.е.)

Славу често поједу мољци.

Карло Доси
италијански књижевник
(1849–1910)

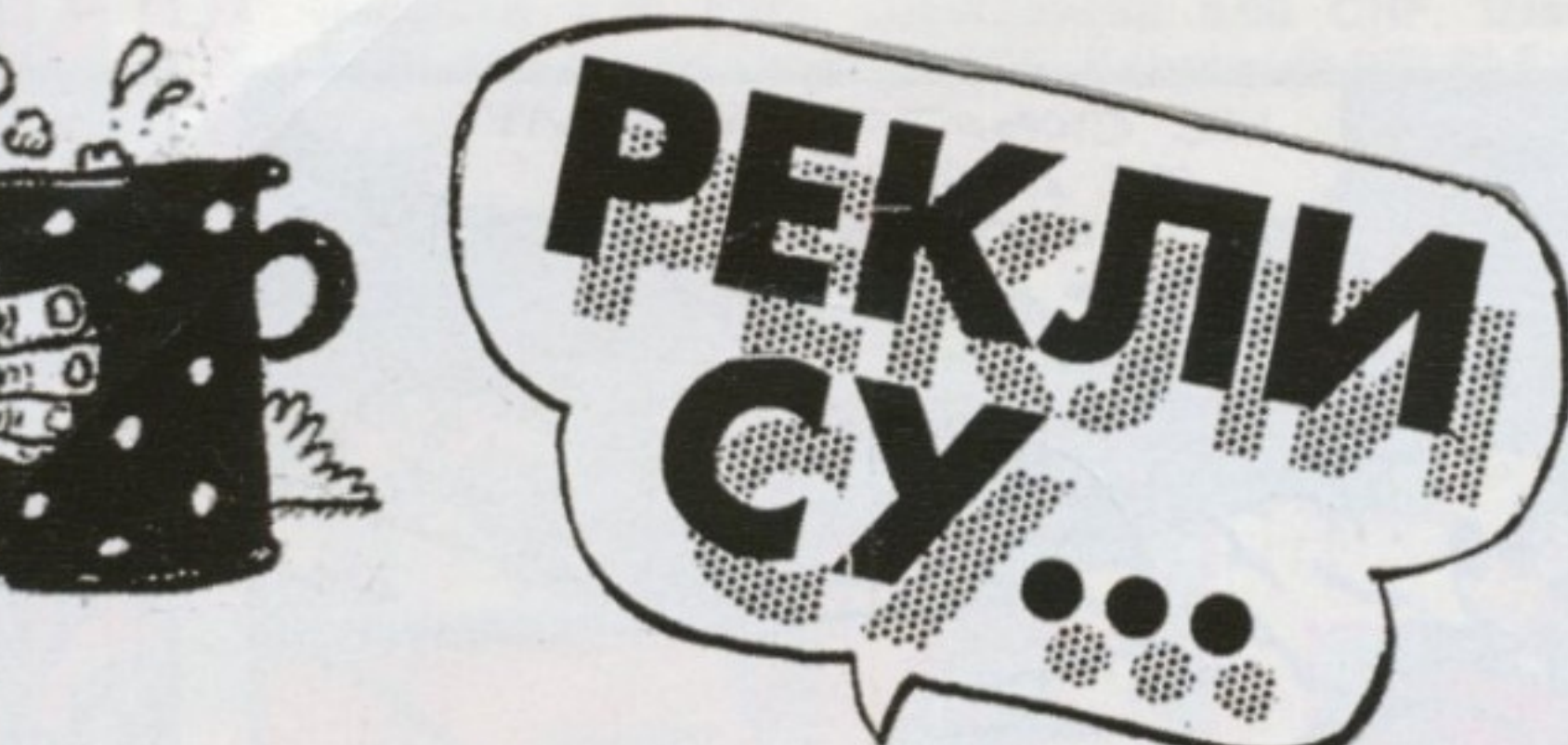
Ко не кажњава зло тај заповеда да се оно чини.

Леонардо да Винчи
италијански сликар, вајар,
архитекта; проналазач,
научник
(1452–1519)

Многи мисле да имају добро срце, а у ствари имају само слабе живце.

Марија Ебнер-Ешенбах
аустријска књижевница
(1830–1916)

Жалост коју носи дете једнака је терету који носе одрасли, али је оно носи на врло slabим плећима.

Бастер Китон
амерички филмски глумац и
режисер
(1896–1966)

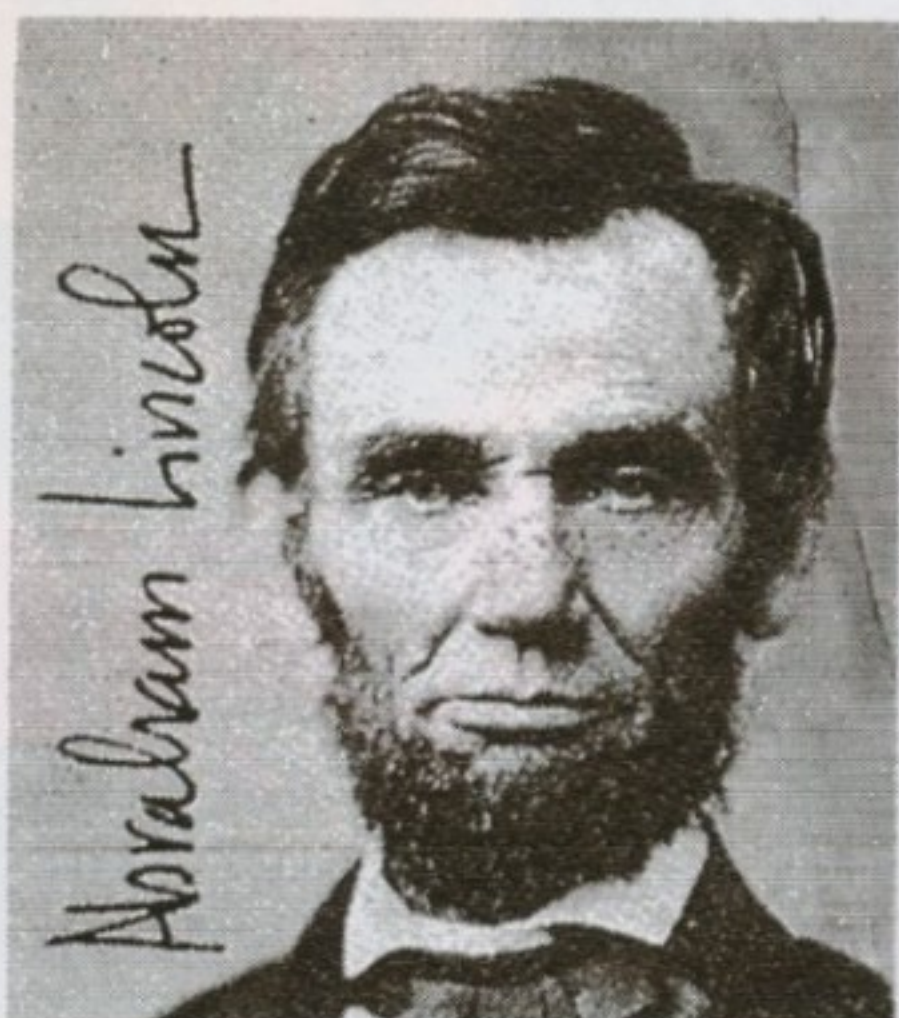
Дете које је претрпело мање увреда постаје човек с већим осећајем личног достојанства.

Николај Гавриловић Чернишевски
руски књижевник, критичар,
естетичар
(1828–1889)

Ујед се не лечи убијањем пса.

Абрахам Линколн
16. председник САД
(1809–1865)

На овом свету све се плаћа, а нарочито уживање.

Анатол Франс
француски књижевник
(1844–1924)

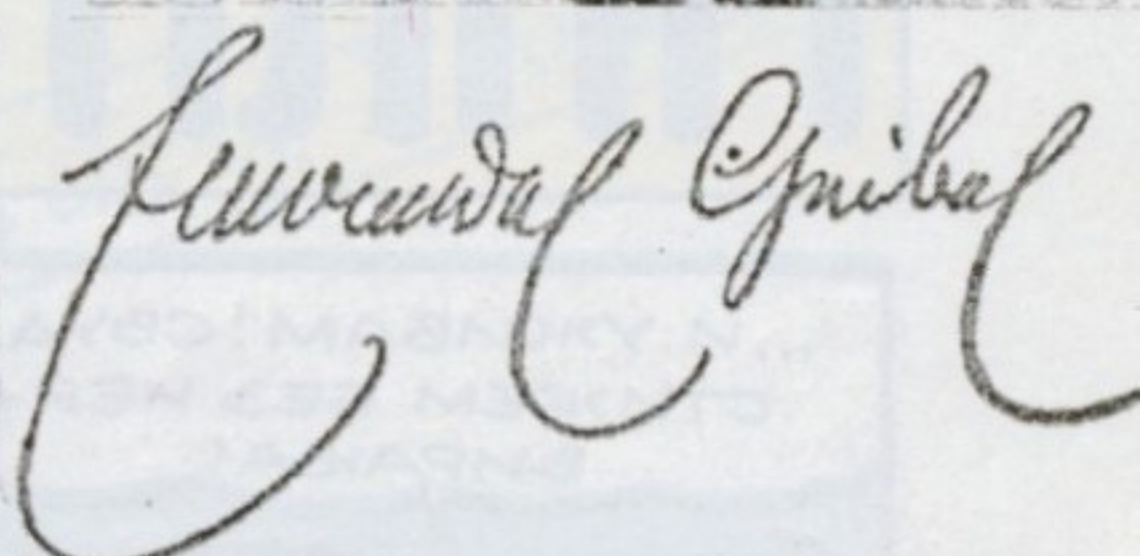
Способност је стпеница која нас води у више сфере, али с њом се не додирује небо. За то су потребна крила, а њих имају само генијални људи.

Франческо Гуераци
италијански књижевник
(1804–1873)

Живимо на овој земљи да бисмо тражили срећу, а не да бисмо је нашли.

Габријел Колет
француска књижевница
(1873–1954)

Завист је врста похвале.

Емануел Гајбел
немачки песник
(1815–1884)

Највећи човек остаје увек дете.

Јохан Волфганг Гете
највећи немачки песник
(1749–1832)

Старци радо дају добре савете да би се утешили што више не могу да пруже лоше примере.

Франсоа ла Рошфуко
француски моралиста
(1613–1680)

